

Sisarus, lapsi ja väkivallan uhri

Uhrien sisarusväkivaltakokemukset perhesysteemissä

Nenna Jyläskoski
Pro gradu -tutkielma
Sosiaalityö
2023

Lapin yliopisto

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Sisarus, lapsi ja väkivallan uhri - Uhrien sisarusväkivaltakokemukset perhesysteemissä.

Tekijä: Nenna Jyläskoski

Tutkinto-ohjelma / oppiaine: Sosiaalityö

Työn laji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä: 69 + 2 liitettä

Vuosi: 2023

Tiivistelmä

Pro gradu -tutkielma keskittyy uhrien sisarusväkivaltakokemuksiin perhesysteemissä. Tutkielman tarkoitus on lisätä tietoa sisarusväkivallasta, tuoda esiin uhrien ääni ja tutkia ilmiötä perheen merkityksen kautta. Näkökulma määrittyi perhesysteemiteorian kautta, joka on systeemiteoriasta juontunut perheeseen keskittyvä teoria. Perhesysteemiteoria ohjasi tarkastelemaan yksilöä osana systeemiä, osasysteemejä ja vuorovaikutusta systeemien eri osapuolten välillä. Koti, perhesuhteet ja sisarussuhteet nostettiin merkittäviksi käsitteiksi ja tarkastelun kohteeksi. Sisarusväkivaltaa tarkasteltiin kolmen väkivallan muodon kautta, joita olivat fyysinen, henkinen ja seksuaalinen väkivalta. Aineisto kerättiin yksilöhaastatteluilla ja koska tietoa luotiin ihmisten kokemusten perusteella, vaikutti taustalla fenomenologinen tutkimussuuntaus. Aineiston analyysi toteutettiin laadullisena sisällönanalyysinä etsimällä yhteneviä teemoja, vertailemalla ainestoa aikaisempaan tutkimukseen ja jaotteleamalla kokemuksia eri luokkiin.

Sisarusväkivaltaa kokeneet kertoivat toistuvista ja arkisista väkivallan teoista, jotka loivat epävarman pelon ilmapiirin kotiin. Väkivallalla hallittiin ja peloteltiin uhria. Perheen merkitystä tarkasteltaessa erityisesti vanhemmille annettu merkitys oli keskeinen. Vanhemmat kuvattiin passiivisina väkivallan mahdollistajina. Uhrin nimesivät vanhempien passiivisuuden syyksi vähättelevän suhtautumisen, voimavarat ja tietoisuuden. Uhrin ja muiden sisarusten välinen osasysteemi oli vaihteleva. Sisarusväkivaltaa kokeneet pohtivat myös väkivallan syitä. Syyt liittyivät kodin olosuhteisiin, tekijän ominaisuuksiin ja yhteiskunnallisiin tekijöihin. Johtopäätöksissä on tunnistettu jatkotutkimuksen tarve erityisesti intersektionaalisuuden ja perheen näkökulmasta. Tutkimuksen tärkein löydös on vanhempien jakautuminen passiiviseen ja aktiiviseen ja sen merkitys uhrille ja hänen perhesuhteilleen. Toinen merkittävä löydös on sisarusväkivallan kokonaisvaltainen vaikutus lapsen arkeen. Johtopäätöksissä korostetaan vanhempien velvollisuutta taata lapselleen turvallinen kasvuympäristö.

Avainsanat: Sisarusväkivalta, arki, koti, perhesysteemiteoria, perhesuhteet, sisarussuhteet, osasysteemi.

Sisällys

1 JOHDANTO	1
2 PERHESUHTEET	4
2.1 Koti – perhesuhteiden ympäristö.....	4
2.2 Perhesysteemi.....	6
2.3 Sisarussuhteet.....	9
3 SISARUSVÄKIVALTA.....	14
3.1 Väkivallan määrittely	14
3.2 Sisarusväkivallan ilmiö	16
3.3 Väkivallan muodot	18
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	23
4.1 Tutkimustehtävä.....	23
4.2 Metodologiset valinnat.....	24
4.3 Aineisto ja analyysi	27
4.4 Tutkimusetiikka.....	30
5 SISARUSVÄKIVALLAN KOKEMUKSET	33
5.1 Sisarusväkivalta arjessa.....	33
5.2 Perheen merkitys sisarusväkivallassa.....	44
5.3 Uhrien tulkinta sisarusväkivallan syistä.....	53
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	57
Lähteet.....	70
LIITE 1 Haastattelukutsu	84
LIITE 2 Haastattelurunko.....	85

1 JOHDANTO

”Nyt minä rupean kertomaan veljestäni.

Veljeni on Joonatan Leijonamieli, hänestä minä kerron.

Tämä on melkein kuin satu, tai ihan vähän kuin kummitusjuttu myös, ja silti kaikki on totta.

Vaikka ei sitä kyllä kukaan muu tiedä kuin minä ja Joonatan”

– Astrid Lindgren 1973, Veljeni Leijonamieli

Yllä oleva sitaatti on Astrid Lindgrenin (2004, 5) alun perin vuonna 1973 julkaisemasta kirjasta *Veljeni Leijonamieli*. Kirjassa kaksi veljestä menehtyy ja seikkailee kuoleman jälkeen yhdessä Nangijalassa, satumaailmassa. Kirjan kertoja on nuorempi veli, joka kuvaa isoveljeään suojelevaksi, opettavaiseksi ja kaikin puolin mahtavaksi. Moni meistä olisi kuvaillut isosisaruksiaan samalla tavalla lapsuudessa. He osasivat asioita, joita me emme osanneet ja tiesivät asioita, joita me emme tiedneet. Usein siihen pisteesen asti, että se ärsytti. Ärsyttävyydestä huolimatta sisarukset nähdään yleensä tärkeinä ja rakaina. Veljeni Leijonamieli kertoo sisarussuhteesta, joka on hyvin erilainen kuin ne, joista tässä pro gradu -tutkielmassa puhutaan.

Suomalaisessa lähisuhdeväkivaltatutkimuksessa on viime vuosina huomattu merkittävä tutkimuskatve. Vaikka sisarusväkivallan on arvioitu olevan yleisin perheväkivallan muoto (esim. Button & Gealt 2009, 131), se on suomalaisessa tutkimuksessa vähän tutkittu aihe. Media on huomionnut sisarusväkivallan jossain määrin (esim. Puurunen 2020), mutta tutkittu tieto siitä on vähäistä. Luultavimmin sisarusten välistä väkivaltaa ei ole tutkittu normalisoinnin vuoksi (esim. Khan & Rogers 2015). Ajallinen ja paikallinen konteksti vaikuttavat siihen, miten yhteiskunnallisesti ymmärretään väkivallan käsite. Asian tai teon nimeäminen väkivallaksi on moraalinen kannanotto, ei itsestään selvä totuus. (Ronkainen 2017, 17.) Sisarusväkivalta kaipaa tarkempaa määrittelyä niin laillisesti kuin empiirisessä tutkimuksessa (Meyers 2017, 334). Tällä hetkellä sisarusten välistä väkivaltaa ei tunnisteta väkivallaksi, vaan se ymmärretään perhesuhteille ominaisina, väistämättöminä konflikteina.

Sisarusväkivallan tutkimista haastaa tunnistamisen ja määrittelyn ongelmallisuus. Sisarusväkivalta jää usein perheen muiden haasteiden varjoon, ammattilaisten intervention ulottumattomiin. Pääsääntöisesti sisarusväkivallan uhrin ovat kuvanneet, että perheessä

on muitakin sosiaalisia ongelmia sisarusväkivallan lisäksi. Uhrit ovat kertoneet vanhempien välisestä väkivallasta, vanhempien lapsiin kohdistamasta väkivallasta, päihderiippuvuuksista ja heitteillejätöstä. (Martinez & McDonald 2019, 14.) Sisarusväkivallan tutkimista vaikeuttaa lisäksi vaihteleva käsitteistö, jolla usein pyritään normalisoimaan sisarusväkivaltaa ja sen vakavuutta. Sisarusväkivallasta voidaan puhua muun muassa kiusaamisena, aggressiivisuutena, konfliktina, vihamielisyytenä tai kilpailuna. (Grossman & Perkins 2020, 146.) Väkivallan vähättely yhteiskunnallisesti tai perheen toimesta on uhrielle aina haavoittavaa ja raskasta. Kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa käytetään paljon käsitettä ”sibling violence” tai ”sibling abuse” (Edwards & Hoffman 2004; Edwards ym. 2005; Martinez & McDonald 2016), joiden suomennos ”sisarusväkivalta” on ollut näkyvissä mediassa (Ventelä 2022) ja aiemmissa pro gradu -tutkielmissa.

Päädyin tutkimaan sisarusväkivaltaa tutkimuskatveen, mutta myös ilmiön merkittävyyden ja ajankohtaisuuden vuoksi. Lisäksi sisarusväkivallan yhteydessä nostetaan usein esiin sosiaalityön rooli (esim. Kovacs ym. 2013, 56; Meyers & Perkins 2020, 351; Katz ym. 2021, 11158). Sisarusväkivalta on väkivallan muoto, joka kohdistuu yleensä lapsiin. Kuten muuhunkin perheen sisäiseen väkivaltaan, myös sisarusväkivaltaan liittyy stigma ja se on aiheen sensitiivisyyden vuoksi tabu (Martinez & McDonald 2016, 407; Elliott ym. 2019, 173). Sosiaalityön eettisenä velvollisuutena on auttaa ihmisiä vaikeissa elämäntilanteissa (Pohjola 2016, 87). Tähän ryhmään kuuluvat esimerkiksi väkivallan uhrit, joiden ääniä tässä työssä nostetaan esille. Sisarusväkivalta on vahvasti kytköksissä perheeseen, joka on merkittävä konsepti sosiaalityön tutkimukselle ja käytännölle. Perhenäkökulmaa sisarusväkivaltatutkimuksessa ei ole juurikaan huomioitu, vaikka vaikuttaisi siltä, että perheellä on suuri merkitys uhrien kokemuksissa. Käytännön sosiaalityössä sisarussuhteiden tarkastelu vaikuttaisi jäävän lapsi-vanhempi -suhteen tarkastelun varjoon. Tutkimuksen tarkoitus on lisätä tietoisuutta sisarusväkivallasta yhteiskunnallisesti ja perheissä, nostaa esiin uhrien ääni ja tutkia ilmiötä perhekontekstissa. Väkivalta voi levitä perheestä sisarussuhteeseen, mikä jää usein ammattilaisilta huomaamatta. Tietoisuuden lisääminen lisää valmiutta tunnistaa ilmiö ja rakentaa työkaluja siihen puuttumiseen.

Sosiaalityön tutkimuksessa teorian valitseminen suuntaa ja rajaa tutkittavaa ilmiötä sekä toisaalta määrittää käsitteellisiä valintoja (Mäntysaari ym. 2017, 9). Tässä pro gradu -tutkielmassa uhrien kokemuksia tarkastellaan suhteessa perheeseen. Teoreettinen näkökulma rakentuu perhesysteemiteorian kautta. Systeemiteoriassa huomioidaan ympäristön vaikutus yksilön ongelmiin sekä yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksen tärkeys.

Systeeminen analyysi keskittyy eri systeemien väliseen ja sisäiseen vuorovaikutukseen. Tällaisiin sosiaalisiin systeemeihin lukeutuvat esimerkiksi perhe, ystäväryhmät, naapurusto ja erilaiset organisaatiot. Systeemitheoria painottaa näiden systeemien merkitystä yksilön ja yhteisön hyvinvoinnille. (Healy 2014, 115.) Systeemitheoriasta johdettu perhesysteemitheoria keskittyy perhesysteemiin systeemitheorian periaattein (Allen 2016, 166). Tärkeitä käsitteitä ovat sisarusväkivalta, väkivalta, sisarussuhteet, perhesuhteet, perhesysteemitheoria, osasysteemi, koti ja arki.

Sisarusväkivallalla on kerrottu olevan tuhoisia vaikutuksia perhesuhteisiin. Se on joissain tapauksissa katkaissut pysyvästi uhrin välit sisaruksen lisäksi vanhempiin. (Elliott ym. 2018, 33–34.) Näkökulmani keskittyy uhrin kokemuksiin väkivallasta ja sen vaikutuksesta perhesuhteisiin. Tutkimustehtäväni on selvittää, millaisia merkityksiä uhri antaa perheelle sisarusväkivallan kontekstissa. Ulkopuolelle olen rajannut muut lapselle merkittävät systeemit, kuten koulun ja päiväkodin. Kansainvälinen sisarusväkivaltatutkimus keskittyy fyysiseen (esim. Edwards ym. 2005; Eriksen & Jensen 2009), henkiseen (esim. Meyers 2017; Martinez & McDonald 2019) ja seksuaaliseen (esim. Martinez & McDonald 2017) väkivaltaan. Tässä pro gradu -tutkielmassa keskityn samoihin väkivallan muotoihin, tiedostaen kuitenkin muiden väkivallan muotojen ilmenemisen mahdollisuuden. Aineisto on kerätty yksilöhaastatteluilla. Kaikki osallistujat ovat täysi-ikäisiä ja kokeneet lapsuudessaan sisarusväkivaltaa.

Pro gradu -tutkielma alkaa teoreettisten käsitteiden ja perhesysteemitheorian tarkastelulla. Kappaleessa kaksi tarkastellaan perhettä kolmesta eri näkökulmasta. Ensinnäkin kodin, joka on lapselle merkittävin kasvuympäristö. Koti luo fyysisen tilan perheen elämälle ja suhteille. Seuraavaksi keskitytään tarkemmin perhesysteemiin, perhesuhteisiin ja niihin liitettäviin ominaispiirteisiin. Kolmanneksi tarkastellaan sisarussuhteen erityispiirteitä sekä mahdollisuuksia ja merkitystä yksilölle. Perheen tarkastelun jälkeen käsitellään sisarusväkivallan ilmiötä luvussa kolme. Tämä luku alkaa väkivallan käsitteen yleisemmän tason tarkastelulla ja tarkentuu sisarusväkivaltaan. Sisarusväkivallan ilmiötä ja aiempaa tutkimusta tarkastellaan erityisesti väkivallan muotojen kautta. Tämän jälkeen siirrytään lukuun neljä, jossa käsitellään tutkimuksen metodologisia lähtökohtia. Tässä kappaleessa esitellään analyysimenetelmä, aineistonkeruumenetelmä, aineisto ja pohditaan tutkimuksen eettisyyttä. Viidennessä luvussa analysoidaan aineistoa jaoteltuna kolmen otsikon alle. Otsikot pohjautuvat tutkimuskysymyksiin, joihin nämä luvut vastaavat. Viimeisessä luvussa kootaan yhteen tutkimuksen johtopäätökset ja pohditaan jatkotutkimustarpeita.

2 PERHESUHTEET

2.1 Koti – perhesuhteiden ympäristö

Koti on yksilön hyvinvoinnille yksi tärkeimmistä paikoista. Kotiin liittyy materiaalisia lisäksi paljon ei-materiaalisia yksilölle tärkeitä elementtejä. Kodin merkitys muuttuu elämänkaaren eri vaiheissa: esimerkiksi lapset ja aikuiset näkevät kodin eri tavalla. Fyysisenä ympäristönä koti tarjoaa paikan, jossa toteuttaa hyvinvointia tukevia toimintoja. (Raijas 2008, 118.) Suomalaiset nauttivat kodeissaan erityisesti siitä, että siellä on mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöönsä. Kodeissa voi unohtaa tehokkuusajattelun ja elää nautinnollista elämää. Se on oma tila ja paikka, jossa saa elää oman rytminsä ja halujensa mukaisesti. (Lammi & Timonen 2008, 9.) Kodin omistamiseen liitetään määräysvaltaa ja kontrollia (Autonen-Vaaranieniemi 2008, 195). Lapset ovat kuvanneet kotia turvalliseksi paikaksi, jossa asuu rakkaita ihmisiä ja jossa voi olla oma itsensä (Linnavuori 2020, 96). Käsitys kodista muuttuu yhteiskunnallisten muutosten myötä. COVID 19 -pandemia sai monet ajattelemaan kotiaan ja kodissa vietettyä aikaa uudella tavalla. Kodin merkitys kasvoi pandemian aikana. (Parsell & Pawson 2023, 1.)

Kotielämä muodostuu jokaiselle perheelle heidän yksilöllisestä arjestaan. Arkeen kuuluu usein rutiineja, lepäämistä ja rentoutumista. Tyypillinen jaottelu arjessa tapahtuu kotitöiden ja vapaa-ajan välillä. Yksilöille tärkeä asia kotiarjessa on itsemääräämisoikeus. (Raijas 2008, 123.) Perheiden arkea määrittää perheen muoto ja elämäntilanne. Muodolla viitataan esimerkiksi siihen, onko perheessä lapsia. (Böök & Terävä 2018, 88.) Myös lapselle koti on arkisten asioiden tapahtumapaikka ja rakkauden luonnollinen ympäristö (Laitinen 2004, 137–138). Tiedetyt rutiinit luovat lapselle turvallisuuden tunnetta. Mieluisan paikan kodista tekee lapselle myös se, että hän saa tehdä itselle mieluisia asioita. (Forsberg 2018, 34). Lapset ovat kuvanneet molemmat vanhemmat ja sisarukset tärkeäksi osaksi arkea (Jokinen & Mikats 2018, 55). Arjen kokonaisuus on vuorovaikutteinen, minkä vuoksi sen tutkiminen on haastavaa. Yksittäisessä tutkimuksessa on vaikeaa tunnistaa kaikkea arkeen sisältyvää. (Repo 2009, 28.) Arki muodostuu rutiinien lisäksi ongelmanratkaisutilanteista, jotka vaativat arjen hallinnan taitoa. Arjen hallinta vaatii monen ihmisen yhteistoimintaa, tehden käsitteestä yhteisöllisen. (Tuomi-Gröhn 2009, 147.)

Toisilla elämä rakentuu kahden kodin ympärille. Kotien moninaisuus liitetään ulkopuolisuuden, juurettomuuden ja ristiriitojen kokemuksiin. Toisaalta monikotisuus voi olla

rikkaus – se saattaa tarjota enemmän, kuin yksi paikka ikinä voisi. Monikotisuus saattaa luoda ainutlaatuisen näkymän maailman rakentumiseen. (Forsberg 2018, 45.) Yhteinen koti ei myöskään ole nykyään vaatimus perheelle, vaan perheenjäseniä saattaa asua eri osoitteissa (Böök & Terävä 2018, 86). Toiset jäsentävät kotia täysin perhesuhteiden kautta. Ilman perhesuhteita kotia saatetaan kuvata vain olemisen tilaksi, joka muuttuu kodiksi vasta perheen ollessa paikalla. Ilmiö tulee näkyviin eroperheissä, joissa kodista tulee koti vasta lasten saapuessa. (Autonen-Vaaranieniemi 2008, 191.) Vanhempien ero uhkaa kotia ja perhettä, mutta monesti siitä selvitään vuoroasumisella. Lapsille tämä tarkoittaa yhtä perhettä, mutta kahta kotia. Usein alkuperäinen koti on itsestään selvä koti, mutta myös uudesta paikasta muodostuu koti, kun lapset saavat sinne omia tavaroitaan. Kodiksi voi kokea myös esimerkiksi isovanhempien kodin. Jos lapsi ei miellä kotiaan kodiksi, se liittyy monesti suhteeseen vanhemman kanssa. Jos suhde on huono, ei vanhemman kotia mielletä omaksi kodiksi. (Linnavuori 2020, 95.)

Lapsuuden kodin merkitys säilyy aikuisuudessakin, sillä se liitetään merkittäviin tapahtumiin, kokemuksiin ja muistoihin (Raijas 2008, 127). Pysyvä koti ja perhe antavat lapselle juuret ja vakaan identiteetin. Kodin ja vanhemmuuden synnyttämiä kiintymyssuhteita on pidetty merkittävänä lapsen eheän identiteetin rakentumiselle. (Forsberg 2018, 31.) Kotiympäristön vaikutuksesta lapsen kognitiiviseen kehitykseen on eri mielipiteitä (Aunola ym. 2019, 1). Stephanie Guinossan, Sara Johnsonin ja Anne Rileyn (2016, 223) mallissa tunnistetaan turvallisuuden tunteen puuttumisen merkitys kognitiivisten taitojen kehittymiseen. Turvallisuuden tunteeseen voi vaikuttaa esimerkiksi kotona ilmenevä väkivalta. Kognitiiviset taidot, kuten työmuisti ja suunnittelutaito ovat tärkeitä lapsen tulevaisuudelle. Kaottisen kotiympäristön uskotaan selittävän assosiaatio perheen sosioekonomisen aseman ja lapsen kognitiivisen kehityksen välillä (Ritchie & Seidler 2018, 486). Turvalliseksi lapset ovat kuvanneet kotia, jossa ei meluta, perhe on kotona, eikä siellä ole riitoja lasten tai vanhempien välillä (Kallinen ym. 2021, 10).

Kotona tapahtuvaa väkivaltaa kutsutaan kotiväkivallaksi, perheväkivallaksi tai lähisuhdeväkivallaksi. Perheväkivallan käsitettä on kritisoitu siitä, että se piilottaa väkivallan tekijän. Perhe ei ole väkivallan tekijä, vaan yleensä se on yksittäinen henkilö perheessä. Koti on väkivallan ympäristöistä merkittävin. Kodissa tapahtuvaan väkivaltaan liitetään ainakin kaksi ominaispiirrettä. Sitä pidetään erityisen merkityksellisenä, sillä kotiin liitettäviä perhesuhteita pidetään turvan, kiintymyksen ja rakkauden paikkana. Kodissa tapahtuva väkivalta sortaa kodin ja perhesuhteiden tärkeää tehtävää. Toinen ominaispiirre liittyy siihen, että koti ja perhesuhteet kuuluvat yksityiselämän piiriin. Tämä vaikeuttaa

väkivaltaan puuttumista ja sen tunnistamista. (Paavilainen & Pösö 2003, 18–19.) Perheväkivaltaan määritellään kuuluvaksi kaikki perheen kodin sisällä tapahtuva ruumiillinen, seksuaalinen, henkinen tai taloudellinen väkivalta. Yhteinen koti ei kuitenkaan ole edellytys perheväkivallalle. (Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta 2011, 3 artikla.) Kodin seinät sulkevat sisälleen tapahtumia, joita ulkopuoliset eivät näe. Koti voi olla lapselle totaalinen instituutio, jopa totaalisempi kuin vankila aikuiselle. Lapset elävät kontrolloitua elämää kodin tilassa ja ulospääsy voi olla sidoksissa vanhempiin. (Laitinen 2004, 137–138.) COVID 19 -pandemian aikana kodista tuli joillekin pakottavan kontrollin paikka, mikä vaikeutti avun hakemista. Kotona tapahtuvaa väkivaltaa, erityisesti naisiin ja lapsiin kohdistuvaa, kuvataan korona-ajan varjopandemiaksi. (Hietamäki ym. 2021, 350.)

2.2 Perhesysteemi

Perhe- ja läheissuhteet ovat muuttaneet muotoaan viime vuosikymmenten aikana (esim. Eerola & Pirskanen 2018, 17) muun muassa yhteiskunnallisten muutosten vuoksi (Minuchin 1974, 46). Erilaiset perhemuodot ovat yleistyneet ja normalisoituneet (Nätkin 2003, 17). Toisaalta kulttuurisissa ajattelumalleissa elävät edelleen normatiiviset, stereotyyppiset ja leimaavat piirteet liittyen perheisiin (Forsberg 2018, 44). Kriittinen perhetutkimus kyseenalaistaa perheen käsitettä. Perhe mielletään monesti ydinperheeksi, julkisen elämän vastakohtaksi. Monipuolisempaan käsitteellistämiseen pyritään tutkimusstrategisesti perhekäsitettä hajottamalla, laajentamalla ja tarkentamalla. Käsite ei tuo esiin samaa sukupuolta olevien perheitä, yksinhuoltajien perheitä, uusioperheitä tai erottele lapsuuden perheitä tai eläkeläisten perheitä. Myös muodoiltaan samankaltaisten perheiden sisäiset erot voivat olla suuria. Perheen käsite ei tunnista tällaista moninaisuutta, minkä vuoksi osa tutkijoista puhuu perheistä monikossa. Kovin analyttistä käsitteestä ei saa. (Forsberg 2003, 10–11.) Nykyaikaista perhettä on lähes mahdotonta määritellä yksiselitteisesti (Böök & Terävä 2018, 86).

Biologisuus ei enää välttämättä määrittele perhettä (mt., 89). Perheeseen kuuluvien ihmissuhteiden on todettu olevan lapselle ja nuorelle tärkeimpiä. Näihin kuuluvat vanhemmat ja sisarukset, mutta myös isäpuolet, äitipuolet ja sisarpuolet. Lapset eivät välttämättä erottele sisarpuoliaan biologisista sisaruksistaan, vaan luokittelevat heidät kaikki sisaruskäsitteen alle. Perhesuhteita kuvataan ”annetuiksi” suhteiksi vastakohtana valituille suhteille, joita ovat esimerkiksi ystävyysuhteet. (Jokinen & Mikats 2018, 54.)

Vanhempien uudet kumppanit voivat olla lapsille ja nuorille yhtä läheisiä kuin omat vanhemmat, mikäli he asuvat yhdessä suurimman osan ajasta. Toisaalta vanhemman uusi kumppani voi jäädä nuorelle täysin vieraaksi. (Aapola-Kari & Vehkalahti 2020, 71.) Perhe voi muodostua adoption tai perhehoidon kautta (Pösö 2015, 16–17) tai perhe voi olla apilaperhe, jossa esimerkiksi miespari ja naispari ovat päättäneet ryhtyä vanhemmiksi keskenään (Jämsä 2008, 40). Juridiikassa puhutaan lapsen huoltajista, jotka ovat joko lapsen vanhemmat tai ne henkilöt, joille lapsen huolto on uskottu. Huoltosuhte päättyy lapsen täyttäessä 18 vuotta. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1. luku 3 §.) Lapsiperheitä ovat siis kaikki perheet, joissa asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi (Tilastokeskus 2017).

Perhesuhteet vaikuttavat merkittävästi yksilön elämään. Niihin kuuluvat biologiset, sosiaaliset, taloudelliset, moraaliset ja emotionaaliset ulottuvuudet, jotka vaikuttavat toisiinsa. Perhesuhteisiin kuuluu velvoitteita, lojaaliuutta ja vastuuta eri tavalla kuin esimerkiksi ystävyys-suhteisiin. Perhesuhteita sääntelevät lait ja muut institutionaaliset rakenteet. Ihmiset elävät monenlaisissa perhesuhteissa samanaikaisesti, esimerkiksi sekä äitinä että jonkun tyttärenä, puolisona tai entisenä puolisona. Perhesuhteisiin kuuluu hoiva, huolenpito ja vastuu. Nämä elementit yhdistetään pääsääntöisesti lapsiin ja vanhuksiin. (Notko & Sevón 2008, 13.) Joskus nuori voi kokea itsensä erilaiseksi suhteessa muihin perheenjäseniin. Tällä tavalla ajatteleva nuori voi kokea olevansa perheen ulkojäsen, ikään kuin reunalla kaukana muusta perheestä. (Aapola-Kari & Vehkalahti 2020, 71.) Siinä missä perhesuhteet kannattelevat ja kasvattavat, ne myös alistavat ja laiminlyövät. Yhteiskunnassa on yleisesti hyväksytyjä oletuksia siitä, mikä on odotettavaa, toivottavaa ja tavallista perhesuhteissa. Tällaiset oletukset määrittelevät rajan ei-toivotun ja toivotun välille. (Pösö 2008, 93.)

Yksi keskeinen perhettä tarkasteleva teoria on perhesysteemiteoria. Perhesysteemiteoria keskittyy huomioimaan jokaisen perheenjäsenen vaikutuksen perheeseen ja toisaalta perheen vaikutuksen jokaiseen perheenjäseneseen (Allen 2016, 164). Systemi voidaan määritellä organisaatioksi, joka koostuu vuorovaikutuksellisista elementeistä, jotka muodostavat systeemin. Toisin sanoen perhe voidaan ymmärtää systeeminä, joka muodostuu keskenään vuorovaikutuksellisista jäsenistä, jotka muodostavat kokonaisuuden. Perhe muodostuu ennen kaikkea käyttäytymismalleista ja suhteista eri jäsenien välillä. (Carich & Willingham 1987, 72.) Nämä suhteet muodostavat osasysteemejä. Yksilö on osasysteemi, mutta se voi olla myös muodostunut pari kuten sisarukset tai äiti ja lapsi. Yksilön rooli osasysteemissä vaihtelee: hän voi olla äiti, tytär, sisko ja puoliso eri

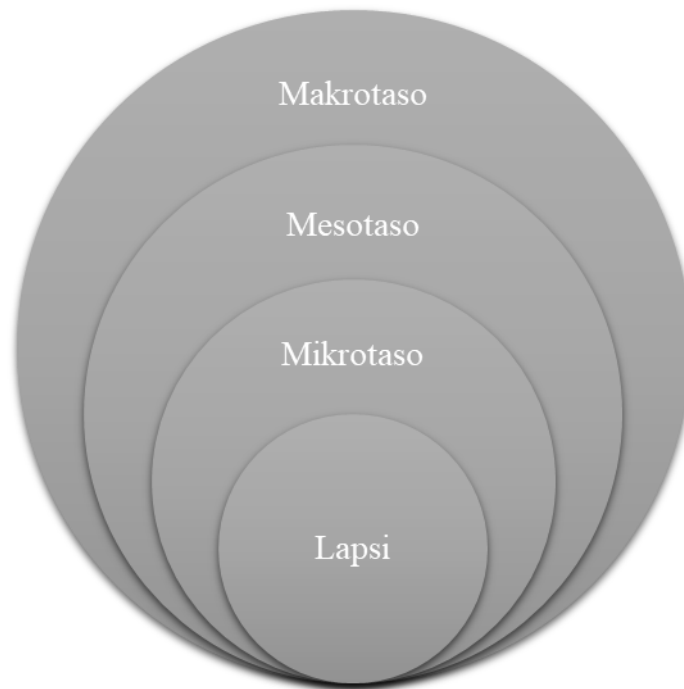
osasysteemeissä. Roolin mukana vaihtelee myös valta-asema. (Minuchin 1974, 52.) Perheen lisäksi lapselle merkittäviä vuorovaikutussysteemejä ovat ainakin päiväkotia, koulu ja kaveripiiri (Laihikainen & Paavonen 2011, 91).

Perhe on organisoitu kokonaisuus, jossa systeemin sisäiset suhteet ovat yhteydessä toisiinsa. Perheessä lapsi muodostaa suhteen vanhempiin ja sisaruksiin. Nämä suhteet eivät toimi tyhjiössä, vaan niiden on todettu vaikuttavan toisiinsa. (Dantchev ym. 2021, 1.) Perheen asema on vahva lasten sosiaalisten maailmojen kokonaisuudessa (Jokinen & Mikats 2018, 55). Inge-Martine Pretorius (2018, 62–63) esittelee artikkelissaan Anna Freudin¹ koottuja ajatuksia sisarussuhteista. Freudin mukaan äidillä on suuri merkitys siihen, miten sisarusten välinen suhde lähtee muotoutumaan. Tämä perustuu ajatukselle, että turvallinen suhde äitiin luo perustan, jonka myötä myös muut turvalliset suhteet esi-merkiksi isään tai sisaruksiin ovat mahdollisia. Freudin ajattelu muistuttaa kiintymyssuhdeteorian tapaa jäsentää perhesuhteita. Kiintymyssuhdeteoriassa ja perhesysteemi-teoriassa on merkittäviä samankaltaisuuksia, jotka liittyvät esimerkiksi äiti-lapsi -suhteeseen (Rosen ym. 2002, 328).

Perhesuhteiden tutkimus keskittyy usein kiistanalaisiin perhesuhteisiin, joihin kuuluu salaisuuksia. Salaisuudet elävät perheenjäsenten välisissä suhteissa ja erityisesti lasten ajattelun pitävän salaisuuksia ongelmallisista perhesuhteista lojaaliutensa vuoksi. Tiettyt ilmiöt ovat kulttuurisesti niin sensitiivisiä, että ne halutaan pitää perheen sisäisinä asioina. (Pösö 2008, 102.) Perhesuhteiden tutkimuksessa lojaalisuus on huomioon otettava tekijä, joka auttaa ymmärtämään läheissuhteiden dynamiikkaa (Castrén 2018, 175). Henkilökohtaiset, yhteiskunnalliset ja globaalit kriisitilanteet vaikuttavat lasten perhesuhteisiin ja koteihin. Tällaisia voivat olla esimerkiksi vanhempien avioero, sodat ja katastrofit. (Forsberg 2018, 31.) Systeemitieteellinen tarkastelu tarjoaa välineitä ymmärtää ongelmia eri systeemeissä ja niiden välillä (Healy 2014, 115), tässä tapauksessa perheessä. Perhesysteemitieteen mukaan vanhempien parisuhteen laatu vaikuttaa merkittävästi koko perheeseen ja sen toimintaan (Rosen ym. 2002, 330). Perheen dynamiikkaan negatiivisesti vaikuttavia tekijöitä ovat epäselvä kommunikaatio, roolikonfliktit, eristäytyminen ja hajaantuminen (Väänänen 2013, 98).

---

¹ Freud, Anna 1953: Some Remarks on Infant Observation. *The Psychoanalytic Study of The Child* 8 (1), 9-19. <https://www-tandfonline-com.ezproxy.ulapland.fi/doi/epdf/10.1080/00797308.1953.11822758?needAccess=true>

Kuvio 1. ”Ecomap” mukaillen Karen Healy (2014, 125)

Kuviossa 1 mikrotaso viittaa lapselle läheisimpiin systeemeihin kuten perheeseen, kotiin ja naapurustoon. Mesotaso viittaa niihin systeemeihin, joilla on suora vaikutus lapseen, mutta jotka eivät kuitenkaan ole yhtä epävirallisia, kuin mikrotason suhteet. Tällaisia ovat esimerkiksi koulut ja sosiaalipalvelut. Makrotaso edustaa koko yhteiskuntaa, hallinnollisia elimiä ja yrityksiä. (Healy 2014, 124.) Lapsen toimijuus on suurimmillaan kotona ja lähiympäristössä, mutta ohenee siirryttäessä makrotasolle ja poliittisiin ulottuvuuksiin (Punch & Tisdall 2012, 256). Mikrotasolla sijaitseva perhesysteemi on ideaalitalanteessa se ympäristö, jossa lapsi pystyy vaikuttamaan asioihin ja elämäänsä parhaiten. Lapsen hyvinvoinnille on tärkeää, että hän saa osallisuuden kautta vahvistaa toimijuuttaan arjen eri ympäristöissä (Kallinen ym. 2021, 16). Sisarusväkivaltatutkimuksessa on merkittävää hahmottaa sisarussuhteet osana perhesysteemiä. Sisarussuhteet ovat ennen kaikkea perhesysteemiin kuuluva osasysteemi (Minuchin 1974, 52; Ólafsdóttir & Orjasniemi 2021, 57).

2.3 Sisarussuhteet

Sisarusten välisen läheisen suhteen merkitys kantaa läpi elämänkaaren. Sisarusten suhde saattaa olla yksilön kannalta jopa merkittävämpi kuin lapsen ja isän välinen suhde.

(Goedeke ym. 2020, 82.) Jo perusluonteeltaan sisarusuhde on kompleksinen. Kyse ei ole hoitajasta, ei ystävistä eikä vihollisesta. Sisarus on toisaalta samanlainen, mutta myös erilainen lapsen omaan minuuteen verrattaessa. (Kriss ym. 2018, 83.) Sisarussuhteet ovat globaalisti yhteneviä, eli niihin liitetään samankaltaisia piirteitä riippumatta etnisyydestä tai maantieteellisestä sijainnista (Langer & Love 2019, 573). Sisarussuhteet on tutkimusaiheena vähän tutkittu sen suuresta merkityksestä ja ainutlaatuisuudesta huolimatta (Cox 2010, 95; Kaminski ym. 2016, 382). Suurimmalla osalla meistä on sisarusia. Sisarusuhde on usein yksilön pitkäaikaisin ihmissuhde, pidempi kuin suhde omiin lapsiin, vanhempiin tai kumppaniin. Vaikka sisarussuhteen merkitys on tiedostettu, on se ihmissuhteena vähän tutkittu verrattaessa lapsi-vanhempisuhteeseen. Sisarustutkimus on pääsääntöisesti jakautunut keskittymään joko lapsuuteen tai aikuisuuteen. (Dunn 2018, 69.)

Sisarussuhteen vaikutus lapsen kehitykseen on huomattava. Sisarukset ovat vuorovaikutuksessa keskenään enemmän kuin vanhempiansa kanssa. (mt., 70.) Joidenkin tutkijoiden mukaan lapsi oppii tuntemaan itsensä peilaamalla itseään sisarukseensa (Kriss ym. 2018, 83). Pienten lasten kohdalla hyvä sisarusuhde edellyttää taitoa sietää ulkopuolisuuden kokemusta ja muita vaikeita tunteita, joita syntyy vanhempien kohdantaessa huomiota sisarukseen (Miller 2018, 128). Parhaassa tapauksessa sisarukset opettavat toisilleen tärkeitä taitoja, kuten jakamista, yhteistyötä ja empatiaa (Hindle & Sherwin-White 2018, 133). Normaalisti lapset kokevat arjessa suuren määrän hyviä hetkiä sisarusten kanssa (Jokinen & Mikats 2018, 56). Sisarussuhteen merkitys havaitaan parhaiten tutkimalla sen puuttumista. Ainoilla lapsilla saattaa olla haasteita autonomian kehityksessä, jakamisessa ja kilpailemisessa. Suhde aikuisiin saattaa rakentua luontevammin kuin suhde vertaisiin. (Minuchin 1974, 59.) Sisarukset kohtaavat perheensisäiset haasteet yhdessä ja muodostavat emotionaalisen siteen, joka vaikuttaa lapsuuden perhe-elämän kokemukseen (Ólafsdóttir 2020, 34).

Perhesysteemitheorian mukaisesti sisarukset ovat perheen osasysteemi. Tämä osasysteemi on lapsen ensimmäisen sosiaalinen areena, jossa hän voi harjoitella vuorovaikutusta vertaisensa kanssa. Kun lapsi siirtyy muiden vertaisten pariin, yrittää hän monesti olla vuorovaikutuksessa sisarussuhdetta mallintaen. Kun lapsi oppii vertaissuhteissa uusia tapoja, siirtyvät nämä uudet tavat myös sisarussuhteisiin. (Minuchin 1974, 59.) Perhesysteemitheorian mukaan sisarussuhteet vaikuttavat perhekontekstiin, jossa lapsi elää (Cox 2010, 95). Vaikutus on myös päinvastainen. Sisarusten välisiä osasysteemejä on jaoteltu kaltoinkohtelevassa perhesysteemissä eri tyyppisiin. Ensimmäisessä tyypissä sisarukset ovat liittolaisia, jotka ymmärtävät toisiaan, tekevät yhteistyötä ja välittävät toisistaan.

Toinen tyyppi on puolustava osasysteemi, johon kuuluu hierarkiaa, suojelua ja tukea. Näitä kahta kutsutaan mukautuviksi sisarusosasysteemeiksi. Lisäksi puhutaan mukautumattomista tyypeistä, kuten vieraantuneesta osasysteemistä, jossa vallitsee emotionaalinen etäisyys ja välinpitämättömyys. Toinen mukautumaton tyyppi on vihollisosasysteemi, jota määrittää kilpaileminen ja vihamielisyys. Viimeinen muoto on pahoinpitelevä osasysteemi, johon kuuluu seksuaalista, fyysistä tai henkistä väkivaltaa. (Kaminski ym. 2016, 380.) Sisarusuhdetta on kategorisoitu myös vihamieliseen, etäiseen, harmoniseen ja emotionaalisesti tiiviiseen luokkaan (Fegert ym. 2020, 1). Perheessä, jossa lapsi kohtaa fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa vanhemman taholta, sisarusuhde saattaa olla hänen tärkein selviytymiskeinonsa. Toisaalta se voi olla suhde, joka sisältää keskenään ristiriitaisia tunteita. Tällainen suhde voi sisältää pelkoa siitä, että väkivalta leviää vanhemman ja lapsen välisestä suhteesta sisarusuhteeseen. (Katz & Tener 2021, 190.)

Vaikka perhe voi fyysisesti olla samanlainen ympäristö sisaruksille, saattaa se psykologisesti olla täysin erilainen. Vanhemmat saattavat kohdella lapsiaan epätasa-arvoisesti, minkä on epäilty lisäävän sisarusten välisiä konflikteja. (Dunn 2018, 76.) Vanhempien suosimisella saattaa olla vakavia seurauksia lapselle, joka ei koe olevansa perheen suosikkilapsi. Vaikutukset voivat näkyä lapsen itsearvon tunteessa ja kehityksessä. Toisaalta on arvioitu, että myös suosikkilapsi kärsii asemastaan joko tietoisesti tai tiedostamatta. Tätä on selitetty sillä, että suosikkilapsen aseman säilyttäminen aiheuttaa lapselle paineita. Suosiminen voi jatkua myös lapsenlapsiin, kun suosikkilapsen lapsia pidetään eri asemassa suhteessa muihin lapsenlapsiin. (Hindle & Sherwin-White 2018, 146.) Suosiminen ei ole ainoa asia, jolla vanhemmat vaikuttavat sisarusuhteeseen. Vanhempien riitelyllä on epäilty olevan vaikutus sisarusuhteen laatuun (Day ym. 2017, 527). Myös vanhempien väkivaltaisuuden on todettu vaikuttavan sisarusuhteisiin. Toisaalta se voi tuoda sisaruksia lähemmäs toisiaan, mutta myös aiheuttaa kateutta ja muita negatiivisia tunteita. Sisarukset saattavat kyseenalaistaa, miksi vain itseen kohdistetaan väkivaltaa ja sisarusuhteeseen ei välttämättä ollenkaan. Joskus taas sisaruksesta voi tuntua, että toiseen kohdistettu väkivalta on lievempää. (Katz & Tener 2021, 193.)

Sisarusten syntymäjärjestys vaikuttaa jokapäiväiseen vuorovaikutukseen sisarusten välillä (Hindle & Sherwin-White 2018, 133). Erityisesti isoissa perheissä nuorempien ja vanhempien sisarusten rooli ja elämäntilanne voi olla hyvin erilainen. Nuorimmat lapset saattavat elää vielä vanhempien hoivan varassa, kun taas vanhemmat sisarukset ovat jo tutustuneet perheen ulkopuoliseen maailmaan ja tukeutuvat siihen. (Minuchin 1974, 59.) Sisarukset mahdollisesti muistuttavat toisiaan paljon. Vanhempien sisarusten vaikutus

nuorempiin on tunnustettu positiivisessa merkityksessä, kuten harrastuksissa. (Crouter ym. 2007, 963.) Vanhemmilla sisaruksilla on kuitenkin havaittu olevan myös negatiivisia vaikutuksia lapseen. Vanhempien sisarusten määrä vaikuttaa siihen, miten nuoremman lapsen kielitaito kehittyy. Tämän on uskottu liittyvän vanhemmalta saadun huomion määrään. Vaikuttaisi siltä, että erityisesti vanhemmat veljet vaikuttavat negatiivisesti lapsen kielitaidon kehitykseen, kun taas vanhemmat siskot eivät niinkään. (Cristia ym. 2019, 1333.) Ikäjärjestyksen epäillään vaikuttavan perheissä, joissa vanhemmat kohdistavat väkivaltaa lapsiin. Tällaisissa perheissä vanhemmat sisarukset päätyvät usein suojelemaan nuorempia sisarusia fyysiseltä väkivallalta, mutta myös väkivallan emotionaalisilta vaikutuksilta. (Katz & Tener 2021, 191.)

Lapsuuden aikaiset sisarusten väliset konfliktit ovat monesti osa perheen arkea. Lapsuudessa jo pienet sisarukset tuntevat toisensa hyvin. Sisarus tietää, kuinka lohduttaa ja miellyttää toista, mutta myös sen, kuinka ärsyttää ja satuttaa. Tällainen intiimi suhde antaa mahdollisuuden moneen hyvään asiaan, mutta myös tilaa pahoille teoille. Konfliktit ovat osa normaalia sisarussuhdetta, vaikkakin sisarussuhteeseen kuuluu myös toisen tukeminen ja kumppanuus. (Dunn 2018, 70.) Sisarusten välillä esiintyy konflikteja, jotka liittyvät usein sääntöihin ja vastuualueisiin. Ristiriidat koskevat usein arkisia asioita, kuten elektronisten laitteiden käyttöä. Konflikteista puhuttaessa nousee usein esiin kysymys tasavertaisuudesta emotionaalisena ulottuvuutena. Vanhemmilla on suuri merkitys tasavertaisen ja oikeudenmukaisen kohtelun tunteeseen. (Notko & Sevón 2018, 75.) Suhdetta kuvaillaan jo perusluonteeltaan ristiriitaiseksi, joten konfliktien esiintyminen ei ole yllättävää. Yhteisistä leikkihetkistä voidaan nauttia, mutta usein sisarus aiheuttaa suuren määrän negatiivisia tuntemuksia lapsessa. (Böök & Terävä 2018, 94.)

Sisarussuhde on dynaaminen ja muuttuu ajan kuluessa hierarkkisesta tasa-arvoiseksi (Campioni-Barr 2017, 7). Sisarussuhteeseen vaikuttaa perheen ja ympäristön lisäksi sisarusten yksilölliset kehitysvaiheet (Kaminski ym. 2016, 378). Aikuisuudessa suurin osa sisaruksista pitää yhteyttä toisiinsa. Sisarukset voivat olla tärkeä tuki läpi koko elämän. Erilaiset tapahtumat elämässä voivat vaikuttaa siihen, millaiset välit sisaruksilla on ja miten paljon toiseen ollaan yhteydessä. Näitä ovat esimerkiksi avioliitto, avioero, sairaudet, kuolema ja omien lasten saaminen. Kriisien vaikutus sisarussuhteeseen näyttäisi liittyvän siihen, miten läheisiä sisarukset ovat aiemmin olleet. Jos sisarukset ovat olleet läheisiä, kriisi yleensä lähentää heitä entisestään. Jos taas eivät, kriisi saattaa etäännyttää sisarusia. Aikuisuudessa sisarukset saattavat pitää vähemmän yhteyttä toisiinsa, mutta läheisyys ei silti vähene. Sisarusia lähentää yhteiset muistot lapsuudesta ja lapsuuden kodista.

Kilpailu sisarusten välillä vähenee aikuisuudessa. (Dunn 2018, 78.) Aikuisuudessa sisarussuhteeseen ja sisarusten läheisyyteen vaikuttaa muun muassa ikä ja sukupuoli. Negatiivisesti suhteeseen saattaa vaikuttaa molempien yksilöllinen suhdedynamiikka vanhempien kanssa, vaikeat elämäkokemukset ja taloudelliset vaikeudet. (Milevsky 2020, 101–102.) Myös tietyt ominaisuudet, kuten emotionaalinen älykkyys, vaikuttavat sisarussuhteisiin aikuisuudessa (Balda & Negi 2019, 211).

3 SISARUSVÄKIVALTA

3.1 Väkivallan määrittely

Väkivaltaa määritellään kansallisella tasolla esimerkiksi rikoslaissa (19.12.1889/39) ja ylikansallisella tasolla esimerkiksi Euroopan neuvoston yleissopimuksessa naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (2011). Määrittelyn pohjalla ovat lainsäädäntöön ja sen tulkintaan liittyvät käytännöt. Yksinkertaista käsitteellistäminen ei kuitenkaan ole. Väki­valta on toisaalta teko, mutta myös kohteena ole­mista. (Paavilainen & Pösö 2003, 13.) Väki­valtaa on kaikki toiseen ihmiseen kohdistet­tava alistava ja pakottava toiminta, joka ei välttämättä ole fyysistä, suoraa tai avointa. Väki­vallan tavoitteena on toisen ihmisen kontrollointi ja hyväksikäyttö. (Jokinen 2000, 14.) Väki­vallan määrittelyssä pohditaan teon tahallisuutta ja tarkoituksellisuutta. Väki­vallan kriminalisointi kertoo yhteiskunnallisesta mielipiteestä, sillä kriminalisointi tar­koittaa teon olevan yleisesti käsitetty väki­vallaksi. (Ronkainen 2017, 17.) Väki­vallalle voi altistua kotona, koulussa, työpaikalla tai vapaa-ajalla. Kuka tahansa voi joutua väki­vallan uhriksi, mutta erityisessä riskissä ovat vanhukset ja lapset. Lasten kohtaamalla väki­vallalla on kauaskantoiset vaikutukset. (Nyqvist ym. 2012, 265–266) Suurin osa ihmi­sistä tuomitsee väki­vallat teot ja kokevat niiden olevan väärin (Heikkurinen & Ruuska 2018, 13).

Väki­vallan käsite on muuttunut viime vuosikymmenten aikana. Käsitettä on laajennettu siten, että siihen sisältyy henkistä hyvinvointia ja autonomiaa loukkaavia tekoja. Tällai­siin kuuluu esimerkiksi virtuaalinen kiusaaminen. (Ronkainen 2017, 17.) Naisiin kohdis­tuva väki­valta nousi osaksi ihmisoikeuskenttää 1990-luvulla. Suomen on tulkittu noudat­ta­van ihmisoikeusvelvoitteitaan huonosti ja jääneen jälkeen läntisen Euroopan maista nai­siin kohdistuvan väki­vallan ehkäisemisessä. (Nousiainen & Pentikäinen 2017, 44.) Mo­nesti väki­valtaan liittyvä asennemuutos on hidasta (Lidman 2017, 142). Muutos on jatku­vaa ja se näkyy esimerkiksi lainsäädännön uudistuksina. Viimeisimpänä uudistettiin ri­koslain seksuaalirikossäännöksiä vahvistamalla itsemääräämisoikeutta ja henkilökohtai­sen koskemattomuuden suojaa. Muutokset tulivat voimaan vuoden 2023 alussa. (Oikeus­ministeriö 2022.) Lisääntyvä sisarusväki­valtatu­tkimus kertoo, että ilmiöön aletaan suh­tautua vakavammin.

Väkivaltaa selitetään monen teorian avulla. Osaa väkivaltaisista teoista selitetään biologisilla tekijöillä, osaa sosiaalisella oppimisella ja osaa vallankäytöllä. Mikään yksittäinen teoria ei kuitenkaan kykene täysin aukottomasti selittämään väkivaltaisia tekoja. (Jokinen 2000, 17.) Evoluutiopsykologian näkökulmasta kaikissa ihmisissä elää väkivallan tekemisen mahdollisuus samalla tavalla kuin mahdollisuus hoivaamiseen ja auttamiseen. Väkivallan todennäköisyyttä ei voida selittää yksittäisillä ihmisillä vaan väkivaltaan kannustavilla ja väkivaltaa kannattavilla yhteiskunnallisilla ja kulttuurisilla syillä. (Ronkainen 2017, 30.) Ei ole olemassa yhtä oikeaa tapaa tutkia väkivaltaa. Väkivaltaa ylläpitävät ja oikeuttavat syyt ovat moninaisia. Samat tekijät saattavat olla sekä väkivallan syitä että seurauksia, mikä kertoo uhrin ja tekijän roolien yhteen kietoutumisesta. (Husso & Ronkainen 2013, 52.) Väkivaltaa on oikeutettu muun muassa itsensä puolustamisella, ylikuormittumisella, hätäntymisellä, tunteiden purkautumisella ja omien oikeuksien puolustamisella (Flinck & Paavilainen 2010, 193–195).

Väkivallan määritelmille on yhteistä ajatus, että väkivalta on keino saavuttaa valtaa, kontrollia ja vaikutusvaltaa (Parsons 2007, 174). Väkivaltaa on kuvattu tarpeettomaksi vallankäytöksi tai vallan väärinkäytöksi (Heikkurinen & Ruuska 2018, 16). Valtaa määritellään usealla eri tavalla. Yksi tapa on ajatella, että A:lla on valtaa B:hen, mikäli A saa B:n tekemään jotain, mitä tämä ei muuten tekisi. (Dahl 1957, 202–203.) Perhesuhteiden vallankäyttöä ja väkivaltaa tarkasteltaessa huomioidaan kaikkien osajärjestelmien väliset suhteet. Näihin kuuluu perheen sisäisten suhteiden lisäksi esimerkiksi vanhempien suhteet appivanhempiansa. Perheessä tapahtuvalla vallankäytöllä ja väkivallalla on ominaispiirteensä, kuten fyysinen ja henkinen läheisyys, jotka mahdollistavat vallan väärinkäytön. (Notko 2011, 212.) Väkivallalla vaikutetaan vuorovaikutussuhteisiin, valta-asemiin ja toimijuuksiin. Väkivallalla on seurauksia sekä tekijään, kohteeseen, heidän suhteeseensa, että koettuun sosiaaliseen tilaan. Valta on maskuliininen piirre, joka ei ole samalla tavalla ristiriidassa väkivallan kanssa kuin feminiiniset piirteet. (Ronkainen 2017, 19.)

Sukupuoli on väkivallassa merkittävä tekijä. Naisten ja miesten kokema ja tekemä väkivalta on erilaista ja kontekstit eroavat keskenään paljon. Väkivalta on maskuliininen ilmiö, johon liitetään vallan lisäksi voimaa ja ulospäin suuntautuvaa aktiivisuutta. Väkivallan nimeämisestä on ohjannut aina miesnäkökulma, joka on luultavasti vaikuttanut väkivallan kriminalisointiprosessiin. (mt., 17.) Väkivaltaa tekevät enemmän miehet, mutta miehet myös kokevat enemmän väkivaltaa. Kulttuurissa ja yhteiskunnassa ajatellaan, että miesten ja väkivallan välillä on yhteys, jota naisilla ja väkivallalla ei ole. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteivätkö myös naiset olisi väkivaltaisia. (Jokinen 2017, 32.) Naiset ovat

selittäneet tekemäänsä väkivaltaa alkoholilla, persoonallisuushäiriöillä, väkivallan kierteellä ja itsepuolustuksella (Lattu 2016, 213). Vaikka miehet kokevat muuta väkivaltaa enemmän, seksuaaliväkivaltaa kokevat huomattavasti enemmän naiset. Kaikki väkivalta ei päädy tilastoihin, eli tosiasiallisia määriä on vaikea arvioida. (Heiskanen & Piispa 2017, 60.)

Sisarusväkivalta kohdistuu yleensä lapseen. Lapsen kohdistuva väkivalta määritellään teoiksi, jotka aiheuttavat tai saattavat aiheuttaa fyysisiä vammoja tai vaarantaa lapsen hyvinvointia, turvallisuutta, terveyttä tai henkistä kehitystä (Bildjuschkin ym. 2020, 8). Sisarusväkivallan määrittelyä hankaloittaa rajanveto normaalin ja epänormaalin välillä. Sisarusväkivaltaan ei kuulu tavanomainen sisarusten välinen kilpailu. Kilpailu opettaa lapselle neuvottelu- ja yhteistyötaitoja ja on osa lapsen kehitystä. On normaalia, että sisaruset ovat vuorotellen ilkeitä toisilleen ja aiheuttavat pahaa mieltä puolin ja toisin. Sisarusväkivallassa toisella lapsella on selkeä yliote toiseen ja valta-asetelma on epätasapainossa. Sisarusten välisellä kilpailulla saattaa olla positiivisia seurauksia, kun taas väkivallan kohdalla niitä ei ole. (Meyers 2017, 335.) Elina Eeva työstää tällä hetkellä Suomen ensimmäistä sisarusväkivaltaan keskittyvää väitöskirjaa. Eeva on kommentoinut antamassaan haastattelussa, että sisarusväkivallalla on ainakin kolme ominaispiirrettä, josta sen voi tunnistaa väkivallaksi. Ensimmäinen se on yksipuolista ja kohdistuu yleensä vain yhteen sisaruksesta. Toiseksi siihen kuuluu vallankäyttöä, kuten vaientamista ja uhkailua. Kolmanneksi se on johdonmukaista, ei impulsiivista käytöstä. (Ventelä 2022.) Sisarusväkivallasta puhutaan yleensä joko perheväkivallan tai lähisuhdeväkivallan käsitteen alla (esim. Perkins & Shadik 2018, 78).

3.2 Sisarusväkivallan ilmiö

Sisarusväkivalta on vähän tutkittu ja vain minimaalisesti teoretisoitu ilmiö (Eriksen & Jensen 2009, 186). Sisarusväkivaltaa on tutkittu muun muassa feministisen, konfliktiteoreettisen ja sosiaalisen oppimisen teorian näkökulmista (Edwards ym. 2005, 1104). Erityisesti sosiaalisen oppimisen teoriaa ja feminististä teoriaa on pidetty sisarusväkivaltaa selittävinä teorioina (Button & Gealt 2009, 138). Monessa tutkimuksessa kerrotaan sisarusväkivallan normalisoimisesta ja vähättelystä (Emery & Kettrey 2006, 407; Elliott ym. 2018, 34; Grossman & Perkins 2020). Vähäinen tutkimustieto viittaa siihen, että lapset kärsivät hiljaisesti, ja korostaa tarvetta tuoda sisarusväkivallan ongelma yhteiskunnalliseen keskusteluun. Yhdysvaltalainen tutkimus keskittyy pitkälti fyysiseen ja henkiseen

sisarusväkivaltaan. Tämä johtuu siitä, että lastensuojelupalvelut tunnistavat seksuaaliväkivallan ja sen haitallisuuden, mutta muu sisarusväkivalta jää usein huomiotta. (Meyers 2017, 333–334.) Perheet ja yhteiskunta eivät tunnista sisarusväkivallan vakavuutta (Bouchard ym. 2021, 5362). Sisarusväkivaltaa pidetään vähemmän vakavana kuin muita väkivallan ilmenemismuotoja. Esimerkiksi parisuhdeväkivaltaa ja tuntemattoman ihmisen käyttämää väkivaltaa pidetään vaarallisimpina. Käsitteeseen sisarusväkivallan vakavuudesta vaikuttaa muun muassa sukupuoli ja henkilökohtainen kokemus sisarusväkivalta. (Khan & Rogers 2015, 450.)

Tällä hetkellä suomalainen sisarusväkivaltatutkimus rakentuu pro gradu -tutkielmien ja sitä alempien opinnäytetöiden varaan. Kuten mainittu, väitöskirja aiheesta on tuloillaan (Puurunen 2020). Suomalainen tutkimus on lisääntynyt noin vuodesta 2015 eteenpäin. Suomalaisessa väkivaltatutkimuksessa on sivuttu sisarusväkivaltaa, siihen kuitenkin varsinaisesti keskittymättä. Emmi Lattu (2016, 146) kertoo väitöskirjassaan väkivaltaa käyttäneiden naisten oikeuttaneen väkivaltaista käytöstään muun muassa lapsuudessa koetun sisarusväkivallan vuoksi. Merja Laitisen (2004, 212) väitöskirjassa kerrotaan perheensisäisestä seksuaaliväkivallasta, jossa tekijä on ollut veli. Myös Sari Lepistön (2010, 64) väitöskirjassa tulee esiin kaksi samankaltaista seksuaaliväkivaltatapauksia. Lisäksi mediassa on huomioitu jopa kuolemaan johtaneita sisarusväkivaltatapauksia (Iltalehti 2008). Täysin näkymättömissä sisarusväkivalta ei ole suomalaisessa tutkimuksessa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa, mutta siihen on omana ilmiönään alettu perehtyä vasta viime vuosikymmenellä.

Vuonna 2020 sisarusten välisiä väkivaltatapauksia tuli ilmi hieman alle 600 kappaletta. Näissä joka neljäs uhri oli alaikäinen. Määrä on pysynyt tasaisena vuodesta 2011 asti. (Tilastokeskus 2021.) Nuoret todistavat enemmän sisarusväkivaltaa kuin muuta perheväkivaltaa kodeissaan (Lepistö 2010, 61). Kansainväliset tutkimustulokset vaihtelevat. Deeanna Buttonin ja Roberta Gealtin (2009, 136) yhdysvaltalaisen tutkimuksen osallistujista 42 prosenttia oli kokenut sisarusväkivaltaa. Tulos on aikaisempiin löydöksiin verrattaessa matala. Sisarusväkivalta kestää useimmiten monen vuoden ajan ja väkivalta päättyy usein väkivallan tekijän muutettua pois, mutta joissain tapauksissa jatkuu myös aikuisuudessa (Meyers 2017, 340). Suomalaista tutkimustietoa sisarusväkivallasta on vain vähän. Heidi Yli-Kivistön (2020, 75) pro gradu -tutkielmassa sisarusväkivallan ilmeneminen on suhteellisen vähäistä, vain noin 27,8 prosenttia vastaajista oli kokenut sisarusväkivaltaa viimeisen 12 kuukauden aikana. Tätä Yli-Kivistö kuitenkin selittää muun muassa väkivallan tunnistamattomuudella ja käsitteellisillä valinnoilla.

Tiettyjen tekijöiden on havaittu lisäävän sisarusväkivallan ilmenemisen riskiä perheessä. Sisarusväkivallan ilmiö kytkeytyy muun muassa muuhun perheväkivaltaan (Grossman & Perkins 2020, 141). Äidin kuritusväkivalta ja isän aggressiivisuus lisäävät todennäköisyyttä sisarusväkivaltaan (Eriksen & Jensen 2006, 504). Sisarusväkivallan riski on korkeampi perheissä, joissa havaitaan lähisuhdeväkivaltaa, lasten kaltoinkohtelua (Bowes ym. 2014, 1035) tai joissa vanhemmilla on ongelmia päihteidenkäytön kanssa (Martinez & McDonald 2019, 14). Suomessa sisarusväkivaltaan vaikuttavina muuttujina on pidetty muun muassa sukupuolta, ikää, lasten lukumäärää ja perheessä esiintyvää muuta väkivaltaa (Yli-Kivistö 2020, 69). Sisarusten väliset konfliktit ovat kaiken kaikkiaan yleisempiä yhden vanhemman perheissä, uusioperheissä ja sijoitettujen lasten perheissä kuin ydinperheissä (Jokinen & Mikats 2018, 60). Perhesysteemiteoria tunnistaa tekijöitä, jotka lisäävät riskiä lapsen kaltoinkohteluun. Suurimmaksi osaksi näkökulma on kuitenkin keskittynyt vanhempien ongelmiin. (Hooper 2007, 221.)

Väkivalta aiheuttaa uhrille vaikeuksia elämän eri osa-alueilla. Vaikeudet voivat olla näkymättömissä ja jatkua pitkään väkivallan loputtua. (Dahlberg ym. 2005b, 22.) Karla Eliottin, Kate Fitz-Gibbonin ja JaneMaree Maherin (2018, 33) australialaisessa tutkimuksessa uhrin kertovat sisarusväkivallan seurauksista. Uhrin kertovat syömishäiriöstä ja kamppailustaan minäkuvan ja ruokaan liittyvien ongelmien kanssa. Vaikeudet näkyvät sosiaalisissa suhteissa edelleen. Syömishäiriön lisäksi kerrotaan mielenterveyshäiriöistä, kuten masennuksesta. Uhrin kertovat väkivallan kokemusten vaikuttaneen miehiin suhtautumiseen, mikä aiheuttaa vaikeuksia avioliitossa. Väkivalta saa uhrin tuntemaan olonsa avuttomiksi ja voimattomiksi (Meyers 2017, 334). Toistuva sisarusväkivalta kaksinkertaistaa riskin ahdistuneisuuteen, masennukseen ja itsetuhoisuuteen (Bowes ym. 2014, 1032; BarZomer & Brunstein Klomek 2018; Boel-Studt ym. 2020, 1). Lisäksi se liitetään muun muassa rikolliseen käyttäytymiseen (Berkel ym. 2018, 244) sekä aggressioon ja päihteiden väärinkäyttöön (Button & Gealt 2009, 131). Seurauksiin vaikuttaa sisarussuhteen laatu (Fromuth ym. 2010, 965).

3.3 Väkivallan muodot

Fyysinen väkivalta

Fyysinen väkivalta määritellään tahalliseksi fyysisen kivun aiheuttamiseksi (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 150) tai henkilön ruumiillisen koskemattomuuden tahalliseksi

loukkaamiseksi (Bildjuschkin ym. 2020, 9). Joidenkin tutkimusten mukaan fyysinen väkivalta on yleisin sisarusväkivallan muoto (esim. Yli-Kivistö 2020, 52). Sisaruksat kohdistavat fyysistä väkivaltaa nuoriin enemmän kuin mikään muu ryhmä (Kaakinen & Näsi 2021, 19). Fyysinen sisarusväkivalta alkaa keskimäärin 5-vuotiaana ja päättyy 18-vuotiaana. Fyysinen väkivalta päättyy usein uhrin tai tekijän muuttaessa pois yhteisestä kodista. Joissain tapauksissa fyysinen väkivalta voi jatkua aikuisuuteen. (Martinez & McDonald 2016, 405.) Aikuisuudessa fyysinen väkivalta saa uudenlaiset mittasuhteet. Vaarallisimmissa tilanteissa uhri on voinut olla raskaana kokiessaan fyysistä sisarusväkivaltaa. (Perkins & Shadik 2018, 81.) Suurimmalla osalla sisaruksista on lieviä fyysisiä konflikteja keskenään. Varsinainen fyysinen väkivalta on harvinaisempaa. (Eriksen & Jensen 2009, 193.) Sisarusten välillä yleisintä fyysistä väkivaltaa on töniminen ja toiseen tarttuminen. Yleistä on myös toisen heittäminen tavaroilla ja lyömisellä uhkailu ja lyöminen kädellä tai esineellä. Myös läpsiminen, potkiminen, pureminen ja raapiminen ovat sisarusväkivallan muotoja. Vaarallinen sisarusväkivalta on harvinaisempaa. Tällaista on esimerkiksi kuristaminen, toisen polttaminen ja hakkaaminen. (Edwards ym. 2005, 1114.)

Yleisimmin fyysisen väkivallan tekijä on veli, joskus veli ja sisko yhdessä ja harvemmin pelkästään sisko (Martinez & McDonald 2016, 405). Pojat käyttävät erilaista väkivaltaa veljiinsä kuin siskoihinsa. Tämä kertoo siitä, että väkivallan käyttö miesten välillä on yhteiskunnassa hyväksyttävämpää kuin eri sukupuolten välinen väkivalta. Tytöt käyttävät samanlaista väkivaltaa veljiinsä ja siskoihinsa, eli uhrin sukupuoli ei vaikuta väkivallan muotoon. (Edwards ym. 2005, 1114.) Pojat käyttävät enemmän fyysistä väkivaltaa sisaruksiinsa kuin tytöt. Tyttöjen vakava väkivaltaisuus ei vähene puberteetin myötä, mutta lievempi väkivaltaisuus vähenee huomattavasti. Poikien väkivallan käyttö vähenee sekä vakavan että lievemmän väkivallan kohdalla puberteetin myötä. Etnisyyksien välillä ei ole havaittu suuria eroavaisuuksia väkivallan ja iän korrelaatioissa. (Eriksen & Jensen 2009, 193.) Tutkimuksissa ja artikkeleissa sisarusväkivallan kokemuksista kertovat yleisimmin naiset (Martinez & McDonald 2016, 405; Martinez & McDonald 2019, 7; Ventelä 2022).

Vanhempien väkivallan käytöllä on havaittu olevan vaikutus sisarusten välisiin konflikteihin ja fyysisen väkivallan käyttöön. Lievän väkivallan esiintymiseen vaikuttaa vanhempien väkivaltaisuus lapsia kohtaan ja äidin tunteiden säätelykyky. On havaittu, että äidin alttius hermostua on yhteydessä lievän sisarusväkivallan määrään. Jonkinlainen vaikutus on myös sillä, kuinka kauan pariskunta on ollut yhdessä, taloudellisella tilanteella, ajalla joka nykyisessä asunnossa on asuttu ja sillä, asuuko lähellä paljon sukulaisia.

(Eriksen & Jensen 2009, 196.) Myös Yli-Kivistön (2020, 66) pro gradu -tutkielmassa perheensisäistä muuta väkivaltaa pidetään merkittävänä sisarusväkivaltaa indikoivana tekijänä. Tällaista väkivallan kierrettä on tutkittu useista näkökulmista. Omaa uhrin roolia ja traumaa käytetään väkivallan oikeuttajina. (esim. Lattu 2016, 145.)

Henkinen väkivalta

Henkinen väkivalta on toisen henkilön psyykkisen hyvinvoinnin tahallista vahingoittamista, joka ilmenee esimerkiksi alistamisena, eristämisenä ja kontrollointina (Bildjuschkin ym. 2020, 9). Henkisen väkivallan synonyymeja ovat psyykkinen kaltoinkohtelu ja psyykkinen pahoinpitely (Järvilehto ym. 2020, 188). Henkistä väkivaltaa esiintyy yksinään, mutta usein myös fyysisen tai seksuaalisen väkivallan ohella (Martinez & McDonald 2019, 7). Laura Holmin, Taina Laajasalon, Annukka Paasivirran ja Miia Ståhlbergin (2022, 1) tutkimuksen mukaan ammattilaisista melkein puolet ovat kohdanneet lapsiin kohdistuvaa henkistä väkivaltaa usein tai erittäin usein. Henkinen väkivalta on vaikeasti tunnistettavissa. Ammattilaisista 44 prosenttia tunnisti ilmiön huonosti tai erittäin huonosti. Ilmiön ymmärtäminen on edellytys henkisen väkivallan tunnistamiselle. Ammattilaisista ainoastaan 27 prosenttia koki pystyvänsä puuttumaan lapsiin kohdistuvaan henkiseen väkivaltaan hyvin tai erittäin hyvin. Henkisen väkivallan haittavaikutuksia ei tunneta tarpeeksi oikeusasteissa tai sosiaali- ja terveydenhuollon piirissä (Hakulinen & Tervo 2021, 42).

Osa tutkimuksista pitää henkistä väkivaltaa sisarusväkivallan yleisimpänä muotona (esim. Beers ym. 2010, 69). Mary Ellen Fromuthin, David Kellyn ja Amber Mackeyn (2010, 962) tutkimukseen osallistuneista 97 prosenttia oli joutunut lievän ja 83 prosenttia vakavan henkisen sisarusväkivallan uhriksi. Robin Kowalskin ja Jessica Skinnerin (2013, 1729) tutkimustulosten mukaan 78 prosenttia vastaajista oli joutunut sisaruksensa kiusaamaksi. Kiusaamisen, haukkumisen ja ivaamisen uhriksi voi kotonaan joutua useasti viikon aikana, mikä on yhteydessä masennukseen ja itsetuhoisuuteen aikuisuudessa (Bowes ym. 2014, 1035). Kiusaamisella on yhteys jopa psykoosiin varhaisaikuisuudessa (Dantchev ym. 2018). Muita tavanomaisia seurauksia ovat huono itsetunto ja tyytymättömyys elämään tulevaisuudessa (Bouchard ym. 2021, 5362). Henkinen väkivalta saattaa jatkua aikuisuuteen ja uhri voi kokea, että hänen tulisi alistua haukkumiselle ja mitätöinnille.

Sisarus ei välttämättä näe toista ihmisenä lainkaan. (Ventelä 2022.) Toistuva kiusaaminen ymmärretään osaksi henkistä väkivaltaa tässä pro gradu -tutkielmassa.

Henkinen sisarusväkivalta saattaa olla kiusaamista ja nimittelyä. Tarkemmin uhrin ovat kertoneet muun muassa vartalon haukkumisesta, julkisesta nöyryyttämisestä ja sukupuoli- ja seksuaali-identiteettiin liittyvästä häpäisemisestä. Uhrit ovat tunteneet itsensä arvottomiksi ja tyhmiksi henkisen väkivallan seurauksena. (Martinez & McDonald 2019, 1.) Suurin osa uhreista kokee henkisen väkivallan yhtä pahaksi kuin fyysisenkin, ellei jopa pahemmaksi. Henkinen väkivalta on usein jokapäiväistä, osa arkea. Tästä huolimatta teot tulevat uhreille usein yllätyksenä. Uhrit eivät ymmärrä, pysty odottamaan tai välttelemään väkivaltatilanteita, mikä tekee niistä erityisen vaikeita. (Meyers 2017, 345.) Anne Ventelä (2022) julkaisi Helsingin Sanomissa sisarusväkivallan kokemuksista artikkelin, jossa kerrottiin myös henkisen väkivallan kokemuksista. Esiin nousi alistaminen, nöyryyttäminen ja uhkailu. Erikoisempia henkisen väkivallan keinoja ovat olleet väitteet siitä, että toinen on adoptoitu tai toisen hevosen myyntiin laittaminen internetissä.

Seksuaaliväkivalta

Seksuaaliväkivalta on väkivaltaa, jossa henkilön seksuaalista koskemattomuutta tai itsemääräämisoikeutta tahallisesti loukataan. Seksuaalinen väkivalta ja seksuaaliväkivalta ovat toistensa synonyymeja. Rikosoikeudellista termiä ”seksuaalinen hyväksikäyttö” ei suositella käytettäväksi, sillä se antaa virheellisen kuvan ilmiöstä. (Bildjuschkin ym. 2020, 9.) Suomen rikoslaissa (39/1889) seksuaalirikoksia käsitellään 20. luvussa. Käsitteinä käytetään muun muassa raiskausta, seksuaalista kajoamista ja seksuaalista ahdistelua. Nämä kaikki kuuluvat seksuaaliväkivallan käsitteen alle. Sisarusten välisen seksuaaliväkivallan epäillään olevan yleisin perheen sisällä esiintyvä seksuaaliväkivallan muoto (Martinez & McDonald 2017, 874) ja yleisin lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivallan muoto (Morris 2014, 209). Sisarusten välinen seksuaaliväkivalta ajoittuu pääasiallisesti lapsuuteen ja nuoruuteen ja se ylittää normaalin, kasvuun ja kehitykseen kuuluvan uteliaisuuden (Tener 2021, 6844). Sen epäillään lisäksi olevan kestoiltaan pitkäaikaista ja seurauksiltaan hyvin tuhoisaa. Edellä mainituista piirteistä huolimatta se on vähiten raportoitu, tutkittu ja hoidettu. (Tarshish ym. 2020, 4887; Katz ym. 2021, 11140.)

Katherine Martinez ja Courtney McDonald (2017, 880) tutkivat sisarusten välistä seksuaaliväkivaltaa ja sen ilmenemistä. Heidän tutkimuksessaan suurin osa

seksuaaliväkivallasta tapahtui lapsuudessa ja se kesti keskimäärin 4,4 vuotta. Suurin osa uhreista kertoi kokeneensa seksuaaliväkivaltaa ainakin yli 10 kertaa, ja osa kertoi kokeneensa sitä satoja kertoja. Seksuaaliväkivallan ohella 79 prosenttia koki fyysistä ja 77 prosenttia henkistä väkivaltaa. Tekijät olivat pääsääntöisesti vanhempia veljiä. Joihinkin uhreihin seksuaaliväkivaltaa oli kohdistanut useampi sisarus. Seksuaaliväkivaltaa on esimerkiksi vaatteiden päältä tai alta koskettelu ja penetraatio (Tarshish ym. 2020, 4894). Nina Bertele ja Anat Talmon (2021, 1) kirjoittavat artikkelissaan sisarusten välisen seksuaaliväkivallan erityispiirteistä. Ensinnäkin väkivalta alkaa usein lapsen ollessa hyvin pieni, sitä kestää pitkään ja tapahtuu usein. Väkivalttaan liittyy usein erityistä intensiteettiä kuten kiristystä, voimankäyttöä, vallan epätasapainoa ja manipulaatiota. Kirjoittajat toteavat myös, että väkivalta vaikuttaa uhreihin pitkälle elämässä ja on linkitetty muun muassa masennukseen, ahdistukseen ja ongelmiin seksuaalisuudessa. Mitä enemmän seksuaaliväkivaltaa lapsena kokee, sitä huonompi itsetunto uhrilla on aikuisuudessa (Morrill 2014, 209). Uhrit ovat kuvanneet kokemuksiaan kivuliaina ja psykologisten seurauksien olleen tuhoisia (Katz ym. 2021, 11156). Suurin osa uhreista ei halua olla tekemisissä väkivaltaa käyttäneen sisaruksensa kanssa (Tener 2021, 6844).

Uhrit itse selittävät kokemaansa seksuaaliväkivaltaa muutaman eri narratiivin kautta. Ensimmäisen narratiivin mukaan uhrit uskovat sisarustensa oppineen olemaan väkivaltaisista heidän itse kokemansa väkivallan vuoksi tai pornografian kautta. Toisen narratiivin mukaan seksuaaliväkivalta on ollut sisaruksen tapa käyttää valtaa ja saavuttaa dominoiva rooli suhteessa uhuriin. Kolmannen narratiivin mukaan uhrit ajattelivat tekijöiden kärsivän mielenterveyshäiriöistä. (Martinez & McDonald 2017, 874.) Kuten ensimmäisessä narratiivissa tulkitaan, seksuaaliväkivaltaa käyttävä sisarus on usein itse kokenut seksuaaliväkivaltaa. Taustalla voi olla aikuisen, esimerkiksi isäpuolen tekemä seksuaaliväkivalta, jota uhri siirtää omissa toiminnoissaan eteenpäin. (Horne 1999, 347–348.) Uhrit jakavat suhdettaan tekijään kahdella tavalla. Ensimmäinen on selkeä kahtiajako uhrin ja tekijän rooleihin. Uhrit näkevät tällaisen suhteen väkivaltaisena ja pakottavana. Toinen jaottelu perustui ajatukseen väkivallasta rutiininomaisena, jokapäiväiseen elämään kuuluvana. (Tarshish ym. 2020, 4896; Tener 2021, 6850.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimustehtävä

Tutkimuksen tehtävä on kuvailla vähän tutkittua sisarusväkivaltaa perhesysteemin kontekstissa. Tutkimustehtävä perustuu ajatukseen, että perheellä on suuri merkitys uhrin sisarusväkivallan kokemuksissa (esim. Martinez & McDonald 2016; Elliott ym. 2019). Tutkimus keskittyy uhrin lapsuuteen, jossa perheen merkitys on suurimmillaan ja yhteisen kodin vuoksi sisarusväkivaltaa esiintyy paljon. Lain lapsen huollosta ja tapaamisoi-keudesta (8.4.1983/361) 1 §:ssä todetaan, että vanhemmat ovat vastuussa lapsen kasvusta ja kehityksestä. Samassa pykälässä todetaan, että lapselle on annettava turvallinen kasvu-ympäristö. Sisarusväkivalta vaarantaa lapsen oikeutta turvalliseen kasvu-ympäristöön. Si-sarusväkivallan yleisyyden vuoksi herää kysymys vastuusta ja siitä, millaisia merkityksiä nyt jo aikuiset uhrin antavat vanhemmilleen ja muille sisaruksilleen osana sisarusväkival-taa. Tutkimus pyrkii lisäksi kuvailemaan sisarusväkivallan luonnetta perheen arjessa ja pohtimaan uhrien perspektiiviä sisarusväkivallan syistä. Ilmiötä kuvaillaan sisarusväki-valtaa kokeneiden näkökulmasta.

Tutkimuksen tarkoitus on kuvailla vähän tunnettua ilmiötä perhesysteemiteoreettisesta näkökulmasta ja tuoda esiin uhrien kokemuksia. Myös monelle haastateltavalle oli tär-keää, että joku voi lukea heidän kokemuksiaan ja saada niistä vertaistukea. Lisäksi tutki-muksen tarkoitus on lisätä tietoisuutta sisarusväkivallan ilmiöstä. Monessa haastattelussa nousi esiin palvelujärjestelmän kykenemättömyys tunnistaa sisarusväkivaltaa ja auttaa sen uhreja. Perhesysteemiteoreettinen näkökulma on merkittävä, sillä sen mukaan am-mattilaisten tulisi keskittyä perheen jokaiseen osasysteemiin ymmärtääkseen kokonai-suutta. Väkivaltaa ja sen seurauksia pitäisi osata tutkia kaikkien osasysteemien sisällä, mikäli väkivaltaa ilmenee yhdessäkään osasysteemissä. Ammattilaisten lisäksi tarkoitus on levittää tietoisuutta sisarusväkivallasta ja sen vakavuudesta vanhemmille, joiden vas-tuulla sisarusväkivaltaan puuttuminen ensisijaisesti on.

Aiempien tutkimusten perusteella voi olettaa, että perheellä on suuri merkitys sisarusvä-kivallan ympäristönä ja vanhemmilla väkivallan mahdollistajina. Tutkimustehtävään py-rin vastaamaan kolmella tutkimuskysymyksellä, joiden on tarkoitus tutkia ilmiötä moni-puolisesti perhekontekstissa. Tulosluvut on rakennettu tarkastelemaan tutkimuskysymyk-siä, eli yhdessä luvussa tarkastellaan yhtä kysymystä. Tutkimuskysymyksiin etsitään

vastauksia kerätyllä aineistolla laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Tutkimuskysymysten avulla vastataan tutkimustehtävään ja muodostetaan johtopäätökset. Johtopäätöksissä tutkimuskysymyksiä vastauksista muodostetaan kuviot, jotka auttavat hahmottamaan kompleksista väkivallan ilmiötä. Analyysin tarkoituksena on kuvailla sisarusväkivallan kokemuksia perhekontekstissa ja etsiä yhteneviä teemoja uhrien kertomuksista. Keskeistä tutkimuskysymyksissä on uhrien kokemukset ja heidän kokemuksilleen antamansa merkitykset.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten sisarusväkivalta ilmenee perheen arjessa?
2. Millainen merkitys perheellä on sisarusväkivallassa?
3. Mistä uhrin tulkitsevat sisarusväkivallan johtuneen?

Ensimmäinen tutkimuskysymys keskittyy uhrin kotiin ja väkivallan arkiseen ilmapiiriin. Kysymys auttaa kartoittamaan tapahtunutta väkivaltaa, sen toistuvuutta ja arkisuutta. Kysymyksen avulla kuvaillaan arjen lisäksi eri väkivallan muotoja ja vallan ilmenemistä tavanomaisissa tilanteissa. Toisessa kysymyksessä perehdytään vanhempien ja muiden sisarusten merkitykseen sisarusväkivallassa. Sisarusväkivalta on lähisuhdeväkivaltaa ja perheväkivaltaa, mikä implikoi, että jokaisella perheenjäsenellä on ollut oma roolinsa väkivallan suhteen. Uurit pohtivat, miten vanhemmat ja sisarukset ovat reagoineet väkivaltaan ja mistä reaktio tai sen puute ovat johtuneet. Kolmas tutkimuskysymys pyrkii selvittämään syitä, joista uhrin mukaan väkivalta on johtunut. On merkittävää, millaisilla asioilla uurit väkivaltaa selittävät: kokevatko he syyn olevan tekijässä, olosuhteissa, perheessä vai jossain muussa? Vaikka väkivallan syy on usein vain tekijän tiedossa, on uhrille muodostunut jonkinlainen käsitys väkivaltaan johtaneista syistä.

4.2 Metodologiset valinnat

Perhesuhteiden tutkimuksessa teoreettiset, metodiset ja eettiset kysymykset ovat erottomasti osa toisiaan (Pösö 2008, 105). Ihmisten kokemusten ymmärtäminen vaatii tutkimukselta tietynlaiset raamit, jotka ohjaavat ja määrittelevät tutkimusprosessia. Tutkimusaineiston havaintoja tarkastellaan tietystä näkökulmasta, jota nimitetään teoreettiseksi viitekehyyksi. Tällä tarkoitetaan sitä, että sama aineisto voi tuottaa erilaista tietoa riippuen siitä, millaiset metodologiset valinnat tutkija on tehnyt. (Alasuutari 2012, 60.) Tämä pro gradu -tutkielma on laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus on ymmärtämiseen

pyrkivää tutkimusta (Sarajärvi & Tuomi 2018, 33). Ymmärtämisen taustalla on kokemukset, joihin perehdytään uhrien antaminen merkitysten kautta. Tällaista tarkastelua ohjaa fenomenologien ideologia (esim. Miettinen ym. 2010). Tieto-oppi eli epistemologia pyrkii määrittelemään, mitä tieto on ja kuinka sitä perustellaan (Heinlahti & Kakkuri-Knuutila 2006, 38). Tiedon määritelmiä on useita. Yksi määritelmä on, että tieto on hyvin perusteltu tosi uskomus. (Haaparanta & Niiniluoto 2016, 44.) Tutkimus pyrkii tuottamaan tietoa analysoimalla haastateltavien kertomuksia. Aineistoa analysoidaan laadullisen sisällönanalyysin periaattein.

Tieteenfilosofiset taustaoletukset ohjaavat tutkimuksen tekoa. Ne kertovat todellisuuden ja tiedon luonteesta sekä ohjaavat tutkimuksen metodologiaa. (Heinlahti & Kakkuri-Knuutila 2006, 131.) Fenomenologia syntyi 1900-luvun alussa, mutta vieläkin sen käsitteistä, menetelmistä tai kohdealueista ei olla yksimielisiä. Fenomenologista perinnettä määrittää sen kiinnostus elettyyn todellisuuteen, inhimilliseen elämismailmaan ja sen rakenteisiin. Fenomenologisen tutkimuksen idea on tietynlaisessa kysymisessä ja kyseenalaistamisessa. (Miettinen ym. 2010, 9.) Tutkimuksessa keskitytään ihmisen ja hänen elämistodellisuutensa suhteeseen (Sarajärvi & Tuomi 2018, 30). Fenomenologia on antanut näkökulmia tieteenfilosofiseen keskusteluun erityisesti ihmistä tutkivien tieteiden saralla (Haaparanta & Niiniluoto 2016, 148). Fenomenologian avulla on mahdollista ymmärtää ja sanottaa väkivallan kokemusta (Husso & Ronkainen 2013, 52).

Fenomenologian ydinasia on kokemuksellisuus. Fenomenologia ei kysy mitä koemme, vaan miten koemme todellisuuden. Tarkastelu ei rajoitu yksilön todellisuuden tarkasteluun, vaan pyrkimys on tarkastella laajemmin todellisuuden rakentumista esimerkiksi merkitysrakenteiden kautta. Todellisuutta ei hyväksytä itsestäänselvyytensä, vaan pyrkimys on saavuttaa ymmärrys siitä, miten asiat tulevat meille todellisiksi. Fenomenologia on kuvailevaa tiedettä, joka ei rajaudu tarkastelemaan vain yhtä todellisuuden osa-aluetta, kuten useat luonnontieteet. (Miettinen ym. 2010, 11–12.) Parhaiten fenomenologia on tunnettu yksilöä käsittelevänä filosofisena alana (Miettinen 2010, 151). Fenomenologisen filosofian mukaan tutkimus perustuu filosofisille ongelmille, jotka liittyvät ihmiskäsitykseen ja tiedonkäsitykseen, eli siihen, millainen ihminen on tutkimuskohteena ja miten kohteesta saadaan tuotettua tietoa sekä millaista tuo tieto on. Tutkimukselle merkittäviä käsitteitä ovat kokemuksen lisäksi merkitys ja yhteisöllisyys. Vaikka pääasiallinen tavoite on tutkia kokemuksia, ajatellaan kokemusten rakentuvan niille annettujen merkitysten mukaan. Nämä merkitykset vuorostaan muodostuvat yhteisön kautta. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 39–40.)

Laadullinen tutkimus pyrkii antamaan merkityksiä tutkitulle ilmiölle kontekstissaan. Laadullinen tutkimus tuottaa perusteluja siinä missä määrällinen tutkimuskin. (Heinlahti & Kakkuri-Knuuttila 2006, 12.) Anneli Sarajärvi ja Jouni Tuomi (2018, 22–23) korostavat teoksessaan laadullisen tutkimuksen määrittelyn haasteita. Usein laadullinen tutkimus määritellään oppikirjoissa tietystä näkökulmasta, joka ei kuitenkaan ole absoluuttinen toisuus. Laadullisen synonyymeja ovat muun muassa kvalitatiivinen, pehmeä, ymmärtävä ja ihmistutkimus. Laadullisen tutkimuksen suhde teoriaan on selkeä ja merkittävä. Teoria ohjaa tutkimusta, antaa sille suunnan. Teoria sisältää teoreettisia termejä ja se voi kuvata yleisiä käsityksiä tai kokonaista tutkimusala (Haaparanta & Niiniluoto 2016, 57). Perhesysteemiteorian piirteet ja periaatteet ohjaavat analyysin tekoa. Perhe muodostuu toisistaan riippuvaisista yksilöistä ja osasysteemeistä. Kokonaisuudessaan perhe on enemmän kuin vain osiensa summa, eli koko perhettä pitää tutkia ymmärtääksemme perheen dynamiikkaa. Perheet eroavat keskenään toisistaan ja perhettä määrittelee paljon heidän asettamansa rajat. (Allen 2016, 169.)

Sarajärvi ja Tuomi (2018, 162) esittävät laatimassaan taulukossa laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteerejä. Taulukossa he vertailevat eri tutkijoiden laatimia määrittelyjä luotettavuuden kannalta tärkeille käsitteille. Näistä käsitteistä nostan esiin uskottavuuden, siirrettävyyden, luotettavuuden ja riippuvuuden. Uskottavuus viittaa siihen, vastaako tutkimuksen käsitteellistäminen ja tulkinta haastateltavien käsityksiä. Siirrettävyydellä tarkoitetaan tulosten siirrettävyyttä toiseen, tutkimuskontekstin ulkopuoliseen, vastaavaan kontekstiin. Luotettavuus rakentuu siitä, että joku ulkopuolinen on tarkastanut tutkimusprosessin etenemisen. Riippuvuus viittaa siihen, että tutkimus on toteutettu tieteellisen tutkimuksen yleisesti ohjaavien periaatteiden mukaisesti. Uskottavuutta on tässä tutkimuksessa pyritty varmistamaan pohtimalla haastateltavien sanoja suhteessa aikaisempaan tutkimukseen ja teoriaan. Analyysissä on siis pyritty välttämään omia johtopäätöksiä, jotka eivät nojaudu tieteelliseen tutkimukseen. Siirrettävyyttä tukee tutkijan laaja tuntemus aiemmasta tutkimuksesta ja tiedon sitoutuminen siihen. Luotettavuus varmistetaan pro gradu -tutkielmissa sillä, että ohjaaja on mukana jokaisessa tutkimuksen vaiheessa. Riippuvuutta tukee tutkijan tutustuminen ohjaaviin periaatteisiin ja niiden läpinäkyminen tutkimuksen jokaisessa vaiheessa.

Tutkimuksella on useita rajoituksia, jotka vaikuttavat yleistettävyyteen. Tutkimuksen osallistajat edustavat samaa sukupuolta ja ovat kaikki suomalaisia. Miesten puuttuminen kertoo oletettavasti lähinnä kulttuurista, jossa miesten on haastavaa puhua kokemastaan väkivallasta avoimesti. Sukupuoli ja kansalaisuus asettavat tietyt rajoitukset tutkimukselle.

Tutkimus on suoritettu lyhyellä aikataululla ja rajallisilla resursseilla. Tutkimuksen yleis-tettävyys ei ole ollut tutkimuksen päällimmäinen tarkoitus siinä missä uhrien kokemusten esiin tuominen.

4.3 Aineisto ja analyysi

Marginaalisten ilmiöiden tutkimista haastaa aineistojen puuttuminen (Häkkinen & Salasuo 2015, 12). Tämän pro gradu -tutkielman aineisto on kerätty yksilöhaastatteluilla vuoden 2022 lopussa ja 2023 alussa. Haastattelu on joustava keino kerätä tietoa. Haastattelu-tilanteessa voi pyytää tarkennusta tai selventää haastateltavalle kysymystä. Haastattelun vahvuus on myös se, että siihen valikoituvat ne ihmiset, joilla on tietoa ja kokemusta aiheesta. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 63–64.) Haastattelutilanteessa ei saa lisäkysymyksillä ohjailta haastateltavan vastauksia ja toisaalta haastattelutilanteet voivat olla haastateltavalle jännittävämpiä, kuin esimerkiksi kyselyyn vastaaminen. Haastateltavat eivät tuota suoraan tutkimuksen tuloksia, vaan ne tulevat esiin analyysin kautta (Hyvärinen ym. 2011, 9). Haastattelu on laadullisen sisällönanalyysin yleinen aineistonkeruumenetelmä (Elo ym. 2011, 138). Tutkimus on teoria- ja aineistolähtöisen empiirisen tutkimuksen välimuoto (esim. Heinlahti & Kakkuri-Knuutila 2006, 49). Aineistoa tarkastelen tietystä teoreettis-metodologisesta näkökulmasta (esim. Alasuutari 2012, 32), jota on tarkemmin esitelty edeltävässä alaluvussa.

Aineiston analyysi noudattaa laadullisen sisällön analyysin periaatteita. Sisällönanalyysi on yleinen laadullisissa tutkimuksissa, erityisesti kun tarkoitus on kuvailla tutkittavaa ilmiötä (Elo ym. 2011, 138). Sisällönanalyysi mahdollistaa aineiston tarkastelun systemaattisesti ja objektiivisesti. Sisällönanalyysissa keskitytään analysoimaan tekstiä ja etsimään sieltä merkityksiä. Todellisuutta hahmotetaan inhimillisen ajattelutavan kautta, eikä olennaista ole pohtia totuuden kysymystä sinänsä. Lähtökohtana on, että ihminen ymmärtää asioita parhaiten oman kokemuksensa kautta. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 87–88.) Eletty todellisuus sisältää arvoja, arvostuksia ja normatiivisia kannanottoja, jotka on mahdotonta jättää täysin tutkimuksen ulkopuolelle (Pösö 2008, 105). Sisällönanalyysin periaatteiden mukaisesti haastateltavien kokemuksista on etsitty toistuvia teemoja ja merkityksiä. Näitä on vertailtu keskenään ja pohdittu merkitysten syitä ja yleisyyttä.

Analyysin teko ei etene kronologisesti vaihe vaiheelta, vaan vaiheet tapahtuvat osin päällekkäin ja limittäin. Analyysi alkaa tutkimuskysymysten asettamisella, minkä jälkeen kerätään aineisto. Aineistoon tutustutaan ja sitä järjestetään ja rajataan. Tämän jälkeen

aineistoa vielä edelleen luokitellaan, eli sieltä etsitään toistuvia teemoja ja ilmiöitä. Seuraavaksi aloitetaan varsinainen analyysin teko, jossa teemoja ja ilmiöitä vertaillaan. Tämän jälkeen kootaan tulokset yhteen ja tehdään tulkintaa. Viimeiseksi käydään teoreettista dialogia ja muun muassa tunnistetaan jatkotutkimustarpeet. (Hyvärinen ym. 2010, 12.) Tässä pro gradu -tutkielmassa analyysin teko on kulkenut pitkälti yhdessä tutkimusprosessin kanssa. Analyysistä on pyritty tekemään mahdollisimman läpinäkyvää ja johdonmukaista. Tutkimustulos rakentuu tieteellisten menetelmien avulla ja se on hyvin perustelu. Perusteluissa vedotaan havaintoihin, aiemman tutkimuksen tuloksiin, tutkijan ja tutkittavan arkitietoon sekä asiantuntijatietoon. (Heinlahti & Kakkuri-Knuuttila 2006, 13.) Edellä mainittujen tekijöiden avulla on muodostettu tutkimuksen johtopäätökset. Aikaisempaan tutkimukseen vertailu korostui pro gradu -tutkielmasta, mutta on otettava huomioon, että yksikään aikaisempi sisarusväkivaltatutkimus ei ollut suomalainen. Toisaalta vertailukohteita löytyi tästä huolimatta paljon, mikä kertoo ilmiön universaaliuudesta. Aikaisemman tutkimuksen, tutkijan ja haastateltavan ääni on pyritty erottelemaan selkeästi analyysivaiheessa.

Ennen aineiston keruuta asetin alustavat tutkimuskysymykset, joilla pyrin vastaamaan tutkimustehtävään. Aineiston keruun jälkeen ensimmäinen vaihe oli litteroida haastattelut kirjalliseen muotoon. Litteroinnin jälkeen etsin merkityksiä ja keskeisiä yhtäläisyyksiä, kuten samoja käsitteitä ja ajattelumalleja teksteistä. Jaottelin yhtäläisyyksiä eri teemoihin, kuten fyysiseen, henkiseen ja seksuaaliseen väkivaltaan. Lähdin pohtimaan, miltä aineisto näyttää tutkimuskysymysten ja perhesysteemiteorian valossa. Tutkimuskysymykset myös mukaantuivat prosessin aikana vastaamaan aineistoa. Perhesysteemiteoria oli taustalla vaikuttamassa koko analyysin ajan ja ohjasi teemojen käsittelyä ja valintoja. Se ohjasi tarkastelemaan osasysteemien välisiä vuorovaikutussuhteita ja korosti jokaisen perheenjäsenen merkitystä väkivallassa. Analyysin kirjoitusvaihe sisälsi eettistä pohdintaa ja rajaamisen vaikeutta. Jätin pois yksittäisiä tapahtumia anonymiteetin suojaksi, mutta päädyin koodaamaan haastateltavat. Koska aineisto on kerätty koko Suomesta eri ikäisiltä ihmisiltä, ei tunnistamisen pelkoa ole. Analyysin kirjoittaminen alkoi sitaattien poimimisella, minkä jälkeen liitin uhrien kokemuksia aikaisempaan tutkimukseen. Tämän jälkeen aineiston analyysi on ollut aineiston, aikaisemman tutkimuksen ja tutkijan vuoropuhelua.

Analyysissa käytetään joko induktiivista tai deduktiivista päättelyä. Tässä analyysissa on käytetty induktiivista päättelyä, jossa vedetään yleistyksiä yksittäistapauksista etsimällä säännönmukaisuuksia. Induktiivisen päättelyn avulla saadaan uutta tietoa. (mt., 21.) Induktiivisen ja deduktiivisen päättelyn keskeiset erot liittyvät premissien ja johtopäätösten

väliseen suhteeseen (Haaparanta & Niiniluoto 2016, 100). Tutkimuksessa yksittäistapauksia ovat haastateltavien kertomukset, joiden yhtenevistä piirteistä vedetään yleistettäviä johtopäätöksiä. Aineistossa kiinnitetään huomioita niihin asioihin, jotka teorian ja kysymyksen asettelun kannalta ovat olennaisia (Alasuutari 2012, 32). Tutkimuksessa yleistettävyyksiä löytyi erityisesti fyysisen ja henkisen väkivallan kuvailuista, arjen ja kodin ilmapiirin kuvailuista ja vanhempien merkityksen kuvailusta. Myös käsitteet, joita käytettiin kuvailemaan ilmiöitä, olivat monesti samoja. Yleistettävyyden perusteella voi päätellä, että muutkin sisarusväkivaltaa kokeneet mahdollisesti jakavat kokemuksistaan samanlaisia ajatuksia.

”Tavallaan se tarina on osa mua, mutta se ei ole se ydin minä. Ydin minä on jotain aivan muuta.” H5

Tutkimuksessa annetaan sisarusväkivallan uhrien kokemuksille ääni. Perhetutkimuksessa äänen antaminen tarkoittaa sitä, että jokainen perheenjäsen näkee kokemukset eri tavalla ja on tärkeää tuoda kaikkien ääni esiin (Pösö 2008, 95). Tässä tapauksessa ääni annetaan sisarukselle ja nyt jo aikuiselle lapselle. Kuten yllä olevassa sitaatissa lukee, on koettu sisarusväkivaltaa osa haastateltavia, mutta se ei määrittele heitä. Kaikilla haastateltavilla on useita rooleja elämässä. He ovat naisia, työntekijöitä, opiskelijoita, äitejä, lapsia ja sisarusia. Tässä tutkimuksessa heidän tarinansa rajautuu sisarusväkivaltaan. Yksi uhreista kysyi, onko hän varmasti kokenut sisarusväkivaltaa kuvattuaan ensin monta vuotta kestänyttä piinaa. Osalle oli itsestään selvyys, että heidän kokemansa oli väkivaltaa. Epävarmuus johtuu luultavasti ilmiön tunnistamattomuudesta ja normalisoinnista. Tässä kohdalla haluan kiittää vielä viimeisen kerran haastateltavia, jotka mahdollistivat tutkimuksen toteutuksen. Haastattelujen avulla sain kasvot kokemuksille ja analyysiin tuli uudenlaista sensitiivisyyttä. Ilman teitä, tätä tutkimusta ei olisi voitu toteuttaa. Kiitos.

Tunnus	Uhri	Tekijä(t)	Väkivalta
H1	Tyttö	Pikkuveli	Henkinen, fyysinen
H2	Tyttö	Isoveljet	Henkinen, fyysinen
H3	Tyttö	Isosisko	Henkinen
H4	Tyttö	Isoveli	Henkinen, fyysinen, seksuaalinen
H5	Tyttö	Pikkuveli	Seksuaalinen

Kuvio 2 Haastateltavat

Kuviossa 2 kuvataan haastateltavia tiivistetysti ja kategorisoidusti. Haastateltavien tarinat ovat koodattu tunnuksilla H1, H2, H3, H4 ja H5 ensimmäisessä sarakkeessa. Toisessa sarakkeessa tulee esiin uhrien sukupuoli, kun taas kolmannessa ilmenee väkivallan tekijöiden sukupuoli. Neljännessä sarakkeessa luetellaan uhrien kokemat väkivallan muodot, jotka he ovat haastatteluissa tuoneet ilmi. Haastateltavat saatiin ainejärjestön viikkotiedotteen, sosiaalisen median ja muiden yhteyksien kautta. Yhdellä haastateltavalla oli vain yksi sisarus, joten hänen kanssaan ei tarkasteltu suhdetta muihin sisaruksiin. Vaikka haastateltavia on vain viisi, tuottivat haastattelut niin paljon tietoa, että sisällönanalyysi oli mahdollista suorittaa (esim. Elo ym. 2011, 146). Haastattelujen alussa haastateltaville kerrottiin, että kysymyksiä saa ohittaa ja suostumuksen saa vetää missä tahansa vaiheessa pois. Haastateltavien kanssa keskusteltiin myös siitä, mihin tarkoitukseen aineistoa käytetään ja sen poistamisesta käyttötarkoituksen täytyttyä.

4.4 Tutkimusetiikka

Avoimen tiedonkeruumenetelmän vuoksi on haastavaa punnita tutkimusasetelman mahdollisia eettisiä ongelmia (Sarajärvi & Tuomi 2018). On merkittävää, että tutkija tiedostaa eettisten kysymysten problematiikan. Tutkimusprosessin aikana tehdään toistuvasti päätöksiä, jotka koettelevat tutkijan etiikkaa ja toisaalta koko tutkimuksen eettisyyttä. (Eskola & Suoranta 1998, 39.) Tutkimuksessa keskitytään ihmisen lapsuuteen, hänen kotiinsa ja häneen perheensä elämään. Kyseessä on yksityiselämän piiriin kuuluvat asiat, jotka ovat kaikille henkilökohtaisia. Eettisiä ratkaisuja tehtäessä täytyy pohtia, miten tutkimus vaikuttaa tutkimuksen kohteena oleviin ihmisiin sekä heidän suhteisiinsa. Eettistä ymmärrystä ja taitoa vaativat tilanteet, joissa täytyy vastata tutkimuskohteen- tai prosessin jännitteisiin tai ongelmiin. (Pösö 2008, 98.) Tutkimusprosessi alkaa ja päättyy eettiseen pohdintaan. Aiheen eettisten kysymysten pohdinta alkaa ennen kuin ensimmäistäkään riviä varsinaista tekstiä on kirjoitettu. Eettisyys kulkee läpi koko tutkimusprosessin. Sensitiivisessä tutkimuksessa eettinen pohdinta on erityisen merkittävää. Tutkimukseni käsittelee ainakin kahta varsin sensitiivistä aihetta: väkivaltaa ja perhesuhteita. Eettisyys aiheutti useasti pohdintaa. Enhän vääristele haastateltavieni sanoja? Ymmärsinkö oikein? Osaanko tehdä tutkimusta tarpeeksi hyvin? Enhän loukkaa ketään?

Aiheen valinnan suhteen eettisessä pohdinnassa täytyy ilmetä, kenen ehdoilla tutkimusaihe on valittu ja miksi juuri tämä tutkimus toteutetaan. Tieteenalalla tietyt kysymykset

esimerkiksi ihmiskäsityksestä ohjaavat aiheenvalintaa. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 154.) Tämän pro gradu -tutkielman aiheenvalinta kytkeytyy vahvasti yhteen sosiaalityön arvojen kanssa. Tutkimus keskittyy lapsiin, eli yhteen yhteiskuntamme haavoittuvimmista ryhmistä, joiden edun ajaminen on sosiaalityön arkipäivää. Lapsuuden kokemusten tutkimus on sosiaalityölle ominaista, mutta lisäksi näkökulma kiinnittyy väkivallan uhreihin. Väkivaltakokemusten tutkimus on sosiaalityölle tärkeää, sillä sen avulla pyritään estämään väkivallan ilmeneminen ja pysäyttämään sen siirtyminen eteenpäin. Tutkimuksessa tiedostetaan intersektionaalisuuden näkökulma, eikä haastatteluissa tule esiin kaikki uhrien kokemat vaikeudet. Aloittelevana tutkijana ei olisi eettistä haastatella lapsia näin sensitiivisestä aiheesta ilman aikaisempaa haastattelukokemusta. Uhri-näkökulma valikoitui vähäisen aikaisemman tutkimuksen vuoksi. Vaikka väkivallan tekijän näkökulma on merkittävä sisarusväkivallan ehkäisyn kannalta, on tällä tutkimuksella haluttu mahdollistaa uhrien kokemusten esiin nostaminen.

Jokaisessa tutkimusprosessin vaiheessa tutkijan täytyy pohtia, onko jokin tieto niin merkittävä tutkimukselle, että se oikeuttaa tunkeutumisen haastateltavan yksityiselle elämäntilanteelle ja henkilökohtaisiin ajatuksiin. Haastateltavilla täytyy olla riittävä tieto tutkimuksen luonteesta ja tavoitteista. Osallistumisen vapaaehtoisuutta täytyy korostaa. (Eskola & Suoranta 1998, 42.) Kiistanalaisten perhesuhteiden kohdalla pohditaan usein tutkimuksen oikeutusta (Pösö 2008, 99), mikä on tärkeä osa tutkimuksen eettistä prosessia. Tutkimuksessa jokaista näkökulmaa on pohdittu tutkimuksen tarkoituksen näkökulmasta. Haastattelukysymykset on rakennettu tuottamaan tietoa tutkitusta ilmiöstä ja jokaisen kysymyksen merkitys on perusteltu. Haastateltavat ovat saaneet haastattelukutsun, jossa on kerrottu sisarusväkivallan ilmiöstä ja tutkimuksen tarkoituksesta. Asiat on kerrattu vielä haastattelujen alussa, jolloin on vielä korostettu tutkimuksen vapaaehtoisuutta.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan positioon vaikuttaa institutionaalinen asema, jolla on vaikutusta haastattelutilanteen vuorovaikutukseen (Sarajärvi & Tuomi 2018). Vaikka tietty vallan epätasapaino on jopa välttämättömyys, ei tutkijan ja haastateltavan välillä saisi olla sellaista epätasapainoista asemaa, joka voisi vaikuttaa tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuuteen (Eskola & Suoranta 1998, 42). Aloittelevalle tutkijalle tutkijan positio on uusi rooli, joka herättää useita eettisiä kysymyksiä. Tärkeää on oman asemansa tiedostaminen ja toisaalta ymmärrys sen vaikutuksesta vuorovaikutukseen. Tutkija kantaa vastuun haastattelutilanteessa keskustelun etenemisestä eettisesti kestäväällä tavalla. Tutkijan positio alkaa tutkimusprosessin ensimmäisestä vaiheesta ja päättyy viimeisiin. Olennaista on myös se, että analyysivaiheessa käsittelee aineistoa kunnioittaen ja

parhaimmaksi osaamallaan tavalla. Omien ennakko-oletusten olemassaolo tulee tiedostaa, eikä esimerkiksi omat sisarusuhteeni ole vaikuttaneet tutkimukseen.

Tietojen käsittelyssä korostuu luottamuksellisuus ja anonymiteetti. Mitä sensitiivisemmästä aiheesta on kyse, sitä tärkeämpää on suojella haastateltavien anonymiteettiä. (Eskola & Suoranta 1998, 42.) Tutkimuksessa anonymiteettiä on suojeltu rajaamalla taustatietojen kerääminen minimiin. Aineistosta on poistettu nimiä ja paikkakuntia takaamaan haastateltujen yksityisyys ja tunnistamattomuus. Perhesuhteita tutkivat tasapainottelevat usein sen välillä, mitä tulisi jättää tutkimuksen ulkopuolelle ja mitä jakaa suurelle yleisölle. Tutkijalla on eettinen vastuu siitä, että tiettyjen asioiden esiin tuominen saattaa vaikeuttaa tutkimuksen kohteiden elämää. (Pösö 2008, 104–105.) Myös tämä on osa luottamuksellisuutta. Haastateltavilla tulisi olla tunne siitä, että heidän antamiaan tietoja ei hyväksikäytetä. Jokaisen sitaatin kohdilla tutkija on pohtinut, voiko sitaatti johtaa haastateltavan tunnistamiseen. Anonymiteetin suojelua on pidetty tutkimuksen ykkösasiana ja joi-tain yksityiskohtaisia kuvauksia sisarusväkivallasta on jätetty pois yksityisyyden takaa-miseksi. Osa haastateltavista esitti toiveen, että joitain lausahduksia ei otettaisi mukaan suorina lainauksina ja tätä on kunnioitettu. Kaikki tutkimuksen kannalta turha informaatio esimerkiksi nykyisestä perhetilanteesta ja elämäntilanteesta on jätetty pois.

Tutkimuksessa käytettävät käsitteet ovat vaatineet eettistä pohdintaa. Puhumalla sisarusväkivallan uhreista halutaan korostaa väkivallan luonnetta: väkivallalla on tekijä ja uhri. Uhrin sijasta voitaisiin puhua myös selviytyjästä tai väkivaltaa kokeneesta (esim. Meyers 2017, 340; Tener 2021, 6850). Sisarusväkivallan normalisoinnin vuoksi on tärkeää tiedostaa, että sisarusväkivallalla on uhreja siinä missä muullakin väkivallalla. Kuitenkaan uhri -käsite ei ole se, mikä määrittelee ihmistä. Uhrin lisäksi puhutaan haastateltavasta tai lapsesta riippuen siitä, mitä roolia halutaan korostaa ja puhutaanko menneestä vai nykyajasta. Muutkin valinnat, kuten väkivallan rajaaminen fyysiseen, henkiseen ja seksuaaliseen, ovat vaatineet eettistä pohdintaa. Tutkimuksen rajauksilla varmistetaan, että valituihin käsitteisiin ja ilmiöihin pystytään keskittymään työssä eettisesti kestäväällä tavalla. Kolmas vaikea rajaamisen paikka on aineiston analyysivaihe. Analyysivaiheessa joudutaan karsimaan haastateltavien tuottamaa tietoa niin, että se vastaisi tutkimuskysymyksiin. Aineistoon jää mahtavia tarinoita selviytymisestä, kovasta työstä ja elämän jatkumisesta.

5 SISARUSVÄKIVALLAN KOKEMUKSET

5.1 Sisarusväkivalta arjessa

Arjessa lapsen hyvinvointia rakentavia tekijöitä ovat turvallisuus, kuulluksi ja ymmärretyksi tuleminen, tietäminen ja päätöksentekomahdollisuudet sekä aktiivinen osallisuus ja toimijuus (Kallinen ym. 2021, 10). Sisarusväkivalta uhkaa lapsen koettua hyvinvointia arjen toiminnoissa. Uhrit kuvasivat sisarusväkivaltaa arkisena ja toistuvana asiana. Väkivaltaiset teot ovat isojen yksittäisten traumakokemusten lisäksi olleet yksi yhtäjaksoinen traumakokemus, joka on limittynyt osaksi arkea. Joskus väkivalta mielletään niin arkiseksi, että sitä on yksityiskohtaisesti vaikea muistaa (Meyers 2017, 344). Haastateltavien sitaateissa kuvaillaan koettua väkivaltaa ja konkretisoidaan sisarusväkivallan vaikutusta lapsen arkeen ja hyvinvointiin. Sisarusväkivaltakertomukset sijoittuivat pääsääntöisesti lapsuuteen ja lapsuuden kotiin. Osa uhreista toi esiin kodin merkityksen sisarusväkivallan ympäristönä. Puheet kodin ilmapiiristä ja sulkeutuvuudesta ilmenivät haastateltavien puheissa. Koti rajallisena tilana on mahdollistanut väkivallan teot. Joissain tapauksissa jaettu huone tai tietokone voivat olla ne tekijät arjessa, jotka aiheuttavat sisaruksille riidan (Ventelä 2022). Tavanomaisesta riidasta rajan ylitys väkivaltaan tapahtuu nopeasti. Monesti väkivallan taustalla oli suurempia syitä.

”Se sisarusväkivalta mun mielestä ilmeni parhaiten siinä arjessa.” H2

”Se oli niin yleistä, että se oli mun arki.” H4

Sisarusväkivallan uhrit kuvasivat väkivallan kiinteäksi osaksi arkeaan. Väkivallasta selviytyäkseen he olivat kehittäneet selviytymiskeinoja. Selviytymiskeinot liittyivät pääsääntöisesti kodin ulkopuolisiin asioihin, kuten kavereiden luona yökyläilyyn, mummoaan ja harrastuksiin. Selviytymiskeinot ovat vieneet pois kodin arjesta ja väkivallasta. Myös omiin oloihin hakeutuminen ja musiikin kuuntelu ovat olleet tärkeitä erityisesti nuorena. Väkivaltaisissa perheissä kasvaneet tytöt käyttävät toimivina selviytymiskeinoina muun muassa ongelmanratkaisuun ja sosiaaliin suhteisiin keskittymistä. Toimimattomia selviytymiskeinoja ovat esimerkiksi murehtiminen ja asioiden pitäminen salassa. (Lepistö & Paavilainen 2011, 230.) Haastatteluissa nousi esiin myös haitallisia selviytymiskeinoja kuten viiltely, ajatukset itsemurhasta ja itsemurhayritykset. Sisarusväkivallan uhreilla ei välttämättä ole resursseja vastustaa väkivaltaista sisarusta (Meyers 2017, 342), minkä seurauksena uhrit pyrkivät selviytymään keinolla millä hyvänsä.

Isoimmat väkivallan teot on helppo sanoittaa, mutta pienet arkipäiväiset ivalliset katseet ja väheksyntä on vaikeampi pukea sanoiksi. Sisarusväkivaltaa kuvattiin arkiseksi, joka päiväiseksi ja toistuvaksi. Toistuvat väkivaltaiset teot vaikuttivat uhrin kokemukseen kodin ilmapiiristä.

”No yleiseen niinku kodin ilmapiiriin mä uskon että kaikki on vaikuttanut kaikkeen.” H2

Kodin ilmapiiri muodostuu useista tekijöistä. Ilmapiiriin vaikuttaa muun muassa perheen sosioekonominen asema (Ritchie 2018, 491) ja perhemuoto. Erityisesti tytöillä kodin ilmapiiriin vaikuttaa riitely. Jos koti koetaan riitaiseksi, ilmapiiriä kuvataan huonoksi. Köyhyys vaikuttaa nuorten koettuun kodin ilmapiiriin negatiivisesti. Myös lapsuuden kodissa ilmenneet ristiriitaisuudet, mielenterveyshäiriöt ja riippuvuudet vaikuttavat vielä aikuisuudessakin oman kodin ilmapiiriin. (Myllyniemi 2015, 29–30.) Sisarusväkivalta luo kotiin ilmapiirin, jossa uhri ei voi ymmärtää, ennustaa tai vältellä väkivaltaa. Tämä luo uhrille avuttomuuden tunteen, jota on kuvattu muun muassa traumaattiseksi, haavoittavaksi ja psykologiseksi kidutukseksi. Pahimmillaan uhrin ovat jatkuvasti kauhuissaan ja puolustuskyvyttömiä. (Meyers 2017, 345–346.) Haastatteluun osallistuneet uhrin kuvasivat kodin ilmapiirin olleen jäätävä, sekava tai pelottava. Ilmapiiriin vaikutti sisarusväkivallan lisäksi perheessä esiintyvät riippuvuusongelmat, mielenterveyden haasteet ja huono-osaisuus. Aina ei osattu erotella, mikä ilmiöistä vaikutti kodin ilmapiiriin milloinkin, vaan vaikutukset olivat päällekkäisiä.

”Sai olla koko ajan peloissaan. Meillä oli tosi paljon riitoja ja silloin kun ei ollut riitoja niin ei uskaltanut sanoa mitään koska oli vaan jatkuvasti peloissaan, että sitten tulee riita.” H1

”Mä olin varmaan aika hämmentynyt. Ja vähän ehkä pelossani, että toistuuko tää taas ja tavallaan osasin ehkä vähän ennakoida et mitkä tilanteet on niitä vaaranpaikkoja.” H5

”Tiedäksä se näkymätön tyttö mikä oli muumeissa... joo mä olin näkymätön tyttö. Paitsi mä olin liian näkyvä siskon mielestä mitä ikinä mä teinkään.” H3

Haastateltavien kertomuksista välittyy pelonsekainen arki, jossa sai olla jatkuvasti varovainen. Uhrit joutuivat tekemään itsensä näkymättömiksi ja jatkuvasti ennakoimaan riskialttiita tilanteita omassa kodissaan sisarusväkivallan seurauksena. Lapsen toimijuus mukautuu tunteiden kautta perheensisäisissä konfliktitilanteissa. Pelkoa, ärtymystä tai surua herättävä konflikti rajoittaa ja tukahduttaa lapsen toimijuutta (Notko & Sevón 2018, 72.) Väkivaltaisen sisaruksen välttely on yksi tapa, jolla uhrin voivat suojella itseään

(Meyers 2017, 342). Ainakin yksi haastateltavista on muuttanut pois kotoaan niin pian kuin mahdollista päästäkseen pois vaikeista kotioloista (esim. Elliott ym. 2019, 175). Oli keino sitten kotoa poistuminen, itsensä näkymättömäksi tekeminen tai tilanteiden ennakointi, suurin osa uhreista on pyrkinyt välttelemään väkivaltaista sisarustaan. Sisarusväkivallan vaikutus kodin ilmapiiriin vaihtelee. Osa nostaa sen esiin suurimpana haitallisen tekijänä. Ilman sisarusväkivaltaa he olisivat saattaneet kuvata kodin ilmapiiriä toisenlaiseksi. Toisten kohdalla sisarusväkivalta on yksi osa moninaisten ongelmien verkostoa. Ilman sisarusväkivaltaakin kodin ilmapiiri olisi ollut huono, mutta sisarusväkivalta on osaltaan lisännyt kuormitusta.

Sisarusväkivalta muuttaa muotoaan lasten kasvaessa. Erityisesti pienten lasten välisiä fyysisiä selkkauksia liittyen esimerkiksi jakamiseen pidetään normaaleina (Kim ym. 2023, 485–486). Haastatteluissa ilmeni haastateltavien tietoisuus normaalista sisarusten välisestä kinastelusta, josta tilanteet ovat lähteneet eskaloitumaan ja saamaan väkivallan piirteitä. Haastateltavat eivät monesti osanneet nimetä väkivallan tarkkaa alkamisajankohtaa, koska usein se tuntui jatkuneen koko elämän (vrt. Martinez & McDonald 2016, 405) ja erityisesti seksuaaliväkivallan kohdalla tekojen alkaminen oli traumatisoitumisen takia unohtunut. Myös väkivallan kesto oli jonkin verran pimennossa seksuaaliväkivallan kohdalla. Väkivaltaa on uhrien mukaan ollut aina tai se on muuttunut riitelystä väkivalaksi jossain kohtaa. Useimmiten väkivalta oli pienenä fyysistä. Henkinen ja seksuaalinen väkivalta tuli mukaan vasta myöhemmin.

”Että jos ajattelee ihan pienenä niin sehän on ollu vaan rajuja leikkejä ja lyömistä ja semmoista. Ja sitten tavallaan isompana siitä tuli semmoinen vallan väline ja myös sitten semmoinen henkisen väkivallan keino.” H2

”Ennen sanotaan sitä kahtatoista niin oli semmoista niinku tavallista sisarusten välistä nahistelua, että tyyliin takapenkillä kun oli ahdasta niin varmaan nyrkkit lauloi ja muuta.” H3

”Ehkä sitä ennen on ollut jotain niinku pientä nahistelua, ei mitään kummempaa.” H5

”Mutta sitä on siis ilmennyt niin pienestä asti kun mä voin muistaa. Se oli enemmän enemmän pikkulapsena se oli sitä sellaista henkistä väkivaltaa ja sitten sellaista niinku fyysistä.” H4

”Mitä isommaksi mun pikkuväli kasvoi niin sitä enemmän peloissaan sai olla. Ku häneltä sitä voimaakin sitten löyty.” H1

Haastateltavat ymmärsivät eron rajujen leikkien ja väkivallan välillä ja pitivät jonkinasteisia konflikteja pienten lasten arkeen kuuluvana. Yksi uhreista kuvasi rajujen leikkien muuttuneen ”vallan välineeksi” ja ”henkisen väkivallan keinoksi”. Se, miten prosessi on

edennyt tarkalleen, ei tule ilmi. Yhteistä kahdelle haastattelulle oli, että fyysistä väkivaltaa pidettiin vielä normaalina, mutta henkisen väkivallan tullessa mukaan käsitys muuttui. Raja normaalin ja epänormaalin, riidan ja väkivallan välillä ylittyi. Näkökulmat lapsen riittävän hyvistä kasvuolosuhteista vaihtelevat muun muassa kulttuuristen tekijöiden vuoksi (Kataja 2012, 173). Ei ole itsestäänselvyys, että väkivalta mielletään väkivallaksi. Sisarusten välisten ristiriitojen on todettu eroavan lapsen ja vanhemman välisistä ristiriidoista muutamalla tavalla. Ensinnäkään sisaruksella ei ole samanlaista valta-asemaa tai auktoriteettia kuin vanhemmalla. Toisinnakaan sisaruksella ei ole valtaa rajoittaa kodin aineellisten ja aineettomien resurssien käyttöä. (Notko & Sevón 2018, 70.) Väkivallan kohdalla tilanne on toinen, kuten haastateltavien kertomuksista voi päätellä. Sisaruksella on hänelle kuulumaton valta-asema, joka mahdollistaa uhrin elämän hallinnan. Esimerkiksi tällainen epätasa-arvoinen asetelma tekee väkivallasta väkivaltaa.

”Silloin kun mä olin nuori, vielä semmoinen 15–18-vuotias, niin hänellä oli silloin vielä niin vahva se henkinen puoli. Se semmoinen kontrollointi ja haukkuminen ja nöyryyttäminen.” H2

Vaikuttaisi siltä, että erityisesti henkinen väkivalta jatkuu nuoruudessa ja aikuisuudessa (esim. Meyers 2017, 343), kun taas fyysinen väkivalta loppuu usein viimeistään jommankumman sisaruksesta muuttaessa pois kotoa (esim. Martinez & McDonald 2016, 405). Ilmiö tulee esiin kaikissa haastatteluissa, joissa ilmeni sekä fyysistä että henkistä väkivaltaa. Kolmen uhrin kohdalla fyysinen väkivalta loppui aikuisuuden myötä, mutta henkinen jatkui. Yksi pääasiallisesti fyysistä väkivaltaa kokenut kertoi sen loppuneen kotoa poismuuton jälkeen. Aikaisemmassa tutkimuksessa on havaittu väkivallan vaikuttaneen sisarusten väleihin vielä vuosikymmenien jälkeenkin. Eräs uhri kertoo, että hän ei tiennyt, miten ja missä hänen veljensä edes lopulta kuoli. Veljen kuolema ei herättänyt hänessä tunteita. Ainoastaan iloa siitä, että tämä ei enää voi kävellä kadulla vastaan. (Eriksson 2007, 288.) Suhde ja side sisarukseen katoaa toistuvien väkivaltaisten tekojen myötä, eikä rakkautta toista kohtaan enää välttämättä ole (Elliott ym. 2019, 175).

Haastatteluissa ilmeni, että usein väkivalta loppui vasta uhrin katkaistaessa välit väkivaltaiseen sisarukseensa. Tätä on usein seurannut vuosien yritys asettaa rajoja, joita on toistuvasti rikottu. Perhesuhteiden katkaiseminen ei ole helppoa, se voidaan kokea epäonnistumisena. Perheeseen ja perheen tukemiseen liitetään velvollisuuksia, jotka eroavat esimerkiksi velvollisuuksista sukulaisia kohtaan (esim. Jokinen & Mikats 2018, 50). Osa uhreista on edelleen tekemisissä väkivaltaisen sisaruksensa kanssa. Yksi haastateltava

kertoo, että hän on antanut anteeksi lapsuudessa tapahtuneen fyysisen väkivallan, mutta ei aikuisuudessa tapahtunutta henkistä väkivaltaa. Yksi ei halua olla missään yhteydessä sisaruskseen. Tällä hetkellä haastateltavat kuvaavat koetun sisarusväkivallan herättävän surua, katkeruutta, kiukkua ja kaiken kaikkiaan voimakkaita ja vahvoja tunteita, joiden ilmeneminen riippuu vähän päivästä. Eniten tunteita vaikuttaa herättävän se, ettei kukaan ole auttanut pientä lasta, joka olisi kovasti apua kaivannut. Moni oli jollain tasolla päästänyt irti kokemastaan ja jatkanut elämässään eteenpäin.

Kolmessa haastattelussa nousi esiin fyysinen väkivalta, joka ei ollut enää pienten lasten välistä impulsiivista tunteiden purkamista. Aikaisemman tutkimuksen perusteella voi päätellä, että erityisesti fyysisellä väkivallalla on tapana eskaloitua. Puraisut ja raapaisut muuttuvat mustiksi silmiksi lasten kasvaessa. (Elliott ym. 2019, 173.) Uhrin puhuivat paljon jokapäiväisestä tönimisestä, lyömisestä ja potkimisesta, mutta nostivat esiin myös vakavampia tilanteita. Fyysisen väkivallan uhka oli läsnä useasti, vaikka väkivaltaan ei aina päädytty. Fyysiset väkivallanteot sijoittuvat uhrien lapsuuden kotiin. Fyysistä väkivaltaa ei pääsääntöisesti esiinny ilman henkistä väkivaltaa (Meyers 2017, 341), mikä tuli esiin haastateltavien kertomuksissa. Väkivaltaisella sisaruksella oli tarkoitus pelotella, uhkailla, kurittaa ja hallita toista fyysisen väkivallan keinoin. Yleensä väkivaltainen sisarus on hyötynyt väkivallasta esimerkiksi resurssien saavuttamisella.

”Fyysistä väkivaltaa oli paljon.” H1

”Että jos mä tein jotakin tai meille tuli vaikka riita niin mua lyödään tai jos tuota mä itken liikaa niin mut kannetaan hiuksista lumihankeen.” H2

”Ja jos tulee riita niin sitten voidaan käyttää fyysistä väkivaltaa, että toinen vaikenee. Sit saatto tulla vaikka just harjan varresta.” H2

”Että välillä sattu... tai niinku välillä sattui tosi pahastikin kun hän löi tai tönii tai tälle.” H1

”Than päivittäistä just sitä tönimistä.” H4

Fyysistä väkivaltaa käyttivät uhrien veljet, minkä on todettu olevan tavanomaisinta myös aikaisemmassa tutkimuksessa (esim. Eriksen & Jensen 2009, 193). Toisaalta on nostettu esiin, että yleisimmin fyysistä väkivaltaa käyttävät veljet keskenään (Cameranesi & Piotrowski 2021, 650), mikä ei toteutunut yhdessäkään haastattelussa. Haastatteluissa ilmeni, että fyysinen väkivalta jatkui vielä pitkälle uhrien nuoruuteen. Yksi uhri kertoo, että vielä teini-ikäisenä veli saattoi lyödä häntä naamaan, kun ei enää jaksanut katsella siskoaan. Haastattelujen perusteella voi päätellä, että fyysinen väkivalta ei aina jää varhaislapsuuteen eikä uhrin naissukupuoli suojele häntä veljensä väkivaltaisuudelta.

Pienellä osalla kaikista sisarusväkivallan uhreista fyysinen väkivalta jatkuu aikuisuudessa (Martinez & McDonald 2016, 405). Haastateltavien puheista saa kuvan, että heidän kohdallaan fyysinen väkivalta ei enää jatku. Vaikka väkivalta loppuisi voi vaikutukset näkyä läpi koko elämän sekä uhrissa että hänen perhesuhteissaan. Julie Key, Nathan Perkins ja Marcia Spira (2018) tutkivat sisarusväkivallan yhteyttä ikäihmisten pahoinpitelyyn. Sisarusväkivallan epäillään vaikuttavan läpi koko ihmisen elämänkaaren ja jopa seuraaviin sukupolviin. On perusteltua epäillä, että sisarusväkivalta näkyy ikäihmisten hoidon ja huolenpidon laiminlyömisinä, kun sisarukset eivät voi yhdessä huolehtia ikääntyvistä vanhemmistaan.

Haastateltavien keskuudessa yleisin sisarusväkivallan muoto oli henkinen väkivalta. Kaikki paitsi yksi haastateltava olivat kokeneet henkistä väkivaltaa ja se kuvattiin erityisen haavoittavana verrattaessa fyysiseen väkivaltaan (esim. Meyers 2017, 341). Uhrien kokemukset vastasivat pitkälti aikaisempaa tutkimusta. Aikaisemmassa tutkimuksessa vartalon haukkuminen, tyhmäksi ja arvottomaksi haukkuminen, julkinen nöyryyttäminen, vanhempien rankaisulla uhkailu ja sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen haukkuminen tulevat esiin yleisimpinä henkisen väkivallan muotoina (Martinez & McDonald 2019). Samat väkivallan keinot nousevat esiin myös tässä tutkimuksessa. Ainoastaan väitteet sisaruksen adoptiosta ja seksuaalisen suuntautumisen haukkuminen eivät haastatte- luissa ilmenneet. Lisäksi tutkimuksessa nousi esiin toisen mielenkiinnonkohteiden jatkuva väheksyminen ja halveksunta. Väkivallan toistuvuuden kuvailu ilmeni parhaiten henkisen väkivallan kohdalla. Vaikuttaisi siltä, että nimenomaan haukkumisen, nöyryyttä- misen ja vähättelyn toistuvuus oli syy, miksi se oli niin raskasta ja haavoittavaa (esim. Bowes ym. 2014, 1035). Väkivaltaisen sisaruksen oli helppo piilottaa henkinen väkivalta pieniin eleisiin, jotka jäivät arjessa vanhemmilta huomaamatta. Uhrien mukaan henkisellä väkivallalla on pyritty hallitsemaan heidän käytöstään esimerkiksi uhkailemalla ja kiris- tämällä, mutta sillä on myös pyritty vaikuttamaan uhrin itsetuntoon.

”Että mä olin niinku semmoinen ovimatto tai siis semmoinen niinku hallittava kontrol- loitava ihminen, jolle voi sanoa mitä sen pitää tehdä, mitä sen pitää olla.” H2

”Muistan ihan lapsuudesta asti että enemmän mua on haukkumanimillä kutsuttu ku mun omalla nimellä.” H4

”Jatkuvaa lyttäämistä, itsetunnon murentamista. Se oli päivittäistä. Että kaikilla ta- voilla millä hän pystyi vaan osoittamaan että hän on parempi kuin minä, fiksumpi kuin minä, suositumpi kuin minä... ja mä oon tosi huono kaikessa ja mä olin niin kun tyhmä ja ruma ja mä en ansainnut mitään.” H3

” Vähättelevää semmoista... että sä et ole minkään arvoinen. Kaikki mitä sä teet on huonoa ja kukaan ei tule koskaan haluamaan sua. Sun pitäisi pyytää anteeksi että sä oot syntynyt.” H3

”Mutta vielä enemmän oli semmoista uhkailua. Että ei ehkä mennyt lyömiseksi asti mutta saattoi johtua siitä että ehdin juosta pakoan.” H1

” Kerran hänellä oli semmoinen tosi painava metalliputki muistaakseni ja hän sillä uhkaili mua niin pahasti, että jouduin katsomaan puukon ja juosta vessaan piiloon.” H1

”Mä muistan että yks mun veljistä kiristi mua niin että mä en meinannut pystyä öisin nukkumaan.” H2

Yleinen henkisen sisarusväkivallan keino on saada uhri tuntemaan olonsa arvottomaksi tai tyhmäksi haukkumalla (Martinez & McDonald 2019, 10). Haastateltavien kuvauksissa ilmeni henkisen sisarusväkivallan pyrkimys haavoittaa uhrin itsetuntoa. Se on päivittäistä itsetunnon murentamista, jonka seurauksena uhrin käsitys omasta itsestään muuttuu (Bouchard ym. 2021, 5362). Pahimmillaan uhrin olemassaolo ja kaikki uhrille tärkeä ja rakas on ollut syystä tai toisesta liikaa tekijälle. Yksi henkisen väkivallan muoto oli toiselle rakkaiden asioiden tuhoaminen. Teema on noussut esiin esimerkiksi Amy Meyersin (2017, 342) tutkimuksessa, jossa veli oli tuhonnut siskoille rakkaan lelun. Toisen esineiden tuhoamiseen liittyy henkisen väkivallan lisäksi teon fyysinen puoli, joka voi herättää pelkoa. Toisen omaisuuden rikkominen symboloi valta-asemaa, joka toisella on. Joissain tapauksissa väkivallan muodot kietoutuvat yhteen esimerkiksi väkivallalla uhkailtaessa. Pelko fyysisestä väkivallasta luokitellaan usein henkiseksi väkivallaksi (Lepistö 2010, 65). Ainakin kahden haastateltavan kertomuksissa tuli esiin julkinen nöyryyttäminen joko kaveripiirissä tai koulussa. Yksi uhreista mainitsi veljen kiristämisen olleen niin pahaa, että se vaikutti hänen yöuniinsa. Tämä kuvaa väkivallan kokonaisvaltaista vaikutusta arkiin toimintoihin, jotka ovat tärkeitä lapsen kasvulle.

Kahdessa haastattelussa uhrit kertoivat henkisen väkivallan kohdistuneen heidän kehoonsa ja sen haukkumiseen. Molemmissa haastatteluissa murrosikä ja kehon muutokset olivat keskeisiä veljien kommenttien kohteita. Aikaisemmassa tutkimuksessa ”body shaming” eli vartalon haukkuminen on noussut yleisimmäksi henkisen väkivallan muodoksi. Rumaksi haukkuminen on tyypillistä mutta myös väkivallan kohdentuminen yhteen tiettyyn kehon osaan on yleistä. Tämä kehonosa on voinut olla esimerkiksi tyttöjen rinnat. Myös painon kommentointi ja läskiksi haukkuminen on tavanomaista. Seurauksena on ollut elämän mittaiset vaikeudet oman kehon kanssa ja huono suhde ruokaan. (Martinez & McDonald 2019, 8–9.) Kyse ei ole kommentteista, joita voidaan vitsillä heittää toiselle. Toisen kehon kommentointi on systemaattista väkivaltaa, jonka seuraukset kantavat

pitkälle. Jokapäiväiset kommentit toisen ulkonäöstä tekevät uhrin elämän onnettomaksi (Meyers 2017, 341).

”Mun veljet on niinku puhunut musta tosi halventavaan ja rumaan sävyyn ja kommentoinut vaikka mun vartaloa tai mun ulkonäköä tai mun murrosikää tai jotakin. Niin se hän vaikuttaa tosi pitkälle ja tosi kauaksi semmoinen niinku tapa miten toisista puhutaan.” H2

”Semmoinen ulkonäön haukkuminen... tosi usein kommentoi mun kroppaa ja oli just... se siis sanoi sen niinku vitsillä mutta se hoki mulle aina että mä oon läski.” H4

Haastateltavat kuvasivat satuttavien sanojen pitkäaikaisia vaikutuksia. Yksi haastateltavista kertoi, kuinka sisaruksen pyyntö itsensä tappamisesta kaikuu hänen korvissaan välillä vieläkin. Vahingoittava puhe sisäistettiin. Vuosien väkivallan jälkeen uhri ei enää tarvitse sisarusta kertomaan uhrin olevan ruma, tyhmä ja arvoton, vaan hän alkaa uskoa siihen itsekin. Kehoon liittyvät kommentit ja niiden seuraukset ovat tulleet esiin aikaisemmassa tutkimuksessa (Elliott ym. 2019, 173). Vartaloon kohdistuvalla haukkumisella ja seksuaaliväkivallalla on todettu olevan yhteys. Toisen kehon kommentoinnilla voi olla vakavia seurauksia itsetunnolle. (Martinez & McDonald 2019, 18.) Seksuaaliväkivallan ja henkisen väkivallan raja ei aina ole selkeä. Vartaloa koskevat kommentit ovat vaikuttaneet uhrien mukaan pitkälle sekä itsetuntoon että seksuaalisuuteen.

”Tunsin lapsena tosi paljon häpeää siitä, että mä oon tyttö.” H4

”Että hän tavallaan kohdisti sitä vihaa sitä kohtaan, että mä oon niinku nainen tai tyttö-hän vielä siinä vaiheessa, mutta alkoi se kropan muuttuminen.” H4

Haastateltava kertoi kokemansa väkivallan kytkeytyneen sukupuoleen. Sukupuoli vaikuttaa väkivallan kokemuksiin. Naiset kokevat väkivaltaa eniten kotona ja työpaikalla, kun taas miehet joutuvat todennäköisimmin väkivallan uhreiksi julkisilla paikoilla, ravintoloissa ja baareissa. Naiset kokevat enemmän parisuhdeväkivaltaa kuin miehet ja seksuaalinen väkivalta kohdistuu tavallisimmin tyttöihin ja naisiin. (THL 2022.) Väkivalta ja sukupuoli sitoutuvat yhteen kulttuurisesti, rakenteellisesti ja toimijatasolla (Ronkainen 2017 25). Kehon muuttuminen murrosiässä näyttäisi olevan vaihe, jota väkivaltainen sisarus käyttää hyväkseen aiheuttaakseen toiselle pahan mielen (esim. Meyers 2017, 344). Väkivaltatutkimuksessa sukupuolen merkitystä ei voi ohittaa. Tämän uhrin kohdalla väkivalta vaikutti häneen lapsena niin paljon, että hän käyttäytyi poikamaisesti miellyttäkseen väkivaltaista veljeään. Sukupuoli herätti hänessä häpeää ja haastattelussa ilmeni useasti sukupuoleen kohdistettu väkivalta ja inho. Veli oli saanut siskolleen olon, että hän on tyhmä ja vääränlainen sukupuolensa vuoksi.

H4 ja H5 kertoivat lapsuudessa kokemastaan seksuaaliväkivallasta. Väkiwalta alkoi toisella ala-asteikäisenä, toisella nuoruudessa. Seksuaaliväkivaltaan liittyi toisella manipuloitua. Haastateltava kertoi isoveljensä suostuttelevan hänet mukaan ”leikkiin” lupamalla esimerkiksi peliaikaa pelikonsolilla (esim. Tener 2021, 6852). Veli myös kielsi pikusiskoaan kertomasta kenellekään tapahtuneesta. Laitinen (2004, 112) on väitöskirjassaan jäsentänyt lähisuhteissa seksuaaliväkivaltaa kokeneiden kokemuksia ja vallan väärinkäytön tapoja. Yksi vallan väärinkäytön muoto on viettelevä valta, joka soveltuu myös tämän haastateltavan kokemukseen. Viettelevä valta perustuu ajatukselle, että uhri saa teoista jonkun palkinnon, kuten tavaroita tai rahaa. Vallan väärinkäytön muotoon kuuluu myös manipulointia, jossa tekijä uskottelee uhrille, että kyseessä on leikki. Haastateltava kertoi, että hänelle oli tärkeää miellyttää veljeään ja vanhempana sisaruksena veljellä oli resursseja kuten pelikonsoli ja mopo, joita pienemmällä sisaruksella ei ollut. Myös toisen uhrin kertomuksessa nousee esiin, että veli hyssytteli asiaa ja halusi, että siitä ei puhuta.

”Siinä hän kosketteli sopimattomasti – – se oli semmoinen ensimmäinen hälytysmerkki et on jotain outoa.” H5

”Sit tavallaan eteni vähän pidemmälle – – piti mua paikalla ja pakotti semmoiseen mitä en olisi halunnut tehdä.” H5

”Semmoista leikkien kautta koskettelemista tai ahdistelua.” H4

”Käski mun riisua housut ja sitten saattoi niinku omaa elintään laittaa mun pakaroiden väliin ja tulla mun päälle.” H4

Sisarusten välinen seksuaaliväkivalta sisältää teoretisoimisen ja käsitteellistämisen vaikeuksia. Nämä vaikeudet liittyvät esimerkiksi seksuaaliväkivallan ja normaalin ikätasoisien uteliaisuuden erottamiseen ja uhrin ja tekijän roolien määrittelyyn. (Tarshish ym. 2020, 4888.) Ammattilaistenkin on haastavaa tunnistaa seksuaaliväkivaltaa. Tunnistamisen edellytyksenä on muun muassa, että ammattilainen osaa epäillä sitä ja tietää, miten seksuaaliväkivalta saattaa ilmetä lapsen puheessa, käytöksessä ja kehossa. (Dahlberg ym. 2005a, 80.) Toisen uhrin vanhempi oli epäillyt, että jotain traumaattista lapselle oli tapahtunut, mutta vanhempi ei osannut nimetä sitä. Toisen uhrin kohdalla tuttu lääkäri huomasi jonkin olevan vinossa ja kirjoitti siitä nuoren papereihin, mutta ei kuitenkaan päätenyt kysymään asiasta. Asian paljastumiseen ja oikea-aikaiseen avunsaamiseen olisi tarvittu mahdollisesti vain yksi kysymys. Seksuaaliväkivallan uhri jää monesti täysin yksin (esim. Laitinen 2004, 173).

Toinen uhreista kertoi, ettei vielä tapahtumien aikaan tiennyt, miten raskaus toimii. Hän kuitenkin pelkäsi tulevansa raskaaksi. Hänellä oli suunnitelma raskautta varten, kuten missä synnyttäisi lapsen ja miten salakuljettaisi sen jonkun kotiovelle. Tämän uhrin kohdalla raskaus ei toteutunut, mutta ennenkuulumatonta se ei sisarukseen kohdistetun seksuaaliväkivallan kohdalla ole (Eroglu ym. 2022, 1743). Molemmat uhrin kuvasivat, että teon toistuvuus pelotti jatkuvasti. Toinen uhreista kertoi miettineensä koko ajan, millaisissa tilanteissa seksuaaliväkivaltaa voisi tapahtua ja pyrki välttelemään riskialttiita tilanteita. Hän ei esimerkiksi halunnut jäädä veljen kanssa kaksistaan kotiin. Molemmat kertoivat seksuaaliväkivallan seurauksista, joiden kanssa ovat taistelleet ja taistelevat edelleen. H5 kuvasi, että toiset päivät ovat parempia kuin toiset, mutta onneksi huonoja päiviä varten on olemassa työkaluja. Molemmat toivat esiin traumalle tyypillisiä piirteitä ja sen, miten keho muistaa kaiken. Laitinen (2004, 219) puhuu ruumiiseen kätkeytyksestä tunne-elämyksestä, joka tuntuu uhrilla ahdistuksena ja epämääräisenä pahana olona, jota ei välttämättä osata tunnistaa.

”Se valta-asema jatkui niinku tosi pitkälle sinne asti, että olin täysi-ikäinen ja sitten muutin omilleni ja tein selväksi, että minua ette pompottele.” H2

Osa haastateltavista käytti sanoja ”valta” tai ”valta-asema” puhuessaan sisarusväkivallasta. Vallan väärinkäyttö tunnistettiin haastatteluissa ja valta-asema miellettiin sellaiseksi, mitä sisaruksella ei olisi kuulunut olla. Lasten vallankäyttöä on tutkittu esimerkiksi vertaamalla vallankäyttöä sisarussuhteissa kaverisuhteisiin. Lapset käyttävät konfliktitilanteissa sisaruksiinsa pakottavaa fyysistä valtaa tai legitiimistä valtaa, joita ei juurikaan ilmene kaverisuhteissa. Vallankäytön tavat vaihtelevat jo lapsuudessa. (Abuhatoum ym. 2020, 903.) Sisarussuhteissa ilmenevä valta on monella tapaa erityistä. Tasa-arvoisessa sisarussuhteessa se ei ole hierarkkista tai vertikaalista kuten vanhempien suhteen, mutta ei samalla tavalla horisontaalistakaan kuin kaverisuhteissa. Joissain tapauksissa suhde voi olla hierarkkinen, mutta muuttuu tasa-arvoiseksi aikuistuesssa. (Campione-Barr 2017, 8–9.) Väkivallassa toisella osapuolella on kaikki valta. Tämä asetelma jatkui osalla sisarusväkivallan uhreilla aikuisuuteen, jolloin vallan väärinkäyttäjän kanssa ei pääsääntöisesti haluttu enää olla tekemisissä. Valta-asema ei ikinä muuttunut tasa-arvoiseksi, niin kuin normaalissa sisarussuhteessa.

”Ja sitten silloin kun mä teini-ikäisenä... vaikka lintsasin koulusta ensimmäisen kerran nii mun isovelji oli se joka antoi mulle kotiarestia eikä äiti ja isä. Ja äiti mä muistan että se oli siinä vieressä eikä se puuttunut siihen mitenkään vaikka se mun isovelji asetti mulle rajat eikä äiti eikä isä.” H2

H2 kertoi isoveljen ottaneen rankaisemisessa vanhemman roolin, minkä vanhemmat ovat tiedostaneet ja mahdollistaneet. Perheen osasysteemin rajat muodostuvat sen mukaan, kuka sääntöjen mukaisesti osallistuu perheen toimintaan ja miten. Vanhemman ja lapsen osasysteemien merkittävä ero on, että vanhemmat rajaavat lapsiaan. Toisaalta joissain tilanteissa vanhemmat voivat antaa isosisarukselle valta-aseman esimerkiksi vanhempien ollessa itse poissa kotoa. Perheen funktionalisuuden kannalta osasysteemien väliset rajat ja säännöt täytyvät olla selkeät. (Minuchin 1974, 53–54.) Haastateltavan kuvaama tilanne eroaa normaalista rajojen asettamisesta monella tapaa. Ensiksi väkivaltaiselle sisarukselle ei ole annettu luottamuksellista valta-asemaa rajalliseksi ajaksi, vaan hän on ottanut sen itselleen väkisin. Toiseksi tässä esimerkissä äiti on ollut paikalla, mutta ei ole syystä tai toisesta puuttunut tilanteeseen. Tällainen asetelma mahdollistaa vallan väärinkäytön. Kyse on roolikonfliktista, mikä on yksi dysfunktionaalisen perheen ominaispiirteistä (Väänänen 2013, 98; Ólafsdóttir 2020, 92). Ilmiöstä puhutaan myös termillä pseudo-vanhemmuus. Pseudo-vanhemmuutta esiintyy usein perheissä, joissa ilmenee stressiä perhesysteemin sisällä. Tällaisessa tilanteessa toisella sisaruksella on suuri määrä valtaa, mikä saattaa johtaa sisarusväkivaltaan valtataisteluiden vuoksi. (Kim ym. 2023 482–483.) Sisarusväkivaltakertomuksissa väkivaltaisen sisaruksen puuttuminen uhrin kasvatukseen nousee ajoittain esiin (Meyers 2017, 345).

”Mun pikkuveli ei sitten totellut näitä meille ennalta asetettuja sääntöjä ja jos yritin sanoa, että hei pääsisinkö tietokoneelle tai pääsisinkö pleikkarille tai pääsisinkö katsomaan TV:tä tai jotain vastaavaa niin hänellä vähän niin kun napsahti päässä.” H1

”Isoveli ei ole mua kohtaan yhtään reilu, että mä en esimerkiksi saa katsoa telkkaria kun vaan silloin kun hän määrittelee sen tai ei ole kotona.” H2

”Mä en saanut päättää mitä mä harrastan, mitä mä laitan päälle, mä en saanut päättää mitä mä syön.” H3

Sisaruksen vallan väärinkäyttö näkyy arkisissa asioissa. Sisaruksille aiheutuu paljon rii-toja elektronisten laitteiden käytöstä (Notko & Sevón 2018, 75) ja joskus niiden avulla hallitaan toista. Uhrien kertomuksissa televisio ja muu elektroniikka olivat resursseja, joita väkivaltaiset sisarukset pitivät hallussaan. Tällaiset resurssit ilmentävät hyvin epä-tasaista valta-asemaa. Elektronisten laitteiden käyttö tulisi olla vanhempien tasavertaisesti sääntelemää, ei sisaruksen mielivaltaisesti hallitsemaa. H3 kertoi, että sisaruksella oli valtaa ja sanottavaa jokaiseen uhrin elämän osa-alueeseen. Jos harrastus tai vaate oli itse valitsema, seurasi siitä halveksuntaa ja ivaa. Siskon olisi pitänyt saada päättää kaikki uhrin puolesta. Valtaa voidaan määritellä vaikutuksen kautta. Valtaa käyttävä yksilö vaikuttaa vallan kohteen käytökseen, mielipiteisiin, asenteisiin, haaveisiin, tarpeisiin ja

arvoihin. (French & Raven 1959, 151.) Uhrin arkisiin toimintoihin on henkisellä väkivallalla vaikutettu totalitaarisesti. Lasten hyvinvoinnin kannalta olisi merkittävää oppia tunnistamaan kaikki keinot, joilla sisarus voi saavuttaa epäterveen valta-aseman (Campione-Barr 2017, 12).

Sisarusväkivallan vaikutus lapsen arkeen on kiistaton. Laitinen (2004, 122) kuvaa osuvasti lapsuudessa koetun seksuaaliväkivallan vaikutusta lapsen arkeen. Väkiältä ottaa paikan arkisten toimintojen, kuten nukkumaanmenon ja koulunkäynnin lomasta. Se toisaalta rajaa, mutta myös rakentaa lapsen arkea. Pääsääntöisesti väkiältä rajoittuu tiettyyn fyysiseen tilaan. Siitä tulee osa lapsen elämää, mutta siihen ei totu tai turru. Pelko ja hämmennys on jatkuvaa. Samanlaisia teemoja löytyi uhrien kokemuksista. Väkiältä näyttäytyi kokonaisvaltaisena ja hallitsevana asiana uhrien kertomuksissa. Se oli pitkään jatkuvaa ja julmaa. Sisarussuhde on parhaimmillaan arjen hyvinvointia tukeva suhde, johon liittyy kilpailua ja konflikteja, mutta myös kumppanuutta ja suojelua. Haastateltavien kertomuksissa sisarus oli kuitenkin se, joka teki kodin arjesta sietämätöntä, ja jolta suojelua olisi tarvittu. Useassa haastattelussa nousi esiin suru siitä, että uhrin tiedostivat menettäneensä mahdollisuutensa kokea lapsuudessa normaali sisarussuhde. Uhrin kuvasivat myös, etteivät sitä todennäköisesti saisi ikinä kokeakaan.

5.2 Perheen merkitys sisarusväkivallassa

Perheessä tapahtuvalla väkivallalla on todettu olevan negatiivinen vaikutus perhesuhteisiin (Lepistö 2010, 66; Lepistö & Paavilainen 2011, 226). Perhesysteemi rakentuu holistisuuden periaatteelle, jonka mukaan koko perhettä pitää tutkia ymmärtääkseen perheensisäisiä ilmiöitä (Allen 2016, 168). Vanhempien reaktio sisarusväkivaltaan on merkittävä uhrille. Vähättelyn vaikutus lapsen ja vanhemman suhteeseen ja lapsen ongelmien kasautumiseen on selkeä. (Elliott ym. 2018, 33–34.) Vanhempien reaktion tärkeys tunnustetaan Katherine Martinezin ja Courtney McDonaldin (2016, 407–408) yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa. Tutkimuksessa uhrin kertoivat, että heitä painostettiin hiljenemään väkivallasta kodissa ja sen ulkopuolella. Uhrin kuvasivat vanhempien vähättelyn vaikuttaneen heidän mielenterveyteensä. Tunnetasolla monet tunsivat vihaa ja pettymystä vanhempiin kohtaan. Kaikkien tutkimuksen osallistujien mukaan koettu sisarusväkivalta ja perheen suhtautuminen vaikuttavat heidän elämiinsä vieläkin. Uhrien oli vaikea erotella, mikä oli seurausta itse sisarusväkivallasta ja mikä vanhempien vähättelevästä reaktiosta.

Tässä tutkimuksessa vanhemmat näyttäytyvät passiivisina väkivallan mahdollistajina. Uhrien käsitykset siitä, kuinka tietoisia vanhemmat ovat olleet väkivallasta vaihtelevat. Yhteistä on kuitenkin se, että kodissa tapahtunut väkivalta on saanut jatkua vuosia ilman riittävää interventiota vanhemmilta. Suurin osa on yrittänyt puhua väkivallasta, mutta syystä tai toisesta vanhemmat eivät ole reagoineet uhrin toivomalla ja tarvitsemalla tavalla.

”Rooli oli minusta aika passiivinen että vanhemmat ei puuttunut sisarusten välisiin riitoihin tai siihen miten niitä asioita selvitettiin että minä kyllä saatoin saada vaikka harjan varresta veljeltä eikä siihen... enkä muista että vanhemmat olisi ohjannut että ”hei nyt loppuu tällöinen käytös.” H2

”Siihen ei varsinaisesti puututtu muuten kuin sanomalla että vika on meissä molemmissa. Ja no mä en nyt ikinä saanut minkäänlaista puolustusta vanhemmilta tai että olin tosi yksin sen asian kanssa.” H1

”En muista yhtään kertaa että siihen olisi puututtu.” H2

”En mä oikeastaan kokenut, että äiti pysty puuttumaan siihen koska aika nuorena jo isovelji pääsi vähän niinku äitin niskan päälle ja sitten vaikka äiti ei ole sitä koskaan myöntänyt niin se on ollut ihan selvää meidän perheessä että äiti on suosinut isoveljeä.” H4

Kaikki haastateltavat kokivat, että heidän kokemaansa väkivaltaan ei puututtu ollenkaan tai lähellekään riittävällä tavalla. Sisarusosasteemiä pidetään tilana, jossa lapsien pitäisi saada muodostaa keskinäinen suhde ilman vanhempien liiallista puuttumista (Minuchin 1974, 59). Toisaalta vanhemman tehtävä on suojella lasta hänen kaikissa suhteissaan ja ympäristöissään. Haastatteluissa nousi esiin sekä isien että äitien merkitys, välillä uhrin puhuivat yhteisesti vanhemmista. Vanhemmat eivät aina erota normaalia ja ongelmallista käytöstä toisistaan. On myös mahdollista, että vanhemmat eivät valvo lastensa käytöstä tarpeeksi ja näin myös laiminlyövät lastensa hoidon. Osa vanhemmista voi olla tietoisia sisarusväkivallasta, mutta heillä ei ole keinoja puuttua siihen. (Kim ym. 2023, 480–481.) Vanhemmat saattavat olla keinottomia väkivaltaisen lapsen kanssa. Vaikka väkivaltaan puututtaisiin, voi puuttuminen olla liian vähäistä. (Martinez & McDonald 2016, 406.) Vanhemmat saattavat puolustella tekijää, mikä vaikuttaa koko perheen ilmapiiriin ja suhteisiin. Osa aikaisempien tutkimusten uhreista ei halua olla lainkaan tekemisissä vanhempiensa kanssa. (Elliott ym. 2018, 33–34.) Joissain tilanteissa vanhemmat myös puolustamisen lisäksi selkeästi suosivat väkivaltaista sisarusta (Elliott ym. 2019, 175). Suosimisen teema nousi esiin vain yhdessä haastattelussa, vaikka muissakin siihen viitattiin

epäsuorasti. Uhri uskoo suosimisen vaikuttaneen siihen, että henkiseen ja fyysiseen väkivaltaan ei ole puututtu. Konfliktiteorian mukaan suosiminen myös voi aiheuttaa sisarusväkivaltaa (Edwards & Hoffman 2004, 193). Uhrit selittävät vanhempiansa passiivisuutta voimavarattomuudella, vähättelevällä suhtautumisella ja tietoisuuden puutteella.

”Ja sitten mä muistan sen semmoisen että vanhemmilla ei ollut niinku voimia puuttua niihin... Että mä niinku muistan että mä joskus yritin siitä kertoa mutta kun vanhemmilla ei ollut voimavaroja puuttua... niin sitten se mahdollisti sen että se niinku näky siinä elämässä ja arjessa ja ylipäätään että se tapahtu.” H2

”Äiti on ollut tosi masentunut ja hän on ollut niinku sen oman masennuksensa takia tosi etäinen äiti... se äidin poissaolevuus ja omat taistelut pään sisällä vaikutti siihen että se jopa mahdollisti sitä että sitä jatkui niin paljon ja pitkään.” H4

”Ja ottaen huomioon hänen stressitasonsa, hän kävi töissä ja hän vaan yritti pitää sitä pakkaa kasassa.” H3

Vanhempien ja perhesysteemin sisäisen stressin on tunnistettu mahdollistavan sisarusväkivallan ilmenemistä. Vanhempien mielenterveyshäiriöt ja päihderiippuvuudet saattavat vaikuttaa siihen, että heidän jaksamisensa ei riitä sisarusväkivaltaan puuttumiseen. (Grossman ym. 2021, 750; Kim ym. 2023, 482.) Toisaalta vaikutus on molemminpuolinen. Sisarusväkivalta myös aiheuttaa stressiä perheessä. (Meyers & Perkins 2020, 351.) Vanhempien jaksaminen nousi esiin kolmessa haastattelussa. Voimavarojen vähyydellä selitettiin sitä, että sisarusväkivaltaan ei puututtu. Sillä myös perusteltiin, miksi sisarusväkivalta sai jatkua niin pitkään. Jaksamisen yhteydessä osa puhui lisäksi päihderiippuvuuksista, jotka nostavat riskiä sisarusväkivaltaan (Martinez & McDonald 2019, 14). Vanhempien kuvattiin pitävän pakkaa kasassa tai käyvän taisteluja oman päänsä sisällä. Voimavarat nousivat esiin erityisesti äideistä puhuttaessa, kun taas päihderiippuvuudet koskivat perheen isiä.

”Isä näki sen koko ajan niin että me ei tultu toimeen, me riideltiin ja että riitaan tarvitaan aina kaksi... Riitaan ei tarvita kahta. Tarvitaan yksi, joka alistaa ja yksi, joka haluaa jäädä henkiin.” H3

”Ei kukaan ottanut vakavasti sitä, että mua nuorempi veli on väkivaltainen ja pelottava... koska hän on nuorempi vaikka hän oli mua pidempi ja vaikka hän oli mua painavampi ja vaikka hän oli mua voimakkaampi niin... hän oli silti nuorempi niin ei sitä otettu tosisaan.” H1

”Vanhemmat ei tietenkään uskonu mua, koska mä olin se vanhempi sisarus ja mun olisi pitänyt olla sitten tietenkin se järkevämpi. Ja aika usein, kun tuli riitaa niin vanhemmat sano että Kaisa* oo sä nyt se fiksumpi.” H1

Vanhemmat eivät välttämättä kiinnitä huomiota sisarusten välisiin konflikteihin, koska he ajattelevat riitelyn ja väkivaltaisuuden olevan normaalia ja kehitykseen kuuluvaa (Edwards ym. 2005, 1109). Vanhempien vähättelevä suhtautuminen liitetään usein siihen, että sisarus ei voi aiheuttaa todellista vahinkoa toiselle ja sisarusten välinen väkivalta on normaali asia ja osa lapsuutta. Osa aikaisemman tutkimuksen uhreista on sisäistänyt itselleen tällaisen ajattelutyylin, minkä vuoksi he eivät myöhemminkään hakeneet apua. Suurimmassa osassa tapauksissa, jossa uhrin kokevat vanhempien puuttumisen riittämättömäksi, vanhempi on äiti ja väkivallantekijä poika. (Martinez & McDonald 2016, 406–407.) Vanhempien suhtautumista tutkivassa tutkimuksessa eräs äiti toteaa, että yksi sisaruksista kiusaa ylipainoisia sisarusiaan ja haukkuu heitä lihaviksi. Äiti perustelee tätä sanomalla, että haukkuminen kuuluu sisarussuhteisiin. (Perkins & Shadik 2018, 81.) Vanhemmat saattavat olla tietoisia henkisestä ja fyysisestä väkivallasta, jota esiintyy toistuvasti arjessa. Niitä kuitenkin normalisoidaan ja vähätellään uhrin hyvinvoinnin kustannuksella.

Vanhempien sisarusväkivaltaan suhtautumiseen vaikuttaa lasten sukupuoli ja ikä. Saman sukupuolen sisarusten riitelyä ei oteta yhtä tosissaan, kuin jos kyseessä on tyttö ja poika. Tällaisissakin tilanteissa mahdollisesti vain silloin, jos poika on vanhempi. Poikien väkivaltaisuuden kiinnitetään enemmän huomiota fyysisen ominaisuuksien vuoksi. Osa vanhemmista ajattelee, että tekijän täytyy olla vanhempi, että toiseen voi todella sattua. (Kim ym. 2023, 486.) Teema ilmeni yhden haastateltavan kertomuksissa. Hänen tilanteessaan tekijä oli nuorempi, vaikkakin fyysisesti isokokoisempi veli. Ikäeron vuoksi vanhemmat eivät ottaneet fyysisistä väkivaltaa tosissaan. Vanhempien suhtautumista fyysiseen väkivaltaan on jaoteltu eri teemoihin. Sisarusväkivalta on voitu nähdä väkivaltana tai ongelmallisena käytöksensä. Tällöinkään siitä ei ole usein puhuttu väkivaltana vaan esimerkiksi kiusaamisena. Se on voitu nähdä ei-vakavana asiana tai luonnollisena ja normaalina. Lisäksi väkivalta on voitu nähdä uhrin itse aiheuttamana tai perheasiana ja tabuna. (Martinez & McDonald 2016.) Kaikki edellä mainitut teemat tulevat esiin haastatteluissa. Yleisin oli vanhempien tapa nähdä sisarusväkivalta ei-vakavana tai normaalina. Yksi haastateltavista kuvaa, että vanhempi syytti häntä usein väkivallasta esimerkiksi kysymällä, miksi tämä ärsyttää veljeään hakeutumalla tämän seuraan. Väkivallan tabuisuus nousi esiin ainoastaan seksuaaliväkivallan yhteydessä.

”Ei he voinut tietää tilanteen syvyyttä.” H5

” He on rohkaissut poistumaan sieltä kuplasta mihin mä oon itse itseäni ajanut.” H5

”Hän ei huomannut mitään... että olisi ollut oudosti.” H4

Joissain tilanteissa vanhempien tietoisuuden puute kodin tapahtumista on mahdollistanut väkivallan tapahtumisen. Vanhempien tietämättömyys tuli esiin seksuaaliväkivallan kohdalla. H4 kertoi kokemastaan seksuaaliväkivallasta vasta aikuisena. Väkivalta pysyi salassa, kunnes hän täysi-ikäisenä otti asian puheeksi perheensä kanssa. Toinen vanhempi ei halunnut myöntää asiaa tai että asiasta puhuttaisiin muille. H5 ei ole kertonut ihan kaikkea vanhemmilleen vielääkään. Sisarusväkivaltaan liittyy häpeää, jonka vuoksi sitä ei haluta tuoda esille julkisuuteen (Martinez & McDonald 2016, 407; Elliott ym. 2019, 173). Erityisesti seksuaaliväkivalta halutaan pitää salassa muun muassa stigman vuoksi (Nyqvist ym. 2012, 266; Eroglu ym. 2022, 1743). Toisen haastateltavan kohdalla vanhemmat olivat tiedostaneet jonkin olevan vinossa ja pyrkineet rohkaisemaan lastaan. Toisen kohdalla äiti oli epäillyt, että lapsi on kokenut jonkinlaisen seksuaalitrauman, mutta ei ikinä kysynyt asiasta. H5 ei kokenut seksuaaliväkivallan lisäksi muuta väkivaltaan, kun taas H4 koki. Muusta väkivallasta vanhemmat olivat tietoisia.

”Mä oon aika paljon antanut anteeksi iskälle että se ei tajunnut mitä silloin tapahtu. Että ottaen huomioon hänen oman kasvatuksensa ja taustansa ja koulutuksensa ja niinku... olisiko hänen pitänyt nähdä se. Ihme jos olisi sillä taustalla nähnyt, että siinä on jotain pielessä.” H3

”Että ymmärrän kyllä heidän näkemyksensä, että helpompi vaan sanoa että lopettakaa molemmat kun sitten tarkemmin perehtyä siihen tilanteeseen ja niihin riidan ja väkivallan syihin.” H1

”Mä ymmärrän ihan häntä hyvin — ja hän vaan yritti selvitä arjesta.” H3

Uhrien vastauksissa ilmeni halu ymmärtää vanhempia, jotka eivät syystä tai toisesta puuttuneet kodissaan tapahtuvaan väkivaltaan (esim. Notko 2011, 184). H3 pohtii isänsä kasvatuksen ja taustan vaikutusta. Vanhempien on todettu normalisoivan sisarusväkivaltaa omien kokemustensa vuoksi. He ovat mahdollisesti itse käyttäneet henkistä tai fyysistä väkivaltaa omaan sisarukseensa tai kokeneet sitä itse. Tätä kautta on syntynyt ajatus, että sisarusväkivalta on normaalia ja kuuluu sisarusten väliseen vuorovaikutussuhteeseen. (Perkins & Shadik 2018, 81.) Lapsen lojaaliuuteen kuuluu yleensä arvostus ja kiintymys vanhempaa kohtaan. Lapsella voi olla voimakas halu ylläpitää tunnesidosta vanhempaan. (Kallinen & Pirskanen 2018, 234.) Muun muassa tämän vuoksi halu ja tarve antaa vanhemmalle anteeksi voi olla suuri. Anteeksianto on ollut välttämätöntä myös oman

hyvinvoinnin kannalta. Seksuaaliväkivallan kohdalla uhrit saattavat pitää vanhempia vastuullisina väkivaltaan. Vanhemmat eivät ole kyenneet suojelemaan uhria, rajoittamaan tekijää tai tarjoamaan valvontaa. (Martinez & McDonald 2017, 881.) Seksuaaliväkivaltaa kokeneet haastateltavat eivät syyttäneet vanhempiaan siitä, että he eivät olleet tietoisia tapahtumista. Toinen haastateltava kertoi jopa ymmärtävänsä sitä, että äiti halusi kieltää tapahtuneen väkivallan ja ei halunnut, että siitä puhuttaisiin. Toinen kertoi ymmärtävänsä, että hän on itse päättänyt olla puhumatta asiasta.

”Mun mielestä ehdottomasti vanhempien olisi pitänyt puuttua siihen. Että lapsella on oikeus elää väkivallattomassa elinympäristössä tai ilman mitään henkistä jotakin kontrollia tai kiristämistä tai haukkumista.” H2

”Että mä olisin halunnut että mun vanhemmat suojelee mua, että mun henkilökohtaisia rajoja ei ylitetä millään muotoa... että mä olisin halunnut että mun vanhemmat suojelee mua siltä että mua ei lyödä eikä potkita eikä revitä hiuksista eikä kanneta lumihankeen tai jos mua itkettää niin mua lohdutetaan ja niinku että sellaisissa asioissa olisin kaivannut että vanhemmat olisi puuttunut niihin tilanteisiin semmoista tukea olisin kaivannut. Vanhemmuutta.” H2

Vaikka vanhempia pyrittiin ymmärtämään, tiedostivat uhrit silti heidän vastuunsa. Aikaisemman tutkimuksen sisarusväkivallan uhrit ovat kuvanneet, että vanhemmat eivät ole osanneet pitää heitä turvassa väkivaltaiselta sisarukselta ja syyttävät siitä vanhempiaan (Elliott ym. 2019, 175). Yleissopimus lapsen oikeuksista (60/1991) kuvaa perhettä lapsen hyvinvoinnin ja kasvun luonnolliseksi ympäristöksi. Samassa sopimuksessa todetaan, että lapsen tulisi kasvaa onnellisuuden, rakkauden ja ymmärtämyksen ilmapiirissä. Ensimmäisessä vastuussa tästä ovat vanhemmat tai huoltajat. Haastateltavat olivat pitkälti päättäneet irti negatiivisista tunteista vanhempiaan kohtaan ja jatkaneet elämässään eteenpäin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että lapsuuden tapahtumat olisivat unohtuneet. Yksi haastateltava kertoi, että on aikuisena saanut puhuttua vanhemmilleen tapahtuneesta väkivallasta, mutta se ei tule ikinä muuttamaan jo tapahtunutta tai korjaamaan sisaruksen aiheuttamia haavoja. Useat haastateltavat eivät olleet puhuneet sisarusväkivallasta vanhempiensa kanssa aikuisuudessa.

”Että ei tavallaan ole ollut sellaista luottamusta siitä, että vanhemmat pitää mun puolia tai pitää minusta huolta tai varmistaa että mä en elä väkivallan keskellä... Että yksi lainlyönnin muoto oli mun mielestä sekin, että ne mahdollisti sen että mitä kaikkea meillä sai tapahtua.” H2

”En uskaltanut esimerkiksi kertoa vanhemmille asioita, koska tuntuu ettei mua uskota.”
H1

”Enkä mä vielääkään kerro niinku tosi ikäviä asioita iskälle.” H3

”Mun on haastava luottaa koko systeemiin – – kyllä mä vanhempiini luotan.” H5

”Kun mä kerroin [vanhemmalle] siitä hyväksikäytöstä ja sitten se reaktio oli tommainen.” H4

Kodin ilmapiirin on todettu vaikuttavan ihmisten sosiaaliseen luottamukseen (Myllyniemi 2015, 31). Uhrin ovat nimenneet vaikeuden luottaa ihmisiin yhdeksi sisarusväkivallan monista seurauksista (Martinez & McDonald 2016, 407). Haastattelussa ilmeni, että koettu sisarusväkivalta vaikutti luottamuksen tunteeseen suhteessa vanhempiin. Osalla tämä luottamuspula näkyy vielä nykyhetkessäkin. Yksi haastateltavista on pyytänyt vanhempaansa olemaan kertomatta väkivaltaiselle sisarukselle hänen kuulumisiaan, mutta ei tästä huolimatta uskalla kertoa isälleen kaikkea, etteivät asiat kantautuisi sisaruksen tietoon. Toinen haastateltava kuvasi, että ei vielääkään luota perheeseensä ja ylipäätään kehenkään luottaminen vaatii paljon työtä. Sisarusväkivallalla on yhteys luottamuksen tunteeseen, mikä jatkuu pitkälle elämään. Se ei rajoitu ainoastaan lapsuuden aikaisiin perhe-suhteisiin vaan esimerkiksi uusiin ystävyys-suhteisiin. (Elliott ym. 2019, 175.) Uhrin eivät ole lapsuudessa voineet luottaa vanhempien suojeluun, millä on ollut vakavia seurauksia. Osa haastateltavista kuitenkin koki, että luottamuksen tunne on palautunut. H5 kertoi, että luottamus on mennyt palvelujärjestelmään, mutta ei lainkaan vanhempiin. H4 kuvasi, että luottamus on mennyt vanhempaan sen vuoksi, miten hän reagoi seksuaaliväkivaltaan. Luottamuksen tunteeseen näyttäisi vaikuttavan ainakin se, miten vanhemmat ovat aikuisuudessa reagoineet sisarusväkivaltaan.

” Hän oli niinku mun puolella – – niin sitten siellä [vanhemman luona] niinku tavallaan sitä sisarusväkivaltaa... tai siihen oli sanktio, jos sitä tapahtui.” H4

Ainoastaan yksi haastateltava kertoi, että vanhempi aktiivisesti puolusti häntä sisarusväkivallalta. Osa vanhemmista ymmärtää sisarusväkivallan olevan väärin uhria kohtaan ja toivoo sen loppuvan. Sisarusväkivaltaa ei tästä huolimatta ole aina tunnustettu väkivalaksi, vaan siitä on puhuttu lievemmillä termeillä kuten ”kiusaaminen”. Suurin osa sisarusväkivallan uhreista on kokenut, että vähintään yksi aikuinen on ottanut väkivallan vakavasti. (Martinez & McDonald 2016, 405.) Tässä tutkimuksessa kymmenestä vanhemmasta yksi oli puuttunut väkivaltaan uhrin tarpeisiin vastaavalla tavalla. Haastattelussa kysyttiin myös, pystyikö uhri tukeutumaan ylipäätään kehenkään väkivallan suhteen. Muut uhrin eivät kokeneet voivansa tukeutua oikeastaan kehenkään. Uhri kuvasi

vanhemman osanseen antaa sellaisia sanktioita, että veli ei ole ollut väkivaltainen tämän vanhemman luona. Tämän vanhemman rooli sisarusväkivallassa on ollut aktiivinen. Vanhempi ei ole kuitenkaan ollut tietoinen seksuaaliväkivallasta, eikä ole siihen voinut näin ollen puuttuakaan.

Haastateltavat puhuivat muista sisaruksistaan huomattavasti vähemmän kuin vanhemmistaan tai väkivaltaisesta sisaruksestaan. Yhdellä haastateltavista ei ollut kuin yksi sisarus ja joidenkin muualla asuvat sisarukset eivät olleet tietoisia sisarusväkivallasta. Joidenkin kohdalla sisarus on ollut puolustaja tai hän on voinut päätyä itse sisarusväkivallan uhriksi. Se, miten sisarusväkivalta on tosiasiallisesti vaikuttanut tekijän ja uhrin muihin sisaruksiin ei paljastu tässä tutkimuksessa, sillä kuvaukset rakentuvat uhrien kertomuksille. Kaikilla haastateltavilla oli jotain sanottavaa sisaruksistaan ja olisi väärin puhua esimerkiksi väkivallan ulkopuolisista sisaruksista, sillä täysin ulkopuolella heidän eivät monesti olleet. Perhesysteemissä väkivalta vaikuttaa kaikkiin. Vaikka sisarukset eivät olisikaan suoraan altistuneet väkivallalle, voivat he olla epäsuoran väkivallan uhreja. Ero suoran ja epäsuoran väkivallan välillä on liukuva (Ronkainen 2017, 21). Epäsuoran väkivallan uhri saattaa kuulla, kun sisarusta kohtaan käytetään väkivaltaa. Nuoret, jotka ovat suoran väkivallan uhreja, kokevat usein myös epäsuoraa väkivaltaa. (Posick & Zimmerman 2016, 178.) Jo se, että toinen joutuu todistamaan väkivaltaa, luetaan henkiseksi väkivallaksi (Järvilehto ym. 2020, 189). Sisarukseen kohdistetun väkivallan todistamisen on todettu olevan yksilölle erityisen haitallista ja väkivallasta selviytynyt sisarus voi kokea selviytyjän syyllisyyttä (Teicher & Vitaliano 2011, 9).

”Vanhempi veli – hän oli niinku aina mun puolella. Et se olo oli aina että hän oli mun puolella.” H2

Tämä haastateltava koki, että jo muualla asuva vanhempi sisarus oli hänen puolellaan väkivallan suhteen. Haastateltavan puheesta sai kuvan, että sisaruksen asuessa toisella paikkakunnalla hän ei ole usein ollut fyysisesti paikalla puolustamassa uhria. Kuitenkin emotionaalisella tasolla uhrille oli tullut tunne, että sisarus pitää hänen puoliaan ja ymmärtää hänen näkökulmaansa. Näiden sisarusten välinen osasysteemi on puolustava, johon kuuluu toisen tukemista ja suojelua. Tällainen osasysteemi on hierarkkinen, kuten tässäkin tilanteessa. On uhri, joka on kokenut väkivaltaa ja vanhempi sisarus, jolla on valtaa puolustaa siskoaan. Sisarusten välinen suhde on mukautunut perheen tilanteeseen terveellä tavalla. (Kaminski ym. 2016, 380.) Monesti perheen ulkopuoliset ovat nähneet sisarusväkivallan vaarallisempina kuin perheenjäsenet ja tilanteeseen on voinut reagoida esimerkiksi ystävät ja ammattilaiset, jotka ovat pyrkineet auttamaan lasta tai nuorta

(Martinez & McDonald 2016, 405). Haastateltavan tilanteessa kodin ulkopuolella asuva sisarus on hahmottanut tilanteen paremmin kuin kotona asuvat perheenjäsenet ja puolustanut nuorempaa sisarustaan.

*”Osa tämmöisistä tilanteista on ollut semmoisia että hän on ehkä huomannut jotain omi-
tuista. Ei hän oo niinku kunnolla sanonu tai mitään. Että ehkä hän on aistinut jotain
että... että on jotain pientä muutosta ilmapiirissä mutta en osaa sanoa sen tarkemmin.”*

H5

*”Se vanhempi sisko, joka oli muuttanut pois niin se oli tota ollut semmoinen hirvittävän
tasapainottava meillä.”* H3

*”Mä oon tavallaan siirtänyt sitten sitä isoveljen tuottamaa paha oloa sitten häneen [pik-
kusisarukseen].”* H4

Yllä olevassa sitaatissa H5 pohti väkivallasta tietämättömän sisaruksensa merkitystä tapahtuneessa sisarusväkivallassa. Kuten uhrin vanhemmatkaan, ei myöskään sisarus ole ollut ainakaan kunnolla tietoinen tapahtuneesta seksuaaliväkivallasta. Uhri kuitenkin pohti, olisiko sisarus mahdollisesti voinut tunnistaa muutoksen ilmapiirissä. Seksuaaliväkivallan kohdalla muiden sisarusten roolia pidetään tärkeänä, vaikkakin he ovat usein voimattomia vaikuttamaan tilanteeseen (Katz ym. 2021, 11157). Myöskään H3:sen sisarus ei ollut tietoinen väkivallasta ja asui jo muualla. Tässä tapauksessa sisarusväkivalta alkoi, kun vanhin sisarus muutti vanhempien eron myötä eri osoitteeseen. Vanhin sisarus oli toiminut tasapainoittavana tekijänä ja hänen poissa ollessaan keskimäinen sisarus alkoi väärinkäyttää valta-asemaansa talon vanhimpana sisaruksena. Vanhimmalla sisaruksella on tietämättään ollut merkittävä rooli sisarussuhteissa ja niiden valta-asetelmissä. H5 ja H3 osoittavat, että väkivallasta tietäminen ei ole ehto sille, että sisaruksella voisi olla uhrin näkökulmasta merkittäväkin rooli. H4 kertoi siirtäneensä sisarusväkivallan tuottamaa paha oloa pikkusisarukseensa. Haastateltava kertoi, että välejä on työstetty paljon ja hän kokee syyllisyyttä asiasta. Sosiaalisen oppimisen teorian mukaan väkivaltaa kokenut saattaa tiedostamattaankin ajatella väkivallan olevan tehokas keino toisen kontrollointiin ja mallintaa käytöstä omissa toiminnoissaan (Edwards & Hoffman 2004, 194). Toisaalta haastattelussa ei ilmennyt, onko kyseessä ollut toistuvaa ja säännöllistä väkivaltaa vai impulsiivista pahan olon purkamista.

Sisarusväkivalta voi vahingoittaa perhesysteemin ulkopuolisiakin suhteita. Joissain tilanteissa uhri saattaa vältellä ihmisiä, jotka tuntevat hänen sisaruksensa. Sisarukseen liittyviin kysymyksiin ei aina haluta vastata. (Martinez & McDonald 2019, 10.) Uhrien

puheissa tuli esiin, että sisarusväkivalta on näkynyt ja saattaa näkyä edelleen yhteisessä kaveripiirissä, koulussa ja sukulaissuhteissa. Sisaruksen valta voi ulottua perhesysteemin sisällä pitkälle, mutta myös sen ulkopuolelle vaikuttaen kaikkiin uhrin elinympäristöihin. Yksi haastateltavista kertoo, että sisarus myötävaikutti koulukiusaamiseen, jota uhri koki yläasteella. Sisarus yritti myös vaikuttaa uhrin ja isoäidin väleihin ja tulevaisuudessa haukkui uhrin seurustelukumppaneita äidille, muodostaen äidin kanssa yhteisen uhrin vastaisen ”tiimin”. Toinen haastateltava kertoo sisaruksensa nöyryyttäneen häntä yhteisessä kaveriporukassa. Vaikka tässä tutkimuksessa keskitytään perhesuhteisiin, on tärkeää tiedostaa sisarusväkivallan vaikutus kaikissa lapselle ja nuorelle tärkeissä systeemeissä. Tämä auttaa ymmärtämään sisarusväkivallan kokonaisvaltaista vaikutusta uhrin hyvinvoinnille.

5.3 Uhrien tulkinta sisarusväkivallan syistä

Vaikka sisarusväkivallan tekijä on ainut, joka kykenee määrittämään syyt tekemälleen väkivallalle (Martinez & McDonald 2019, 6), on uhrien näkökulma silti merkittävä. Se avaa uhrien antamia merkityksiä väkivallalle ja kertoo siitä, miten uhri tekijän näkee. Siinä missä vanhempien asenteet ovat mahdollistaneet väkivallan jatkumisen, ei varsinaista syytä liitetä välttämättä perheeseen. H1 kertoo suvussa esiintyvistä vihanhallinta-ongelmista, joita ajattelee myös pikkuveljellään olleen. H2 kuvaa perheessä esiintynyttä väkivallan kierrettä. Vanhempien väkivaltaisuutta tai aggressiivista käytöstä esiintyi kolmessa perheessä. H3 uskoo väkivallan johtuneen sisaruksensa kateellisyydestä. H4 epäilee väkivallan johtuneen sisaruksensa halusta saavuttaa hallinnan tunnetta elämäänsä. Seksuaaliväkivaltaa hän selittää pornografialla ja narsistisella luonteella. H5 pohtii omaa rooliaan ja yhteiskunnan vastuuta. Haastateltavien kertomuksissa on osittain yhteneviä piirteitä. Melkein kaikissa perhesysteemeissä on esiintynyt stressiä ja sosiaalisia ongelmia. Esimerkiksi avioerot, päihderiippuvuudet, mielenterveyshäiriöt ja väkivaltaisuus ovat aiheuttaneet kuormitusta perhesysteemeissä. Ongelmat kasautuvat ja ne ruokkivat toisiaan (Pohjola 2016, 87). Sisarusväkivallan uhrin eivät halua kostaa sisarukselleen tai rangaista tätä (Katz ym. 2021, 11157). Uhreilla on kuitenkin oikeus tuoda esiin omat kokemuksensa sellaisina kuin ne ovat tapahtuneet.

”Uskon että se sisarusten pahoinvointi purkautui niinku sitten nuorempaan ja sitä kautta minuun sitten kun olin nuorin. Meillä on ollut tosi graavia se kuritusväkivalta – –

Se että miksi vaikka siihen väkivaltaan ei ole puututtu tai että miksi mun veljet on ollut mua kohtaan väkivaltaisina niin niitä kohtaanhan ollaan myös oltu väkivaltaisina että se että mun vanhemmat on ollut vaikka mun veljelle ensin väkivaltaisina ja sitten se ei ole osannut käsitellä sitä ja sitten se on tullut omaan käytökseen niin kyllä mä näen siinä myös semmoisen puolen. Että en ajattele että ne on vaan syntynyt jotenkin pahoiksi ihmisiksi. Olosuhteiden uhreja ollaan oltu kaikki.” H2

Sisarusväkivaltaa selitetään sosiaalisen oppimisen teorialla, jonka mukaan lapsen kohteessa tai todistaessa henkistä tai fyysistä väkivaltaa hän mallintaa sitä omassa käytöksessään ollessaan vuorovaikutuksessa sisaruksensa kanssa (Edwards ym. 2005, 1106). Väkivallan kohteena ovat monesti myös ne ulkopuoliset, jotka eivät suoraa väkivaltaa koe (Paavilainen & Pösö 2003, 13). Haastateltava kuvaa joissain tilanteissa todistaneensa veljiinsä kohdistettua väkivaltaa, eli toisin sanoen olleensa epäsuoran väkivallan uhri. Perheessä, jossa esiintyy muuta väkivaltaa, on korkeampi todennäköisyys esiintyä myös sisarusväkivaltaa (Kirkman ym. 2023, 1142). Sisarusväkivallan aiheuttama stressi taas voi lisätä riskiä vanhempien väkivaltaisuuteen tai laiminlyöntiin (Kovacs ym. 2013, 54). Lapsuudessa toistuvasti koettu väkivalta opettaa yksilölle, että konfliktien ratkaisu väkivalloin on oikeutettua ja muita ratkaisukeinoja ei ole (Lattu 2016, 146). Monesti uhrin ajattelevat, että tekijät purkavat omaa huonoa oloaan heihin (Meyers 2017, 342), kuten H2 tulkitsi. Kolmessa kodissa esiintyi väkivaltaa tai aggressiivista käytöstä vanhempien taholta. Ainoastaan yksi näistä kolmesta selitti kokemaansa sisarusväkivaltaa kodissa esiintyneen muun väkivallan kautta.

”Ja sitten se fyysinen väkivalta mitä mun sisarukset koki, jotka sitten kohdisti sitä väkivaltaa minua kohtaan, niin se oli paljon voimakkaampaa heitä kohtaan kun minua kohtaa.” H2

”Mä uskon vahvasti, että mun pikkuveljellä oli jonkinlaisia vihanhallinta ongelmia. Koska niitä on ilmennyt myös mun isällä ja hänen isällä ja mun äidin isällä. Mä toivon, että niitä olisi tutkittu.” H1

H3 puhuu väkivallan kierteestä, joka perheessä vallitsi. Uhrin mukaan väkivaltaiset isoveljet ovat kokeneet itse voimakkaampaa väkivaltaa kotona. On mahdollista, että tästä syntynyt kateus tai katkeruus on ollut osasy sisaruskivallalle (esim. Katz & Tener 2021, 193). Toisaalta väkivallan todistaminen kotona opettaa lapsille, että se on normaali toimintamalli. Lapset oppivat mallintamaan vanhempiaan ja heidän käytöstään. (Kim ym. 2023, 486.) Toinen haastateltava ajattelee väkivallan johtuneen veljen vihanhallinnan ongelmista, joita esiintyi uhrin perheessä ja suvussa. Sama haastateltava kertoi isän olleen lievästi väkivaltainen lapsiaan kohtaan. Perheessä esiintyvä väkivalta ja aggressiivinen

käytös nousi esiin väkivaltaa selittävänä tekijänä suoraan vain yhdessä haastattelussa. Väkivallan on todettu olevan yksi merkittävä sisarusväkivaltaa selittävä tekijä (esim. Edwards & Hoffman 2004, 194) ja sen esiintyminen tutkimuksessa oli odotettavissa. Väkivallan lisäksi muut kodin olosuhteet nousivat esiin uhrien kertomuksissa. Näillä ei kuitenkaan varsinaisesti selitetty väkivaltaa vaan enemmänkin sitä, miksi se sai jatkua niin pitkään. Tällaisia teemoja olivat esimerkiksi äidin mielenterveyshäiriöt ja isän päihderiippuvuudet. Uhrit tiedostivat kodin olosuhteiden vaikutuksen väkivaltaiseen sisarukseen ja hänen käytökseensä mutta pääasialliseksi väkivallan syyksi ne eivät nousseet.

”Hän on halunnut hallita mua sen takia, koska hän ei ollut voinut hallita mitään omassa elämässään.” H4

H4 tulkitse sisarusväkivallan johtuneen sisaruksen halusta hallita uhria. Haastateltava kertoi tarkemmin perheen tilanteesta, jonka hän uskoi vaikuttaneen tekijän hallinnan tunteen tarpeeseen. Tiedetyt perheensisäiset tapahtumat ja olosuhteet loivat uhrin mukaan ympäristön, jossa sisaruksella ei ole ollut hallinnan tunnetta. Sekä sosiaalisen oppimisen teoria että feministinen teoria näkevät väkivallan keinona hallita ja manipuloida toista (mt., 194). Seksuaaliväkivaltaa uhri selitti pornografialla ja tekijän narsistisella luonteella. Seksuaaliväkivallan uhrit kokevat monesti useanlaista vallan väärinkäyttöä. Läheisetkin ihmiset saattavat käyttää valtaansa väärin tyydyttääkseen omat seksuaaliset halunsa välttämättä sen vaikutuksista lapseen. Hallinnan tapa voi vaihdella, mutta tekijällä on usein valta-asema lapsen tunteisiin, sanoihin, kokemuksiin ja ajatuksiin. (Laitinen 2004, 107.) Pornografia ja vallankäyttö ovat yleisiä tapoja, joilla uhrit selittävät kokemaansa seksuaaliväkivaltaa (Martinez & McDonald 2017, 874).

”Hän oli kateellinen.” H3

Yksi sisarusväkivaltaa selittävä tekijä on kateellisuus. Kateellisuutta on sisarusväkivaltatutkimuksissa selitetty esimerkiksi sillä, että toinen on saanut enemmän vanhemman huomiota (Perkins & Shadik 2018, 80). Toinen yleinen kateellisuuden syy on suosiminen (Halberstadt & Thompson 2008, 488). H3 oli läheisempi isänsä kanssa kuin väkivaltainen sisarus, mutta hän itse ei tuonut tätä esiin kateuden syynä. Haastateltava kuvasi, että sisko ärsytti resurssien, kuten rahan ja huomion jakaminen. Uhri jo pelkällä olemassaolollaan häiritsi siskoaan. Lisäksi haastateltava kertoi, että oli esimerkiksi siskoaan parempi koulussa, mikä ärsytti häntä. Pienten lasten kohdalla kyvyttömyys hallita kateutta kertoo huonosti kehittyneestä tunteiden säätelykyvystä, joka mahdollisesti vaikuttaa vanhempanakin. Tällaiset tunteiden säätelyvaikeudet ennustavat tulevaisuudessa sisaruskonflikteja (Kolak & Volling 2011, 224.) Kateellisuus on yleinen tunne, mutta väkivaltaa se ei

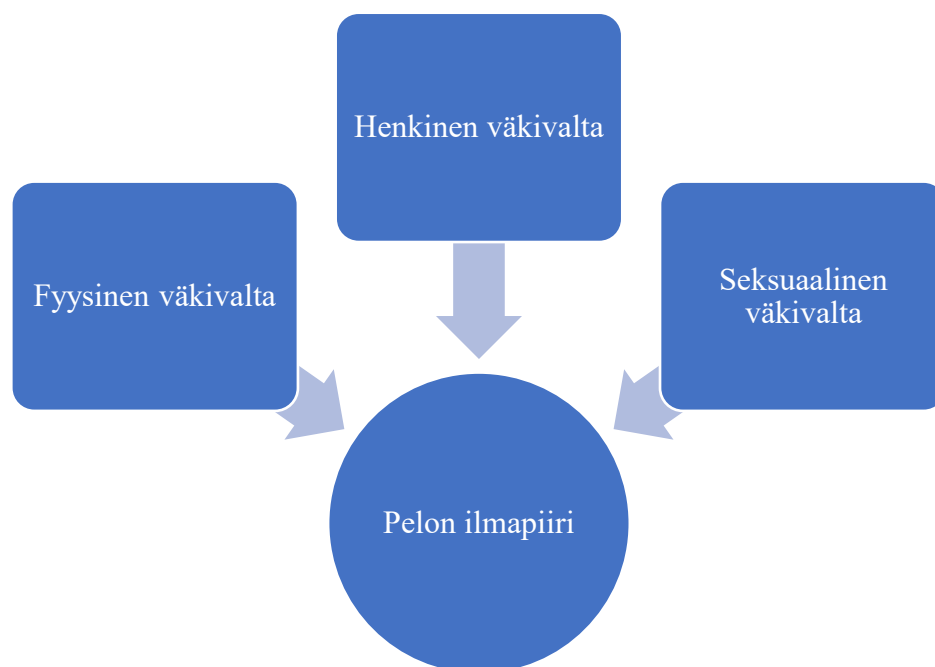
oikeuta. Väkivalta alkoi vanhempien avioeron myötä (esim. Elliott ym. 2019, 172), mutta H3 ei nosta tätä merkittäväksi tekijäksi muuten kuin vanhimman sisikon pois muuttamisen yhteydessä.

”Se semmoinen elämäntilanne et ehkä sitten vanhemmat ei oo huomannut tai osannut just oikeisiin tilanteisiin sanoa väliin et ei – – Mulla ei ollut semmoista varmuutta sanoa että hei nyt menet rajan yli ja sen kanssa mä oon tehnyt paljon töitä. Ja ilmassu ehkä itteäni sitten huonosti siinä kohtaa ku en mä osannut ehkä sanoa.. ja sitten kun miettii et eihän se oikeuta mitään että mä en kykene sanomaan...” H5

Yllä olevassa sitaatissa H5 pohtii syitä tapahtuneelle seksuaaliväkivallalle. Haastateltava kuvasi, että syitä väkivallalle ja sen jatkumiselle oli useita. Hän pohti muun muassa vanhempien roolia, mutta ennen kaikkea haastattelussa ilmeni palvelusysteemin merkitys. Uhri nosti esiin, kuinka hänen paha olonsa jäi esimerkiksi koulussa ja terveydenhuollossa huomaamatta. Yhteiskunnan roolin pohdinta tuli esiin muissakin haastatteluissa. Haastateltava kuvasi myös aiheen tabuisuutta ja kuinka myös se on voinut vaikuttaa siihen, että asiaa ei ole ikinä haluttu edes epäillä. Haastateltavan toinen vanhempi oli myös sellaisessa ammatissa, että esimerkiksi koulussa ei haluttu udella perheen asioista turhaan. Uhri pohti myös omaa rooliaan ja kykyään asettaa rajoja. Hän kuitenkin toteaa, että oikeutusta väkivallalle ei voi etsiä hänen teoistaan tai sanoistaan. H5:n pohdinta on erilaista kuin muiden uhrien. Hän lähti etsimään syitä väkivallalle itsestään eikä tekijästä. Voi olla, että uhri ei halua puheissaan antaa tilaa tekijälle. Kuten H5 itsekin toteaa, uhri ei voi ikinä olla vastuussa kokemastaan väkivallasta.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Viidessä haastattelussa sisarusväkivaltaa kokeneet palasivat ajassa taaksepäin ja kertoivat lapsuudessa kokemastaan väkivallasta. Näkökulma keskitettiin erityisesti kotiin, perheeseen ja arkeen. Tietoa väkivallasta kertyi suuri määrä ja sen sisältöä analysoitiin etsimällä toistuvia teemoja uhrien yksilöllisistä kokemuksista. Kaikkien uhrien kokemuksissa oli havaittavissa samankaltaisia piirteitä ja ajattelumalleja. Toisaalta haastattelutilanteissa tuli esiin, että väkivallan teoista on osalla huomattavasti pidempi aika, mikä on voinut vaikuttaa siihen, miten uhri nyt tarkastelee väkivaltaa tällä hetkellä. Keskeisien teemojen tarkastelulla vastataan nyt esitettyihin tutkimuskysymyksiin peilaten niitä perhesysteemi-teoriaan. Perhesysteemitheoria ohjaa sitä, miten perheen sisäinen vuorovaikutus ja sen merkitys ymmärretään. Se ohjaa tarkastelemaan uhria yksilönä, sisaruksena ja lapsena. Vaikka väkivalta on tapahtunut tietyn osajärjestelmän sisällä, sen vaikutukset ovat yltäneet perhesysteemin sisällä muihinkin vuorovaikutussuhteisiin. Tulevaisuudessa olisi tärkeää tutkia sisarusväkivaltaa myös vanhempien, tekijän ja väkivaltaa sivusta seuranneiden sisarusten näkökulmasta. Nyt kuitenkin annetaan ääni uhreille.

Kuvio 3 Väkivallan vaikutus arkeen

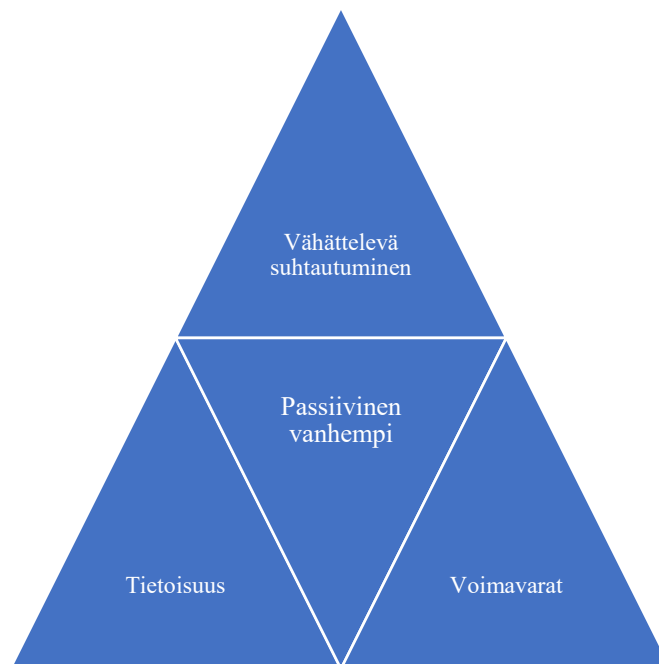
Kuviossa 3 tarkastellaan väkivallan vaikutusta kodin ilmapiiriin ja sitä kautta väkivallan ilmenemistä arjessa. Fyysinen, henkinen ja seksuaalinen väkivalta tulivat kaikki esiin haastateltavien kertomuksissa. Kodin ilmapiiriä kuvattiin jäätäväksi, sekavaksi ja pelottavaksi. Uhrien elinpiiriä rajoitti sisaruksen halveksunta ja uhkailut. Ilmapiiri rakentaa lapsen arkea ja se vaikuttaa tavanomaisiin toimintoihin. Lapsi viettää kotona suuren osan ajasta ja kodin arjella on suuri merkitys lapsen hyvinvoinnille. Lapsi oppii käyttäytymään kodin ilmapiirin mukaisesti välttääkseen väkivaltatilanteita. Ulospäin lapsen käytös voi näyttää kummalliselta, jos ei tiedä siihen johtaneita syitä. Haastatteluissa uhrin kuvat, että väkivalta oli heidän arkensa, heidän normaalinsa.

Fyysistä väkivaltaa ilmeni kolmen haastateltavan kohdalla. Tönnöttäminen ja lyöminen olivat yleisimpiä fyysisen väkivallan muotoja, joita ilmeni osalla päivittäin. Lisäksi haastatteluissa ilmeni vakavampaa väkivaltaa, kuten esineellä hakkaamista ja hiuksista raahamista. Myös väkivallalla pelottelu ja uhkailu oli yleistä. Joskus pelottelu tapahtui jonkun esineen, kuten metalliputken avulla. Fyysistä väkivaltaa käytettiin kurittamiseen, resursien omimiseen, pelotteluun ja hallintaan. Väkivallalla saavutettiin selkeä valta-asema, jota vastaan taistelemisen oli turhaa. Kaikki fyysisen väkivallan uhrin olivat tyttöjä ja tekijät veljiä. Yhden kohdalla tekijä oli nuorempi, vaikkakin fyysisesti isokokoisempi. Fyysinen väkivalta on ulospäin näkyvä väkivallan muoto verrattaessa henkiseen tai seksuaaliseen väkivaltaan. Jossain määrin lievät fyysiset konfliktit mielletään osaksi erityisesti pienten lasten arkeen kuuluvaksi asiaksi. Uhrien kertomuksissa fyysisen väkivallan teoista teki väkivaltaa systemaattisuus ja valta-asema. Suora fyysinen väkivalta on helppo keino saavuttaa haluamansa fyysisesti heikommalta kohteelta.

Henkistä väkivaltaa ilmeni väkivallan muodoista eniten haastateltavien kertomuksissa, ainoastaan yksi uhreista ei ilmaissut kokeneensa sitä. Henkinen väkivalta on fyysistä helpompaa kätkeä ulkopuolisilta, eikä ulkopuolisilla aina ole tietoa tapahtuvasta henkisestä väkivallasta. Henkisestä väkivallasta ei jää ulkoisia merkkejä, jotka joku ulkopuolinen voisi havaita. Väkivalta näyttäytyi haastateltavien kertomuksissa kehon haukkumisena, nimittelyinä, kiristämisenä, uhkailuna, hallitsemisenä, mielenkiinnon kohteiden halveksumisena ja julkisena nöyryyttämisenä. Toisen ulkonäön tai käytöksen jatkuvalla kommentoinnilla pyrittiin hallitsemaan uhrin käytöstä ja vaikuttamaan uhrin käsitykseen omasta itsestään. Pikkuhiljaa tämä ulkoinen ääni sisäistettiin ja sen poistamiseen vaadittiin paljon aikaa ja työtä. Haastatteluissa ilmeni, että henkinen väkivalta on vaikeampaa antaa anteeksi kuin fyysinen. Sen vaikutuksia kuvattiin myös pitkäaikaisemmiksi ja haavoittavimmiksi. Henkinen väkivalta jatkui melkein kaikilla haastateltavilla aikuisuuteen.

Seksuaaliväkivaltaa oli kokenut haastateltavista kaksi. Seksuaaliväkivaltaan kuuluu seksuaalisesti kajoavia tekoja, jotka rikkovat uhrien rajoja ja kehon rauhaa. Uhrit liittävät seksuaaliväkivaltaan vaikeita tunteita, joiden ristiriitaisuutta lisää se, että tekijä oli oma veli (esim. Tener 2021, 6855). Tekoihin liittyy hämmennystä, häpeää ja pelkoa. Toinen uhreista pelkäsi tulevansa raskaaksi, koska oli liian nuori ymmärtämään, miten raskaus toimii. Toiselle teot palasivat mieleen vasta jonkin aikaa niiden tapahduttua uhrin nähdessä aiheeseen liittyvän elokuvan. Ainakin toisella haastateltavalla oli selvää välttämiskäyttäytymistä. Hän vältteli tilanteita, joissa olisi voinut jäädä veljensä kanssa kaksistaan. Molemmilla koettu seksuaaliväkivalta aiheuttaa vieläkin oirehdintaa. Tietyt tuokset, ruuat tai laulut voivat muistuttaa tapahtumista. Kummankaan perhe ei ollut tekojen aikaan tietoisia asiasta, eikä niihin näin ollen ole puututtukaan. Uhrit ovat joutuneet käsittelemään vaikeita tunteita ja kokemuksia yksin. Seksuaaliväkivalta näkyy arjessa pelon tunteina, välttelemisenä ja pahana olona.

Kaikki väkivallan muodot ovat aiheuttaneet uhreille pelon ilmapiirin omassa kodissaan. Väkivaltaa ei ole läheskään aina voinut ennakoida, eikä siltä ole voinut myöskään suojautua. Sen toistuvuus on aiheuttanut jatkuvaa pelkoa ja varovaisuutta. Osa teoista on ollut hienovaraisia ja salaisia, mikä on mahdollistanut niiden jatkumisen. Osa teoista on ollut näkyviä ja graaveja, mutta tästä huolimatta niihin ei ole puututtu. Lapsilla ei ole ollut luottoa siihen, että vanhempi tai kukaan muukaan suojelisi häntä. Lapset ovat luoneet selviytymiskeinoja, joiden avulla ovat selvinneet kotielämästään. Monesti selviytymiskeino on ollut musiikki, muu harrastus tai kodin ulkopuolinen paikka tai ihminen. Väkivalta on ollut osa arkea, koska se on ollut toistuvaa ja tapahtunut pääasiassa kotona. Se on myös usein alkanut arkisista asioista, kuten teknologian käytöstä tai sääntöjen rikkomisesta ja sillä on pyritty hallitsemaan uhrin arkea, kuten syömistä tai käyttäytymistä. Piirteet muistuttavat muuta lähisuhdeväkivaltaa esimerkiksi seurauksiltaan (THL 2022). Kun lapseen kohdistetaan väkivaltaa kotona, uhkaa se turvallista kasvuympäristöä, johon jokaisella lapsella on oikeus. Lapsella ei ole samoja selviytymiskeinoja käytettävissään kuin aikuisella eikä samaa mahdollisuutta poistua paikalta tai rajata tekijää ulkopuolelle elämästään. Tämän vuoksi väkivalta on pakonomaisesti osa uhrin arkea.

Kuvio 4 Passiivisen vanhemman osa-alueet

Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvusta ja kehityksestä (Yleissopimus lapsen oikeuksista 18 artikla). Sisarusväkivaltaa ei ole huomioitu lainsäädännössä, koska sen ajatellaan olevan perheensisäinen asia, jonka käsittely kuuluu perheelle (Grossman & Perkins 2020, 141). Käytännössä tämä vaikeuttaa yhteiskunnan puuttumista sisarusväkivaltaan ja lisää vanhempien vastuuta. Kuten on todettu, sisarussuhde on perhesysteemin sisällä oleva osasysteemi. Tämä osasysteemi ei kuitenkaan muotoudu ja elä tyhjiössä, vaan siihen vaikuttaa ympäröivät perhesuhteet. Kaikissa uhrien kertomuksissa nousi esiin vanhempien merkitys, kun taas muiden sisarusten merkitys jäi huomattavasti vähemmälle. Suurin osa kuvasi vanhempiaan passiivisiksi. Osa käytti sanaa väkivallan ”mahdollistaja”, jolla viitattiin passiiviseen asenteeseen, joka mahdollisti väkivallan jatkumisen. Passiivisuuden yksi syy oli sisarusväkivaltaan suhtautuminen vähättelevästi, eli vanhempi ei ole pitänyt sitä tarpeeksi vakavana puuttuakseen. Toinen syy oli voimavarat, eli vanhemmalla ei ollut jaksamista puuttua väkivaltaan. Kolmas syy oli tietoisuus, eli vanhempi ei aina ollut tietoinen tapahtuvasta väkivallasta. Syyt myös limittyivät toisiinsa, eikä passiiviselle asennoitumiselle ollut vain yhtä selkeää syytä. Kolme muuta vanhemmuuteen liittyvää tärkeää teemaa olivat ymmärrys, vastuu ja luottamus.

Kuviossa vähättelevä suhtautuminen viittaa niihin vanhempien asenteisiin, jotka mahdollistivat väkivallan jatkumisen. Haastateltavat pohtivat jonkin verran, mistä tällainen suhtautuminen johtui, kuten sukupolvieroja ja koulutustaustaa. Vanhempien suhtautumiseen vaikutti muun muassa tekijän ikä. Nuoremman sisaruksen fyysistä väkivaltaisuutta ei

otettu tosissaan kokoerosta huolimatta. Vanhempaa sisarusta taas pyydettiin olemaan järkevämpi ja fiksumpi. Sukupuolen merkitys jää avonaiseksi, mutta usein vanhemmat pitävät tyttöjä vastuullisimpina. Monesti väkivalta nähdään normaalina ja kehitykseen kuuluvana kiusaamisena. Vanhemman suhtautumiseen vaikutti yhden uhrin mukaan väkivaltaisen sisaruksen suosiminen. Tällöin väkivalta on voitu nähdä uhrin itsensä aiheuttamana, eikä siihen sen vuoksi olla puututtu. Vanhemmat eivät kokeneet tekoja väkivallaksi tai toiselle aidosti vahingollisiksi. Syyt vanhempien suhtautumiseen voivat kertoa vain vanhemmat itse. Todennäköisesti siihen liittyy sisarusväkivallan ilmiön tunnistamattomuus ja kokemukset omien sisarusten kanssa.

Voimavarat nousivat esiin usein passiivisen käytöksen syynä henkisen ja fyysisen väkivallan kohdalla. Vanhemmilla saattoi olla mielenterveyshäiriöitä, haasteita jaksamisessa tai stressiä. Monen haastateltavan kohdalla vanhempien väsymys mahdollisti sen, että väkivaltaan ei puututtu. Jälleen emme voi olla varmoja, ovatko vanhemmat ajatelleet väkivallan olleen vaarallista vai harmitonta. Vanhempien voimavaroista puhuvat uhrin kokivat, että väkivalta olisi ollut vanhempien nähtävissä. Kaikki heistä kokivat fyysistä sisarusväkivaltaa, joka olisi ollut tunnistettavissa. Sisarusväkivalta on myös osaltaan voinut heikentää vanhempien jaksamista ja näin ikävä kehä on ollut valmis. Vanhempien voimavarattomuus herätti uhreissa ymmärrystä ja osa pohti tilannetta myös omaan vanhemmuuteen peilaten. Uhrien kertomuksien perusteella ei voi yksiselitteisesti erotella suhtautumista ja voimavaroja omiksi luokikseen, sillä loppujen lopuksi vain vanhempi itse tietää, miksi ei ole puuttunut väkivaltaan. Vähäiset voimavarat ovat myös voineet vaikuttaa siihen, että väkivaltaa ei ole haluttu nähdä väkivaltana.

Osan kohdalla vanhemmat eivät olleet tietoisia väkivallasta, eikä siihen ole ollut mahdollista puuttua. Pääsääntöisesti tietoisuuden puute esiintyi seksuaaliväkivallan yhteydessä, mutta myös jonkin verran henkisen väkivallan kohdalla. Henkistä väkivaltaa on haastava tunnistaa (Holmi ym. 2022, 1). Kaikista väkivaltatilanteista vanhemmat eivät varmasti-kaan ole olleet tietoisia myöskään fyysisen väkivallan kohdalla. Uhrin kuvasivat, että sisarusukset osasivat olla salakavalialia ja upottaa väkivaltaa arkiselta näyttävään keskusteluun katseilla ja eleillä. Joskus väkivaltaan on sisältynyt uhkailua, minkä vuoksi siitä ei ole uskallettu kertoa vanhemmalle. Seksuaaliväkivallan kohdalla hiljaisuuteen on myös lahjottu. Vaikka vanhemmilla on vastuu valvoa lapsiaan, olisi silti kohtuutonta olettaa, että lasten puuhista voisi olla perillä vuorokauden ympäri. Erityisesti isompien lasten kohdalla, jotka saavat viettää kaksistaan aikaa kotona. Mikäli mitään tietoa

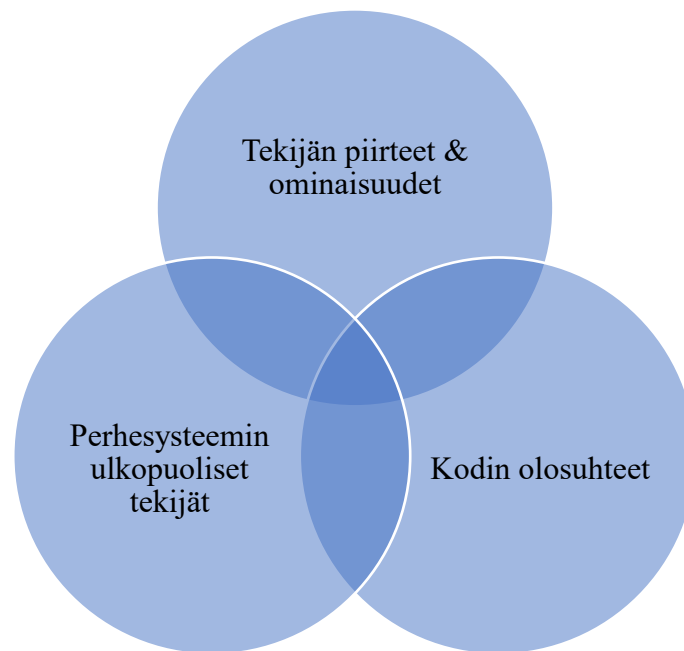
sisarusväkivallasta ei ole ollut, ei siitä myöskään vanhemmat ole osanneet kysyä. Uhreilla vaikutti olevan ymmärrystä vanhempiaan kohtaan asian suhteen.

Tärkeäksi teemaksi haastatteluissa nousi halu ymmärtää vanhempiaan. Lähisuhdeväkivallan kohdalla uhrit monesti etsivät puolustusta ja ymmärrystä tapahtuneelle väkivallalle (esim. Notko 2011, 184). Haastateltavat ymmärsivät, että vanhemmat pääsivät helpomalla sivuuttaessaan väkivallan. Vanhemmilla ei ollut jaksamista tai aikaa puuttua väkivaltaan ja he eivät oman taustansa vuoksi kokeneet sitä väkivallaksi. Ymmärrystä oli myös väkivallan tunnistamisen suhteen. Uhrit eivät syyttäneet vanhempiaan siitä, että he eivät olleet tiedostaneet henkisen tai seksuaalisen väkivallan ilmenemistä. Seksuaaliväkivallan suhteen toinen haastateltava kuvasi tehneensä itse päätöksen olla puhumatta asiasta. Toisaalta uhrit pohtivat vanhempien vastuuta. Olisi ollut vanhempien tehtävä suojella lasta väkivallalta ja pysäyttää se. Tätä mietittiin erityisesti fyysisen väkivallan kohdalla, joka on helpoin tunnistaa. Yksi haastateltava kuvaa osuvasti, että väkivallan mahdollistaminen oli yksi laiminlyönnin muodoista. Kukaan haastateltavista ei kuitenkaan kantanut kaunaa vanhempiaan kohtaan sisarusväkivallan vuoksi. Lisäksi haastatteluissa pohdittiin luottamuksen teemaa. Haastatteluissa kysyttiin, onko lapsuudessa koettu sisarusväkivalta vaikuttanut luottamuksen tunteeseen suhteessa vanhempiin. Osalla se vaikutti, osalla ei. Osalla luottamusta ei ollut lapsena, mutta se oli nyttemmin palautunut. Ainakin yksi haastateltava koki, että luottamusta ei ollut monestakaan syystä oikeastaan ketään kohtaan. Yhden kohdalla luottamusta ei ole vielääkään niin paljon, että hän olisi puhunut kaikista asioista vanhemmalleen, koska ei halunnut sisaruksensa kuulevan mitään vanhemman kautta. Luottamuksen tunteeseen vaikutti ainakin se, olivatko vanhemmat ottaneet väkivallan tosissaan, kun uhri oli aikuisuudessa puhunut siitä.

Olivat vanhemmat tietoisia väkivallasta tai eivät, heillä on siinä suuri merkitys. Useamassa haastattelussa nousi esiin, että vanhempien poissaolo mahdollisti väkivallan (esim. Meyers 2017, 343). Teema nousi esiin erityisesti seksuaalisen ja fyysisen väkivallan yhteydessä. Vaikka vanhemmat eivät olisi puuttuneet väkivaltaan, on heidän läsnäolonsa jo pelkästään rajoittanut tietyissä tilanteissa väkivaltaa. Uhrien jaettu kokemus oli, että väkivaltaan ei ollut puututtu ollenkaan tai lähellekään riittävällä tavalla. Se, millaisia ajatuksia väkivalta on herättänyt vanhemmissa, ei ole varmaa. Mahdollista on myös, että vanhempi olisi halunnut puuttua väkivaltaan, mutta ei ole tiennyt, miten se olisi pitänyt tehdä. Joka tapauksessa tutkimuksen tarkoitus ei ole etsiä tosiasiallisia syytä vanhempien käytökselle, vaan tuoda esiin paljonko vanhempien reagoinnilla on ollut uhreille merkitystä ja kertoa heidän näkemyksensä asiasta. Haastatteluissa ilmeni, että ainoastaan yksi

kymmenestä vanhemmasta on aktiivisesti pyrkinyt puuttumaan väkivaltaan. Uhri ei kuitenkaan asunut tämän vanhemman luona, joten vaikutus arkeen jäi pieneksi. Tästä huolimatta tunnetasolla uhrille tuli olo, että vanhempi oli hänen puolellaan. Sillä vaikutti olevan suuri merkitys haastateltavalle.

Neljässä perheessä oli uhrin ja väkivaltaisen sisaruksen lisäksi muitakin sisarusia. Näiden sisarusten merkitys oli vaihteleva verrattaessa vanhempiin, joista haastateltavat kertoivat varsin yhteneväisesti. Sisarus saattoi olla puolustaja, tasapainottava tekijä tai myös itse uhri. Haastatteluissa uhria vanhemmat muut sisarukset nähtiin positiivisina tekijöinä väkivallassa. Vanhemmat sisarukset olivat puolustajia tai tasapainottavia tekijöitä, vaikkakin usein he olivat muuttaneet muualle eikä heidän vaikutuksensa näkynyt perheen arjessa. Yksi uhreista oli purkanut pahaa oloaan koetusta sisarusväkivallasta pienempään sisarusukseensa, tehden hänestä myös uhrin. Tämä haastateltava tiedosti sisarusväkivallan seuraukset käytöksessään ja hän toi esiin selkeän pyrkimyksensä hyvittää tekonsa sisarukselleen. Vaikka sisarusten merkitys ei tullut esiin yhtä suurena haastatteluissa kuin vanhempien, nousi silti esiin tärkeitä löydöksiä. Sisarusväkivalta kiertää kehää samalla tavalla kuin muukin väkivalta, ja tätä kautta nuoremmat sisarukset voivat joutua uhrin väkivallan kohteeksi. Sisarusväkivallan tunnistavan ammattilaisen tulisi ottaa huomioon kaikkien perheen lapsien mahdolliset väkivaltakokemukset. Väkivalta leviää perhesysteemissä, joten kun sitä ilmenee kahden ihmisen välillä, on riski muidenkin väliseen väkivaltaan kasvanut (Keskinen 2005, 171). Kaikissa tilanteissa sisarukset eivät olleet tietoisia väkivallasta, tai eivät ainakaan olleet ikinä ottaneet sitä puheeksi. Heillä oli silti rooli perheessä ja merkitys uhrin kokemuksissa.

Kuvio 5 Uhrien tulkinta väkivallan syistä

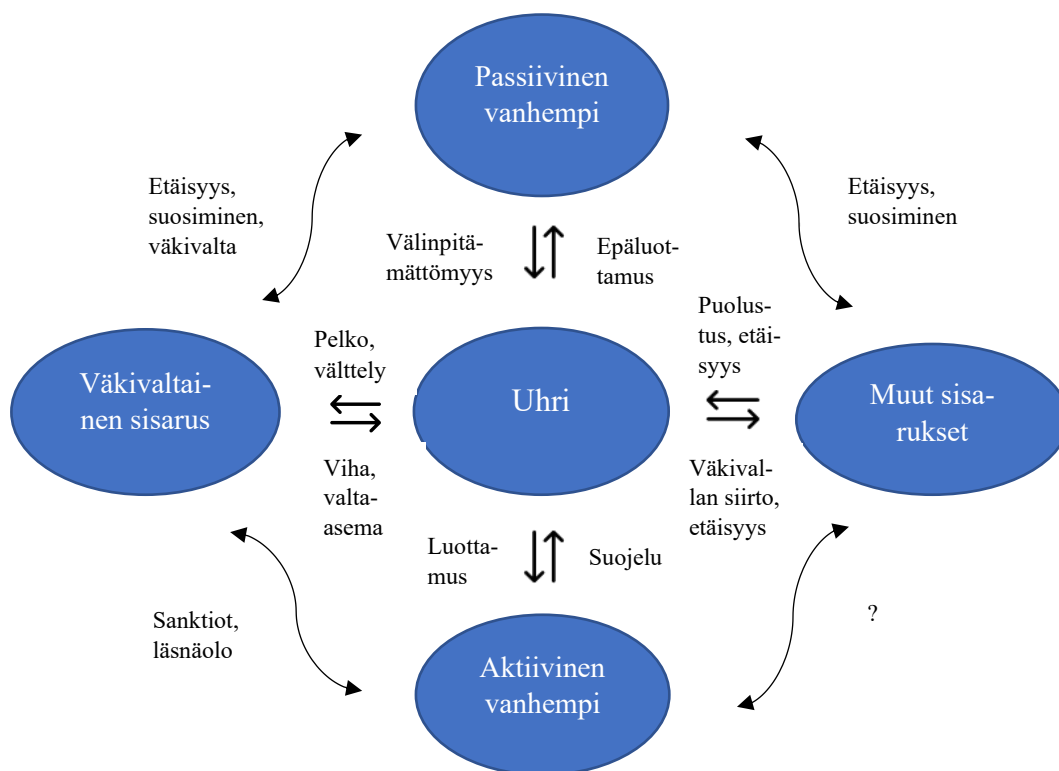
Kuviossa 5 on jaoteltu uhrien tulkintoja väkivaltaan johtaneista ja vaikuttaneista syistä. Tekijät ovat pääsääntöisesti päällekkäisiä ja vaikuttavat samanaikaisesti. Esimerkiksi tekijän piirteet voivat olla syy väkivallalle mutta kodin olosuhteet tai perhesysteemin ulkopuoliset tekijät ovat vahvistaneet näitä piirteitä. Osalle haastateltavista syiden nimeäminen oli helppoa ja niitä oli selvästi pohdittu paljon. Toisille se oli haastavampaa ja vaati pohdintaa. Kuten vanhempien kohdalla, myöskään väkivaltaisten sisarusten kohdalla ei ole tarkoitus etsiä oikeita syitä väkivallalle. Merkityksellistä on kertoa uhrien tulkinta tapahtumista ja kuvata heidän antamiaan merkityksiä väkivallan syille. Uhrin lähtivät etsimään syitä itse tekijästä, perheestään tai perhesysteemin ulkopuolelta esimerkiksi mikro- ja mesotasoilta. Haastatteluissa liikuttiin eri systeemien välillä ja pohdittiin myös niiden keskinäisiä suhteita.

Useammassa haastattelussa uhrin nostivat väkivallan syyksi tekijän piirteet ja ominaisuudet. Näitä olivat kateus, narsismi ja vihanhallintaongelmat. Piirteiden syntyyn on saattanut vaikuttaa kodin olosuhteet, mutta myös monet muut tekijät. Merkittävää on se, että uhrin kokivat näiden tekijöiden vaikuttaneen väkivallan ilmenemiseen ja jatkumiseen. Sisarusuhteissa kateus on normaalia silloin, kun se ei johda väkivaltaan. Syyt kateuteen olivat uhrin kuvauksissa moninaisia, mutta liittyivät pääasiassa uhrin ominaisuuksiin ja taitoihin, joita väkivaltaisella sisaruksella ei ollut. Narsistisilla piirteillä toinen uhri selitti, että seksuaaliväkivalta oli tekijälle luonnollinen jatkumo. Hän oli väkivaltainen ja välitti vain omista tarpeistaan, mikä teini-ikä myötä kääntyi seksuaaliväkivallaksi. Yksi

haastateltava kuvaili veljellään olevan vihanhallintaongelmia, joita esiintyi perheessä ja suvussa. Uhri ei tarkemmin kuvaillut, mistä ajatteli vihanhallintaongelmien suoranaisesti johtuvan, mutta ilmeisesti koki sen olevan sukurasite. Hän myös toivoi, että veli olisi viety tutkimuksiin ja saanut apua, mitä vanhemmat eivät kuitenkaan tehneet. Myös muissa haastatteluissa toivottiin, että väkivaltainen sisarus olisi saanut apua.

Toinen väkivallan tulkinnallinen teema on kodin olosuhteet. Olosuhteilla tarkoitetaan erityisesti vanhempien väkivaltaisuutta ja aggressiivisuutta, mutta myös riippuvuusongelmia ja mielenterveyshäiriöitä. Avioero nousee kahdessa haastattelussa esiin merkittävänä teemana. Toisen teorian mukaan avioero on ollut syy siihen, miksi tekijä on kaivannut hallinnan tunnetta ja ollut väkivaltainen. Toisella vanhempien avioero on muuttanut asumisjärjestelyjä siten, että väkivalta on mahdollistunut. Väkivallan kierrettä on pidetty merkittävänä sisarusväkivaltaa selittävänä tekijänä (Edwards & Hoffman 2004, 194; Edwards ym. 2005, 1106). Se nousi esiin myös tässä tutkimuksessa. Ainoastaan yksi haastateltavista piti vanhempien väkivaltaisuutta syynä väkivallalle, vaikka kolme kertoi kotona esiintyvistä väkivallasta tai aggressiivisesta käytöksestä. Toisaalta toiset kaksi viittasivat epäsuorasti kodin olosuhteiden vaikuttaneen tekijän käytökseen. Monella päihderiippuvuuksia ja mielenterveyshäiriöitä esiintyi samanaikaisesti kotona. Nämä vaikuttivat kodin ilmapiiriin ja mahdollisesti väkivallan syntyyn. Kodin olosuhteet rakentuvat monista tekijöistä, jotka vaikuttavat perhesysteemissä. Teemoja on haastava erotella, sillä ne vaikuttavat myös samanaikaisesti.

Kolmas selitys väkivallalle oli perhesysteemin ulkopuoliset tekijät. Näitä ovat esimerkiksi yhteiskunnalliset asenteet ja pornografia. Näillä selitettiin erityisesti seksuaaliväkivaltaa ja sen jatkumista. Yksi haastateltava nosti esiin inestiä ihannoivan pornografian ja laajemmin inestiin huumorilla suhtautuvan kulttuuriin. Hän puhui lauseista kuten ”mitä serkumpi sen herkumpi”, jotka normalisoivat ja jopa ihannoivat inestiä. Uhri ei selittänyt seksuaaliväkivaltaa yksin pornografialla, mutta piti sitä merkittävänä tekijänä. Toinen haastateltava kertoo, että vanhemman ammatti ja aiheen tabuisuus mahdollisti sen, että ulkopuoliset eivät edes ajatelleet perheessä voivan olla ongelmia. Hän pohti myös omaa rooliaan ja kykyänsä asettaa rajoja. Tämä haastateltava ei lähtenyt pohtimaan tekijän motiiveja, vaan sen sijaan keskittyi lähinnä yhteiskunnan rooliin ja siihen, miten kukaan ammattilainen ei huomannut asiaa.

Kuvio 6 Uhrien kuvaamat perheen osasysteemit mukaillen Jóna Ólafsdóttiria ja Tarja Orjasniemeä (2021, 69)

Kuviossa 6 kuvataan osasysteemejä ja niiden välisiä vuorovaikutussuhteita. Tutkimuksen tarkoitus oli tuoda esiin sisarusväkivaltaa kokeneiden ääni ja heidän näkökulmansa perheestään sisarusväkivallan ympäristönä. Koska kertomukset ovat uhrien, on mahdollista pohtia vain uhrien näkökulmaa perheen sisäisistä vuorovaikutussuhteista. Tiettyjen suhteiden kuvailuun käytettiin enemmän aikaa kuin toisten. Uhrin ja väkivaltaisen sisaruksen suhde muodostui vallan väärinkäytöstä, pelosta ja vihamielisistä tunteista, mikä johti pääsääntöisesti haluun vältellä väkivaltaista sisarusta. Osasysteemi oli pahoinpitelevä ja väkivaltainen. Muiden sisarusten kanssa osasysteemi saattoi olla puolustava, vieraantunut tai vihollisosasysteemi (Kaminski ym. 2016, 380). Muiden sisarusten ja uhrin välinen suhde jäi kuitenkin vähälle käsittelylle. Suhde passiivisiin vanhempiin oli usein hankala. Siihen liittyi luottamuksen puutetta, ymmärtämättömyyttä ja välinpitämättömyyttä. Toisaalta suhdetta vanhempiin kuvattiin myös hyvänä. Uhri kuvasi suhdettaan aktiiviseen vanhempaan parempana kuin passiiviseen, vaikka suhteessa oli muita haasteita. Aktiivinen vanhempi tarjosi suojelua, mikä vaikutti positiivisesti uhrin ja vanhemman suhteeseen. Sisarusväkivalta liikkui kaikkien osasysteemien välillä ja vaikutti uhrin perhesuhteissa erityisesti vanhempien kanssa.

Haastateltavat kuvasivat jonkin verran myös niitä osasysteemejä, joissa eivät olleet itse osallisina. Väkivallan tekijän ja vanhemman välistä suhdetta kuvattiin osassa haastattelussa. Osalla siihen liittyi väkivaltaa, toisella suosimista. Yhdestä haastateltavasta tuntui, että väkivaltainen sisarus ja toinen vanhempi muodostivat yhdessä uhrin vastaisen tiimin. Vaikka suosimista ei suoraan mainittu kuin yhdessä haastattelussa, voi tulkita rivien välistä, että tietyissä tilanteissa uhreilta on esimerkiksi odotettu parempaa käytöstä kuin väkivallan tekijöiltä. Vanhempien ja muiden sisarusten välinen suhde ei tullut juurikaan esiin. Yhdessä haastattelussa uhri kertoo kuitenkin, että jos hän kiusasi sisarustaan, siihen puututtiin, kun taas veljen väkivaltaisuuksiin ei. Vanhempien keskinäinen suhde kuvattiin ongelmallisena silloin, kun sitä kuvailtiin. Haastattelussa ei ilmennyt tilannetta, jossa aktiivisella vanhemmalla ja muulla sisaruksella olisi ollut yhteyttä. Neljässä perheessä esiintyi vuorovaikutusongelmia monissa osasysteemeissä. Osasysteemejä on tarkasteltu uhrin näkökulmasta sisarusväkivallan ilmiön alla. Tämä yksinkertaistaa kompleksisia suhteita ja kertoo vain yhden perhesysteemiin kuuluvan käsityksen. Uhrien käsitykset myös erosivat hieman esimerkiksi luottamuksen osalta: jos vanhemmat eivät tieneet väkivallasta, se ei vaikuttanut luottamukseen.

Kuvioilla hahmotetaan vastauksia tutkimuskysymyksiin ja samalla vedetään yhteen haastateltavien kertomuksia. Kaikessa tarkastelussa merkittäväksi nousee valta. Vallan teema kulkee läpi kaikkien tutkimuskysymysten, joko nimellisenä tai haastateltavien puheissa taustalla. Valta tulee esiin lapsen paikan ja aseman kautta perhesysteemissä (Laitinen 2004, 107). Normaleissakin sisaruskonflikteissa esiintyy vallankäyttöä, mutta normaaleissa sisarussuhteissa vallan epäillään olevan yhtä tehokasta molemmilla osapuolilla riippumatta esimerkiksi sisarusten ikäjärjestyksestä (Abuhatoum & Howe 2013, 750). Väkivallassa toisella osapuolella on aina kirjaimellisesti toiselta väkisin otettua valtaa. Vaikuttaisi siltä, että vanhemman valtaa on ikään kuin siirtynyt väkivaltaiselle sisarukselle esimerkiksi vanhemman voimavarojen puutteen kautta ja tätä valtaa on väärinkäytetty. Kaikilla perheenjäsenillä kuuluisi olla rooliinsa nähden sopiva määrä valtaa ja kun näin ei ole, syntyy väkivaltatilanteita. Ensimmäisessä on huoltajien vastuulla suojella lasta väkivallalta, oli uhrin ja tekijän välinen suhde millainen tahansa. Aina tämä ei onnistu, jolloin on yhteiskunnan vastuulla turvata lapsen kasvu ja kehitys. Käytännössä tämä tarkoittaa ammattilaisia, kuten sosiaalityöntekijöitä, joilla on vastuu suojella marginalisoituja ihmisryhmiä kuten väkivaltaa kokeneita lapsia. (Barry & Perkins 2020, 208.) Sosiaalityöllä on merkittävä rooli sisarusväkivallan tunnistamisessa ja ehkäisemisessä.

Väkivallan puheeksi ottaminen ja tabun murtaminen jää yleensä ammattilaisten vastuulle (Nyqvist ym. 2012, 266). Geneviève Bouchard, Mylène Lachance-Grzela ja Andréanne Plamondon (2021, 5363) ehdottavat, että käytännön työskentelyssä työntekijöiden tulisi lähestyä sisarusväkivaltaa nimenomaan perhekontekstista. Erityisen tärkeää on saada vanhemmat ymmärtämään tilanteen vakavuus. Sisarusväkivalta saattaa indikoida tekijän tulevaa väkivaltaisuutta, minkä vuoksi aikainen interventio on tärkeä väkivallan kierteen rikkomiseksi (Martinez & McDonald 2019, 17). Yksi ehdotettu menetelmä on niin sanottu sisarusväkivalta-asteikko, jonka avulla vanhemmat ja ammattilaiset voisivat pohtia, milloin tilanne vaatii puuttumista (Kim ym. 2023, 488). Tärkeää olisi luoda ja testata erilaisia interventioita, joilla sosiaalityöntekijät saisivat tehokkaasti puututtua sisarusväkivaltaan (Meyers & Perkins 2020, 351). Tekemällä yhteistyötä perheen kanssa, on ammattilaisilla parempi mahdollisuus lopettaa väkivallan ilmeneminen perhesysteemissä.

Sosiaalityöntekijöiden on ensin tunnistettava sisarusväkivalta, minkä jälkeen on mahdollista kehittää siihen erilaisia työkaluja ja opettaa vanhempia (Kovacs ym. 2013, 56). Haastateltavien kokemuksissa konkretisoitui ammattilaisten kykenemättömyys ottaa asioita puheeksi ja laajemmin palvelujärjestelmän vastuu. Olisi tärkeää kartoittaa ammattilaisten tietoisuutta yleisestä ilmiöstä ja selvittää, millaisia työvälineitä tällä hetkellä on sisarusväkivallan lopettamiseen, vai onko niitä edes. Ilman ymmärrystä sisarusväkivallasta, ammattilaiset eivät voi arvioida perheväkivallan ilmenemistä kokonaisvaltaisesti (Meyers 2017, 333). Myöskään perheen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen ei onnistu ilman väkivallan tunnistamista. Käytännön työskentelyssä sosiaalityöntekijöiden tulisi haastatella sisarusyksityisiä erillään, jos perheessä ilmenee sisarusväkivallan riskitekijöitä, kuten muuta väkivaltaa tai riippuvuusongelmia. Jos sisarusväkivallan ilmiötä ei tunnisteta, voi perheessä kytevä paha olo jäädä epämääräiseksi.

Erityisesti suomalaisessa tiedeyhteisössä jatkotutkimusten tarve on selkeä. Sisarusväkivaltaa on toistaiseksi tutkittu intersektionaalisesta näkökulmasta hyvin vähän. Miten maahanmuuttajat, kehitysvammaiset tai seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt kokevat sisarusväkivaltaa? Kulttuurierot saattavat vaikuttaa siihen, miten vanhemmat näkevät sisarusväkivallan välisen suhteen. Jo aikaisemmassa tutkimuksessa on tullut esiin seksuaalivähemmistöjen seksuaaliseen suuntautumiseen kohdistuvaa sisarusväkivaltaa (Martinez & McDonald 2019, 13). Utrinäkökulman lisäksi jatkotutkimus myös tekijän näkökulmasta olisi tärkeää. Ymmärtämällä väkivallan syyt, voidaan niitä paremmin ennaltaehkäistä. Pääsääntöisesti väkivallan tekijä tarvitsee apua siinä missä väkivallan uhrikin. Molempia auttamalla väkivallan kierre saadaan katkaistua. Suomessa ei ole tutkittu myöskään

vanhempien suhtautumista sisarusväkivaltaan tai niiden sisarusten kokemuksia, jotka eivät koe olevansa uhreja tai väkivallan tekijöitä. Jatkotutkimusta kaivataan myös muusta kuin sosiaalityön näkökulmasta. Esimerkiksi psykologisesta, lääketieteellisestä tai lainsäädännöllisestä näkökulmasta sisarusväkivaltaa ei ole tutkittu Suomessa.

Jo näiden viiden haastateltavan kokemukset pitäisi olla riittävä peruste sille, miksi tutkimusta tarvitaan. Koska tutkimus keskittyi perheeseen, jäi esimerkiksi yksilöllisten seurausten käsittely vähemmälle. Neljä haastateltavista oli käynyt terapian tai aloittamassa sitä. Haasteita näkyi sosiaalisissa suhteissa ja parisuhteissa, osalle ihmisiin luottaminen oli haastavaa. Myös mielenterveyshäiriöitä oli edelleen tai oli ollut usealla. Näistä mainittiin esimerkiksi post-traumaattinen stressihäiriö, masennus ja ahdistuneisuushäiriö. Osalla sisarusväkivalta oli selkeästi se tekijä, joka vaikutti eniten hyvinvointiin. Toisilla taas sisarusväkivalta oli yksi monista tekijöistä. Tässä tutkimuksessa esille tulleet väkivallanteot ovat olleet pysähdyttäviä niiden vakavuuden ja toistuvuuden vuoksi. Lisäksi teot ovat tapahtuneet paikassa, jonka pitäisi olla lapselle paras ja turvallisin, sekä niiden henkilöiden läsnä ollessa, joiden laissa määritelty tehtävä on suojella lasta. Jos väkivallan tekijä olisi vanhempi sisaruksen sijaan, olisi yhteiskunnan interventio ollut välttämätön.

Tutkimuksen tarkoitus ei ole syyllistää vanhempia, vaan nostaa esiin heidän merkittävä roolinsa väkivallan mahdollistajina ja siihen peilaten myös sen estäjinä. Vanhempien reagoinnilla oli merkitystä perhesuhteisiin ja luottamukseen. Jos väkivallan uhri ei tunne oloaan kuulluksi, hän jää yksin kamppailemaan vaikeiden tunteiden kanssa. Myös ammattilaisten täytyy tiedostaa, että jos vanhemmalla on ongelmia jaksamisessa, se voi näkyä sisarussuhteessa monella tavalla. Sosiaalityön eettinen velvollisuus on edistää ja tukea hyvinvointia (Niemelä 2016, 97), jota sisarusväkivallan on toistuvasti todettu rikkoavan. Alun sitaatti Veljeni Leijonamielestä kuvaa monella tapaa sitä, millainen sisarussuhteen pitäisikin olla: yhteinen seikkailu, jonka sisältö on vain sisarusten tiedossa. Kun saman sitaatin lukee tässä vaiheessa uudelleen, voi mahdollisesti todeta sävyn muuttuneen. Lapsia pyritään suojelemaan väkivallalta lainsäädännöllä ja kansainvälisillä sopimuksilla. Lähisuhdeväkivaltaan pyritään puuttumaan aktiivisesti ja väkivaltaisista vanhempia tuetaan. Toivottavaa olisi, että sisarusten väliseen väkivaltaan puututtaisiin samalla tavalla, että kaikki lapset saisivat kasvaa rauhassa omassa kodissaan.

Lähteet

- Aapola-Kari, Sinikka & Vehkalahti, Kaisa 2020: Jatkuvuutta, resursseja ja neuvottelua: nuoret puhuvat perheestä. Teoksessa Sihvonen, Ella & Valkendorff, Tiina (toim.): Nuorten perheet ja läheissuhteet. Nuorten elinolot -vuosikirja 2020. Nuorisotutkimusseura. Helsinki, 67–86. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/321730/elinolot_vuosikirja_2020_web.pdf?sequence=1#page=89 Viitattu 12.2.2023.
- Abuhatum, Shireen & Howe, Nina 2013: Power in Sibling Conflict during Early and Middle Childhood. *Social Development* 22 (4), 738–754. <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.ulapland.fi/doi/pdf/10.1111/sode.12021> Viitattu 27.1.2023.
- Abuhatum, Shireen & DeHart, Ganie & Della Porta, Sandra & Howe, Nina 2020: A longitudinal examination of power in sibling and friend conflict. *Social Development* 29 (3), 903–911. <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.ulapland.fi/doi/pdf/10.1111/sode.12433> Viitattu 27.1.2023.
- Alasuutari, Pertti 2012: Laadullinen tutkimus 2.0. Vastapaino. Tampere. <https://www.elibslibrary.com/book/978-951-768-385-2> Viitattu 16.2.2023.
- Allen, Katherine 2016: Family Theories: Foundations and Applications. John Wiley & Sons Incorporated. New Jersey. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.ulapland.fi/lib/ulapland-ebooks/reader.action?docID=7104507> Viitattu 9.1.2023.
- Aunola, Kaisa, Heinonen, Johanna, & Leppänen, Ulla 2019: Vanhempien ja kodin merkitys oppimisessa. Teoksessa T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M.-K. Lerkkanen, & T. Siiskonen (toim.): Oppimisen vaikeudet. Niilo Mäki Instituutti. Jyväskylä, 148–159. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/64718/1/aunolaetal.kodinmerkitysoppimise.pdf> Viitattu 30.10.2022.
- Autonen-Vaaraniemi, Leena 2008: Kodin tila, valta ja miesten käytännöt. Teoksessa Notko, Marianne & Sevón, Eija (toim.): Perhesuhteet puntarissa. Gaudeamus. Helsinki, 188–205.
- Balda, Shanti & Negi, Shourya 2019: Sibling relationship during middle adulthood in relation to emotional intelligence. *Indian Journal of Positive Psychology* 10 (3), 211–214. <https://web-p-ebscobhost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=44331a0b-4579-43d7-a58b-b6c542efa791%40redis> Viitattu 30.01.2023.
- Barry, Johanna & Perkins, Nathan 2020: Should failure to protect laws include physical and emotional sibling violence? *Child & Family Social Work* 25 (1), 206–209. <https://web-s-ebscobhost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=2e0db315-92c9-4ee5-a981-d6b2b283fd3f%40redis> Viitattu 2.9.2022.
- Bar-Zomer, Jasmin & Brunstein Klomek, Anat 2018: Attachment to Parents As a Moderator in the Association between Sibling Bullying and Depression or Suicidal Ideation among Children and Adolescents. *Frontiers in Psychiatry* 9 (72), 1–9. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5857527/> Viitattu 1.10.2022.
- Beers, Brittany & Burgess, Charles & Hardy, Marjorie & Taylor, Arthur 2010: Personal Experience and Perceived Acceptability of Sibling Aggression. *Journal of Family Violence* 25 (1), 65–71. <https://web-p-ebscobhost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/detail/detail?vid=24&sid=499cca50-02f0-45ae-9754-d67222b14c4d%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=47128659&db=afh> Viitattu 6.10.2022.
- Berkel, Sheila & Finkelhor, David & Tucker, Corinna 2018: The Combination of Sibling Victimization and Parental Child Maltreatment on Mental Health Problems and Delinquency. *Child Maltreatment* 23 (3), 244–253. <https://web-p-ebscobhost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=44331a0b-4579-43d7-a58b-b6c542efa791%40redis>

- [com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/detail/detail?vid=22&sid=499cca50-02f0-45ae-9754-d67222b14c4d%40redis&bdata=JnN-pdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=130695924&db=afh](https://web-p-ebshost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/detail/detail?vid=22&sid=499cca50-02f0-45ae-9754-d67222b14c4d%40redis&bdata=JnN-pdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=130695924&db=afh) Viitattu 4.10.2022.
- Bertele, Nina & Talmon, Anat 2021: Sibling Sexual Abuse: A Review of Empirical Studies in the Field. *Trauma, Violence & Abuse* 0 (0), 1–9. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/15248380211030244> Viitattu 6.1.2023.
- Bildjuschkin, Katriina & Ewalds, Helena & Hietamäki, Johanna & Kerttunen, Hanna & Koivula, Tanja & Mäkelä, Jukka & Nipuli, Suvi & October, Martta & Peltonen, Joonas & Siukola, Reetta 2020: Väkivaltakäsitteiden sanasto. Työpaperi 1/2020. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139150/URN_ISBN_978-952-343-211-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu 28.10.2022.
- Boel-Studt, Shamra & Coppola, Elizabeth & Renner, Lynette & Schwab-Reese, Laura 2020: The contribution of interpersonal violence victimization types to psychological distress among youth. *Child Abuse & Neglect* 106, 1–11. <https://web-p-ebshost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/detail/detail?vid=20&sid=499cca50-02f0-45ae-9754-d67222b14c4d%40redis&bdata=JnN-pdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=144204297&db=afh> Viitattu 9.9.2022.
- Bouchard, Geneviève & Lachance-Grzela, Mylène & Plamondon, Andréanne 2021: Family Dynamics and Young Adults' Well-Being: The Mediating Role of Sibling Bullying. *Journal of Interpersonal Violence* 36 (9-10), 5362–5384. <file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/0886260518800313.pdf> Viitattu 9.1.2023.
- Bowes, Lucy & Joinson, Carol & Lereya, Suzet Tanya & Lewis, Glyn & Wolke, Dieter 2014: Sibling Bullying and Risk of Depression, Anxiety, and Self-Harm: A Prospective Cohort Study. *Pediatrics* 134 (4), 1032–1041. Viitattu 1.10.2022.
- Button, Deeanna & Gealt, Roberta 2009: High Risk Behaviors Among Victims of Sibling Violence. *Journal of Family Violence* 25 (2), 131–140. <https://web-p-ebshost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=f9f689c5-dda1-4b24-806e-b5e70119f048%40redis> Viitattu 1.9.2022.
- Böök, Marja Leena & Terävä, Johanna 2018: Tunteita ja tarinoita lapsiperheen arjesta. Teoksessa Eerola, Petteri & Pirskanen Henna (toim.): *Perhe ja tunteet*. Gaudeamus. Helsinki, 86–106. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789523455221> Viitattu 8.12.2022.
- Cameranesi, Margherita & Piotrowski, Caroline 2021: Children Exposed to Intimate Partner Violence: Stability & Change in Sibling Aggression Over Time. *Journal of Child and Family Studies* 30 (3), 650–662. <https://web-p-ebshost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=9173b489-6ec4-4498-bf61-dfecca2ddc7%40redis> Viitattu 3.2.2023.
- Campione-Barr, Nicole 2017: The Changing Nature of Power, Control and Influence in Sibling Relationships. *New Directions for Child and Adolescent Development* 156, 7–14. <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.ulapland.fi/doi/pdf/10.1002/cad.20202> Viitattu 27.1.2023.
- Carich, Mark & Willingham, Welborn 1987: The Roots of Family Systems Theory in Individual Psychology. *The Journal of Adlerian Theory, Research & Practice* 43 (1), 71–78. <https://web-p-ebshost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=3bcc5312-44b8-4bb3-8a90-c3eb5a3312be%40redis> Viitattu 9.1.2023.

- Castrén, Anna-Maija 2018: Lojaaliuden vaativat sidokset. Teoksessa Eerola, Petteri & Pirskanen Henna (toim.): Perhe ja tunteet. Gaudeamus. Helsinki, 160–177. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789523455221> Viitattu 8.12.2022.
- Cox, Martha 2010: Family Systems and Sibling Relationships. *Child Development Perspectives* 4 (2), 95–96. <https://srcd-onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.ulapland.fi/doi/pdf/10.1111/j.1750-8606.2010.00124.x> Viitattu 9.1.2023.
- Cristia, Alejandrina & Forhan, Anne & Havron, Naomi & Heude, Barbara & Peyre, Hugo & Ramus, Franck & the EDEN Mother-Child Cohort Study Group 2019: The Effect of Older Siblings on Language Development as a Function of Age Difference and Sex. *Psychological Science* 30 (9), 1333–1343. <file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/0956797619861436.pdf> Viitattu 25.2.2023.
- Crouter, Ann & McHale, Susan & Whiteman, Shawn 2007: Explaining Sibling Similarities: Perceptions of Sibling Influences. *Journal of Youth & Adolescence* 36 (7), 963–972. <file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/s10964-006-9135-5.pdf> Viitattu 30.01.2023.
- Dahl, Robert 1957: The concept of power. *Behavioral science: Journal of the Society for General Systems Research* 2 (3), 201–215. http://fbaum.unc.edu/teaching/articles/Dahl_Power_1957.pdf Viitattu 15.2.2023.
- Dahlberg, Linda & Krug, Etienne & Lozano, Rafael & Mercy, James & Zwi, Anthony 2005a: Vanhempien lapsiin kohdistama väkivalta ja laiminlyönti. Teoksessa Dahlberg, Linda & Krug, Etienne & Lozano, Rafael & Mercy, James & Zwi, Anthony (toim.): Väkivalta ja terveys maailmassa. WHO:n raportti. World Health Organization. Geneve, 77–108. https://thl.fi/documents/470564/817072/9529608993_fin.pdf/2ea074d0-a4eb-4448-ba63-3b312ea81692 Viitattu 28.10.2022.
- Dahlberg, Linda & Krug, Etienne & Lozano, Rafael & Mercy, James & Zwi, Anthony 2005b: Väkivalta. Globaali terveysongelma. Teoksessa Dahlberg, Linda & Krug, Etienne & Lozano, Rafael & Mercy, James & Zwi, Anthony (toim.): Väkivalta ja terveys maailmassa. WHO:n raportti. World Health Organization. Geneve, 8–9. https://thl.fi/documents/470564/817072/9529608993_fin.pdf/2ea074d0-a4eb-4448-ba63-3b312ea81692 Viitattu 4.10.2022.
- Dantchev, Slava & Wolke, Dieter & Zammit, Stanley 2018: Sibling bullying in middle childhood and psychotic disorder at 18 years. A prospective cohort study. *Psychological Medicine* 48 (14), 2321–2328. <https://web-p-ebsohost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/detail/detail?vid=17&sid=499cca50-02f0-45ae-9754-d67222b14c4d%40redis&bdata=JnN-pdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=131635212&db=afh> Viitattu 6.10.2022.
- Dantchev, Slava & Friedrich, Amos & Schirl, Jessica & Tran, Ulrich & Voracek, Martin & Zemp, Martina 2021: A systematic review and meta-analysis of the associations between interparental and sibling relationships: Positive or negative? *PLoS ONE* 16 (9), 1–23. <https://web-s-ebsohost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/detail/detail?vid=4&sid=cfa39caf-6693-4cb4-bd59-1a4517d13b94%40redis&bdata=JnN-pdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=152675477&db=afh> Viitattu 11.11.2022.
- Day, Randal & Durtschi, Jared & Ruff, Saralyn 2017: Family Subsystems Predicting Adolescents' Perceptions of Sibling Relationship Quality Over Time. *Journal of Marital and Family Therapy* 44 (3), 527–542. <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.ulapland.fi/doi/pdf/10.1111/jmft.12265> Viitattu 30.01.2023.

- Dunn, Judy 2018: Sibling relationships across the life-span. Teoksessa Hindle, Debbie & Sherwin-White, Susan (toim.): Sibling Matters: A Psychoanalytic Developmental, and Systematic Approach. Taylor & Francis Group. Lontoo, 69–81. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.ulapland.fi/lib/ulapland-ebooks/reader.action?docID=1684466> Viitattu 13.11.2022.
- Edwards, John & Hoffman, Kristi 2004: An Integrated Theoretical Model of Sibling Violence and Abuse. *Journal of Family Violence* 19 (3), 185–200. <https://web-s-ebshost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=aada56bf-3ce9-4ca2-8ae9-d4509ee7c4b7%40redis> Viitattu 21.2.2023.
- Edwards, John & Hoffman, Kristi & Kiecolt K. Jill 2005: Physical Violence Between Siblings. A theoretical and Empirical Analysis. *Journal of family issues* 26 (8), 1103–1130.
- Eerola, Petteri & Pirskanen, Henna 2018: Johdanto: Tunteet perhe- ja läheissuhteissa. Teoksessa Eerola, Petteri & Pirskanen Henna (toim.): Perhe ja tunteet. Gaudeamus. Helsinki, 7–28. <https://www.elliblibrary.com/book/9789523455221> Viitattu 5.12.2022.
- Elliott, Karla & Fitz-Gibbon, Kate & Maher, JaneMaree 2018: Investigating Adolescent Family Violence in Victoria. Understanding Experiences and Practitioner Perspectives. Monash Gender and Family Violence Research Program, Monash University. <https://apo.org.au/node/184956> Viitattu 4.10.2022.
- Elliott, Karla & Fitz-Gibbon, Kate & Maher, JaneMaree 2019: Sibling Violence: understanding experiences, impacts, and the need for nuanced responses. *British Journal of Sociology* 71 (1), 168–182. <file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/British%20Journal%20of%20Sociology%20-%202019%20-%20Elliott%20-%20Sibling%20violence%20%20Understanding%20experiences%20%20impacts%20%20and%20the%20need%20for.pdf> Viitattu 3.2.2023.
- Elo, Satu & Kanste, Outi & Kyngäs, Helvi & Kääriäinen, Maria & Pölkki, Tarja 2011: Sisällönanalyysi suomalaisessa hoitotieteellisessä tutkimuksessa. *Hoitoteide* 23 (2), 138–148. https://www.researchgate.net/profile/Tarja-Poelkki/publication/261723764_Sisällönanalyysi_suomalaisessa_hoitotieteellisessä_tutkimuksessa/links/551b0ad80cf2fdce84384f32/Sisällönanalyysi-suomalaisessa-hoitotieteellisessä-tutkimuksessa.pdf Viitattu 4.3.2023.
- Emery, Beth & Kettrey, Heather 2006: The Discourse of Sibling Violence. *Journal of Family Violence* 21 (6), 407–416. <https://web-p-ebshost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=0fe987d6-b9c0-41b7-a5b0-e3290fb8686d%40redis> Viitattu 6.10.2022.
- Eriksson, Ilse 2007: Vastuu ja huolenpito elämäkulussa. Transaktioanalyysi ja biografia perheenjäsenten välisten suhteiden muutoksen välineinä. *Aikuiskasvatus* 27 (4), 287–296. <https://journal.fi/aikuiskasvatus/article/view/93782> Viitattu 4.10.2022.
- Eriksen, Shelley & Jensen, Vickie 2006: All in the Family? Family Environment Factors in Sibling Violence. *Journal of Family Violence* 21, 497–507. [file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/35d1820d91d9404196ac1903795c75ce%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/35d1820d91d9404196ac1903795c75ce%20(1).pdf) Viitattu 4.3.2023.
- Eriksen, Shelley & Jensen, Vickie 2009: A Push or a Punch. Distinguishing the Severity of Sibling Violence. *Journal of Interpersonal Violence* 24 (1), 183–208. <https://web-p-ebshost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/detail/detail?vid=5&sid=499cca50-02f0-45ae-9754-d67222b14c4d%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWwhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=35811473&db=afh> Viitattu 4.10.2022

- Eroglu, Ibrahim & Seviçin, Sedat & Yildiz, Abdulkadir 2022: Incestuous childhood sexual abuse between siblings resulting in pregnancy without sexual intercourse. *Journal of Forensic Sciences* 67 (4), 1743–1747. <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.ulapland.fi/doi/epdf/10.1111/1556-4029.15023> Viitattu 12.2.2023.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Tampere. https://luc.finna.fi/ulapland/Record/luc_electronic_yo.994349333806246 Viitattu 18.11.2022.
- Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta 2011. Council of Europe Treaty Series - No. 210. <https://rm.coe.int/1680462532> Viitattu 4.10.2022.
- Fegert, Jörg & Walper, Sabine & Witte, Susanne 2020: Sibling relationship pattern in the context of abuse and neglect: Results from a sample of adult siblings. *Child Abuse & Neglect* 106, 1–11. <https://web-s-ebsohost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/detail/detail?vid=4&sid=3e8f4cb4-d28d-4c24-b5e4-ffda92c6aec3%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=144204316&db=afh> Viitattu 7.2.2023.
- Flinck, Aune & Paavilainen, Eija 2010: Naisten kokemuksia omasta väkivaltaisuudestaan parisuhteessa. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 47 (3), 187–200. <https://journal.fi/sla/article/view/3625> Viitattu 5.10.2022.
- Forsberg, Hannele 2003: Johdanto: Kriittistä näkökulmaa jäljittelemässä. Teoksessa Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.): *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. Gaudeamus. Helsinki, 7–15.
- Forsberg, Hannele 2018: Lasten tunteet, perhesuhteet ja koti. Teoksessa Eerola, Petteri & Pirskanen Henna (toim.): *Perhe ja tunteet*. Gaudeamus. Helsinki, 31–47. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789523455221> Viitattu 5.12.2022.
- French, John & Raven, Bertram 1959: *The Bases of Social Power*. Institute for Social Research, University of Michigan, 150–164. file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/The_bases_of_social_power.pdf Viitattu 27.1.2023.
- Fromuth, Mary Ellen & Kelly, David & Mackey, Amber 2010: The Association of Sibling Relationship and Abuse With Later Psychological Adjustment. *Journal of Interpersonal Violence* 25 (6), 955–968. <https://web-p-ebsohost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/detail/detail?vid=0&sid=693f83a9-b4fb-4b72-b800-9dc482e54ce5%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=50227565&db=afh> Viitattu 4.10.2022.
- Goedeke, Sonja & Landon, Jason & Shepherd, Daniel & Taylor, Steve & Williams, Jade 2020: The Impact of Sibling Relationships on Later-Life Psychological and Subjective Well-Being. *Journal of Adult Development* 28 (1), 76–86. <https://link-springer-com.ezproxy.ulapland.fi/article/10.1007/s10804-020-09350-4> Viitattu 4.3.2023.
- Grossman, Susan & Perkins, Nathan 2020: Sibling Violence. The missing Piece in Family Violence Policy. *Promoting Social Change: Policy Advocacy, Research & Innovation in Social Work* 19 (1), 138–156 <https://journals.iupui.edu/index.php/advancesinsocial-work/article/view/22611/22982> Viitattu 5.9.2022.
- Grossman, Susan & Perkins, Nathan & Rai, Abhai 2021: Physical and Emotional Sibling Violence in the Time of COVID -19. *Journal of Family Violence* 37 (5), 745–752. <https://web-p-ebsohost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=196a5787-64f5-4281-9f41-faa2ddfa63e9%40redis> Viitattu 3.2.2023.
- Guinosso, Stephanie & Johnson, Sara & Riley, Anne 2016: Multiple adverse experiences and child cognitive development. *Pediatric Research* 79 (1), 220–226.

- <file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/pr2015195.pdf> Viitattu 30.10.2022.
- Haaparanta, Leila & Niiniluoto, Ilkka 2016: Johdatus tieteelliseen ajatteluun. Gaudeamus. Helsinki.
- Hakulinen, Tuovi & Tervo, Jaana 2021: Lähisuhdeväkivalta perheessä. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2021:17. Väkivallaton lapsuus 2020-2025 – toimeenpano ja viestintä. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163202/STM_2021_17_rap.pdf?sequence=1&isAllowed=y viitattu 29.11.2022.
- Halberstadt, Amy & Thompson, Julie 2008: Children's Accounts of Sibling Jealousy and Their Implicit Theories about Relationships. *Social Development* 17 (3), 488–511. <https://web-s-ebsohost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/resultsadvanced?vid=3&sid=67613ae3-da7b-4d2a-b286-a6454071cd7b%40redis&bquery=sibling+jealousy&bdata=JmRiPW-FmaCZjbGkwPVJWJmNsdjA9WSZ0eXBIPTEmc2VhcmNoTW9kZT1TdGFu-ZGFyZCZzaXRIPWVob3N0LWxpdmU%3d> Viitattu 13.2.2023.
- Healy, Karen 2014: *Social work theories in context. Creating frameworks for practice.* Toinen painos. Palgrave MacMillan. Lontoo. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.ulapland.fi/lib/ulapland-ebooks/reader.action?docID=4452010> Viitattu 4.3.2023.
- Heikkurinen, Pasi & Ruuska, Toni 2018: Väkivalta ihmisen aikakaudella. *Tieteessä Täpahtuu* 36 (3), 11–16. <https://journal.fi/tt/article/view/70304/31298> Viitattu 5.10.2022.
- Heinlahti, Kaisa & Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa 2006: Mitä on tutkimus? *Argumentaatio ja tieteenfilosofia.* Gaudeamus. Helsinki.
- Heiskanen, Markku & Piispa, Minna 2017: Sukupuoli ja väkivalta tilastoissa. Miksi tarvitaan tietoa väkivallan yleisyydestä? Teoksessa Honkatukia, Päivi & Kainulainen, Heini & Niemi, Johanna (toim.): *Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma.* Vastapaino. Tampere, 57–70. <https://luc.finna.fi/Record/luc.994494613806246> Viitattu 17.2.2023.
- Hietämäki, Johanna & Husso, Marita & Hyväri, Elli & Kaittila, Anniina & Karhinen-Soppi, Anu & Kekkonen, Outi & Tuominen, Jarno 2021: Korona, koti ja kontrolli: väkivaltatyöntekijöiden näkemyksiä lähisuhdeväkivallan kohteina olleiden avun saamisen haasteista korona-aikana. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 53 (3), 349–360. <https://journal.fi/sla/article/view/105321> Viitattu 6.10.2022.
- Hindle, Debbie & Sherwin-White, Susan 2018: *Siblings in middle childhood.* Teoksessa Hindle, Debbie & Sherwin-White, Susan (toim.): *Sibling Matters: A Psychoanalytic Developmental, and Systematic Approach.* Taylor & Francis Group. Lontoo, 130–150. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.ulapland.fi/lib/ulapland-ebooks/reader.action?docID=1684466> Viitattu 14.11.2022.
- Holmi, Laura & Laajasalo, Taina & Paasivirta, Annukka & Ståhlberg, Miia & 2022: Uskalla nähdä: lapsiin kohdistuvan henkisen väkivallan tunnistamisen ja puuttumisen haasteet ammattilaisten silmin. *Terveuden ja hyvinvoinnin laitos THL. Tutkimuksesta tiiviisti* 28/2022. Verkkojulkaisu. Saatavilla: <https://www.julkari.fi/handle/10024/144382> Viitattu 28.10.2022.
- Hooper, Lisa 2007: The Application of Attachment Theory and Family Systems Theory to the Phenomena of Parentification. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families* 15 (3), 217–223.

[file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/1066480707301290%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/1066480707301290%20(1).pdf) Viitattu 13.12.2022.

- Horne, Ann 1999: Sexual abuse and sexual abusing in childhood and adolescence. Teoksessa Horne, Ann & Lanyado & Monica (toim.): Child & The Handbook of Adolescent Psychoteraphy. Psychoanalytis Approaches. Routledge. Lontoo, 347–368. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.ulapland.fi/lib/ulapland-ebooks/reader.action?docID=166064> Viitattu 14.11.2022.
- Husso, Marita & Ronkainen, Suvi 2013: Sukupuolen ja väkivallan tutkimuksen yhteiskunnallinen relevanssi. Tieteessä tapahtuu 31 (2), 51–53. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/56615/1/ronkainenusso.pdf> Viitattu 15.2.2023.
- Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvuori, Johanna 2010: Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvuori, Johanna (toim.): Haastattelun analyysi. Vastapaino. Tampere, 9–38.
- Häkkinen, Antti & Salasuo, Mikko 2015: Johdanto. Teoksessa Häkkinen, Antti & Salasuo, Mikko (toim.): Salattu, hävetty, vaiettu: miten tutkia piilossa olevia ilmiöitä. Vastapaino. Tampere.
- Iltalehti 2008: ”Mitä paha minä olen sinulle tehnyt?” <https://www.iltalehti.fi/uutiset/a/200801197116647> Viitattu 28.11.2022.
- Jokinen, Arto 2000: Panssaroitu maskuliinisuus. Mies, väkivalta ja kulttuuri. Tampere University Press, Tampere. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/68040/panssaroitu_maskuliinisuus_2000.pdf?sequence=3&isAllowed=y Viitattu 4.10.2022.
- Jokinen, Arto 2017: Maskuliinisuus ja väkivalta. Teoksessa Honkatukia, Päivi & Kainulainen, Heini & Niemi, Johanna (toim.): Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Vastapaino. Tampere, 32–43. <https://luc.finna.fi/Record/luc.994494613806246> Viitattu 17.2.2023.
- Jokinen, Kimmo & Mikats, Jana 2018: Lähisuhteet lasten arjessa. Teoksessa Eerola, Petteri & Pirskanen Henna (toim.): Perhe ja tunteet. Gaudeamus. Helsinki, 49–65. <https://www.ellibrary.com/book/9789523455221> Viitattu 5.12.2022.
- Jämsä, Juha 2008: Suomalaiset sateenkaariperheet. Teoksessa Jämsä, Juha (toim.): Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. PS-kustannus. Jyväskylä, 26–47.
- Järvillehto, Vasilisa & Keiski, Pia & Laajasalo, Taina & Paavilainen, Eija 2020: Henkinen väkivalta ja laiminlyönti. Teoksessa Korpilahti, Ulla & Kettunen, Hanna & Nummi, Vuokko Maria & Nuotio, Erika & Lillsunde, Pirjo (toim.): Väkivallaton lapsuus - Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020-2025 osa II. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, 188–195.
- Kaakinen, Markus & Näsi, Matti 2021: Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2020. Katsauksia 47/2021. Helsingin yliopisto. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsinki. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/326622/Katsauksia_47_Kaakinen_N%C3%A4si_2021.pdf?sequence=2&isAllowed=y Viitattu 6.1.2023.
- Kallinen, Kati & Pirskanen, Henna 2018: Jännitteisten vanhempi-lapsisuhteiden tunnesidokset. Teoksessa Eerola, Petteri & Pirskanen Henna (toim.): Perhe ja tunteet. Gaudeamus. Helsinki, 232–249. <https://www.ellibrary.com/book/9789523455221> Viitattu 8.12.2022.
- Kallinen, Kati & Laitinen, Merja & Lantela, Lauri & Leinonen, Jaana & Nikupeteri, Anna & Nurmi, Henna & Turunen, Tuija 2021: Lasten arjen hyvinvoinnin tekijät. Kasvatus & Aika 15 (2), 4–21. <file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/80332-Artikkelin%20teksti-200035-3-10-20210624.pdf> Viitattu 10.01.2023.

- Kaminski, Patricia & Riggs, Shelley & Williams, Jennifer 2016: A Typology of Childhood Sibling Subsystems That May Emerge in Abusive Family Systems. *The Family Journal: Counselling and Therapy for Couples and Families* 24 (4), 378–384. <file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/1066480716663182.pdf> Viitattu 9.1.2023.
- Kataja, Kati 2012: Lapsuuden rajoilla. Normaalin ja poikkeavan määrittäminen huostaanottoasiakirjoissa. *Koulutussosiologian raportti 78*. Koulutussosiologian tutkimuskeskus. Turku.
- Katz, Carmit & Kaufmann, Yael & Tener, Dafna 2021: "And I Let It All Out": Survivors' Sibling Sexual Abuse Disclosures. *Journal of Interpersonal Violence* 36 (23-24), 11140–11164. <file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/0886260519897326.pdf> Viitattu 25.2.2023.
- Katz, Carmit & Tener, Dafna 2021: My Brother's Keeper? The Sibling Subsystem in the Context of Physical and Sexual Child Abuse. *Family Process* 60 (1), 186–198. <https://web-p-ebshost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=368b3fa3-2ca8-4b9c-8f01-dd5a5e565322%40redis> Viitattu 30.01.2023.
- Keskinen, Suvi 2005: Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt. Tampere University Press. Tampere. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/67492/951-44-6281-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Viitattu 15.2.2023.
- Key, Julie & Perkins, Nathan & Spira, Marcia 2018: Intergenerational Transmission of Physical and Emotional Sibling Violence. A Potential Connection to Elder Abuse. *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services* 99 (3), 256–286. <https://journals-sagepub-com.ezproxy.ulapland.fi/doi/pdf/10.1177/1044389418782429> Viitattu 1.12.2022.
- Khan, Roxanne & Rogers, Paul 2015: The normalization of Sibling Violence. Does Gender and Personal Experience of Violence Influence Perceptions of Physical Assault Against Siblings? *Journal of Interpersonal Violence* 30 (3), 437–458. <https://journals-sagepub-com.ezproxy.ulapland.fi/doi/pdf/10.1177/0886260514535095> Viitattu 1.9.2022.
- Kim, Ruri & Perkins, Nathan & Shadik, Jennifer 2023: Understanding Physical and Emotional Sibling Violence: Perspectives From Group Facilitators of Parent Intervention Groups for Child Maltreatment. *Journal of Family Issues* 44 (2), 475–497. <file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/0192513x211051392.pdf> Viitattu 31.1.2023.
- Kirkman, Gillian & Mason, Samantha & McDermott, Danielle & Sharratt, Kathryn & Timmins, Susan & Wager, Nadia & Willmott, Dominic 2023: Childhood Abuse and Neglect, Exposure to Domestic Violence and Sibling Violence: Profiles and Associations With Sociodemographic Variables and Mental Health Indicators. *Journal of Interpersonal Violence* 38 (1-2), 1141–1162. <file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/08862605221090562.pdf> Viitattu 10.02.2023.
- Kiselica, Mark & Morrill-Richards, Mandy 2007: Sibling Maltreatment. The forgotten abuse. *Journal of Counseling & Development* 85 (2), 148 – 260. <https://web-p-ebshost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/detail/detail?vid=10&sid=499cca50-02f0-45ae-9754-d67222b14c4d%40redis&bdata=JnN-pdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=24821041&db=afh> Viitattu 4.10.2022.

- Kolak, Amy & Volling, Brenda 2011: Sibling Jealousy in Early Childhood: Longitudinal Links to Sibling Relationship Quality. *Infant & Child Development* 20 (2), 213–226. [file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/Infant%20and%20Child%20Development%20-%202011%20-%20Kolak%20-%20Sibling%20jealousy%20in%20early%20childhood%20%20longitudinal%20links%20to%20sibling%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/Infant%20and%20Child%20Development%20-%202011%20-%20Kolak%20-%20Sibling%20jealousy%20in%20early%20childhood%20%20longitudinal%20links%20to%20sibling%20(1).pdf) Viitattu 13.2.2023.
- Kovacs, Pamela & Perkins, Nathan & Shadik, Jennifer 2013: Incorporating Discussion of Sibling Violence in the Curriculum of Parent Intervention Programs for Child Abuse and Neglect. *Health & Social Work* 38 (1), 53–57. <https://web-s-ebSCOhost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=f17d286b-d129-4f52-ae4c-c7eb7e7d46d2%40redis> Viitattu 12.2.2023.
- Kowalski, Robin & Skinner, Jessica 2013: Profiles of Sibling Bullying. *Journal of Interpersonal Violence* 28 (8), 1726–1736. <https://web-p-ebSCOhost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/detail/detail?vid=12&sid=499cca50-02f0-45ae-9754-d67222b14c4d%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=87011039&db=afh> Viitattu 6.10.2022.
- Kriss, Alexander & Steele, Howard & Steele, Miriam 2018: Sibling relationships: an attachment perspective. Teoksessa Hindle, Debbie & Sherwin-White, Susan (toim.): *Sibling Matters: A Psychoanalytic Developmental, and Systematic Approach*. Taylor & Francis Group. Lontoo, 82–95. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.ulapland.fi/lib/ulapland-ebooks/reader.action?docID=1684466> Viitattu 13.11.2022.
- Laihikainen, Anja & Paavonen, Julia 2011: *Perhe ja lapsen hyvinvointi*. Teoksessa Oksanen, Atte & Salonen, Marko (toim.): *Toiminnallisia loukkuja: hyvinvointi ja eriarvoisuus yhteiskunnassa*. Tampere University Press. Tampere, 91–108. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66221/perhe_ja_lapsen_hyvinvointi_2011.pdf?sequence=1 Viitattu 30.10.2022.
- Laitinen, Merja 2004: *Häväistyt ruumiit, rikutut mielet*. Vastapaino. Tampere.
- Lammi, Minna & Timonen, Päivi 2008: *Koti – tehtävistä uusiin ihanteisiin*. Teoksessa Lammi, Minna & Timonen, Päivi (toim.): *Koti – tehtävistä uusiin ihanteisiin*. Kuluttajatutkimuskeskuksen kirjoja 4. Tampereen Yliopistopaino. Tampere, 9–12. https://www.researchgate.net/profile/Adriaan-Perrels/publication/242210229_Ekotehokkaampaa_asumisen_arkea_kehittamassa_-_kuluttajalahtoisesti/links/00b495317879467b3d000000/Ekotehokkaampaa-asumisen-arkea-kehittaemaessae-kuluttajalahtoeisesti.pdf#page=118 Viitattu 30.10.2022.
- Langer, Jill & Love, Mathew 2019: The ties of later life. *Aging sibling*. *Educational Gerontology* 45 (9), 573–576. <https://web-p-ebSCOhost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=d2b8354a-cf76-4e88-8790-8d33fc563055%40redis> Viitattu 4.3.2023.
- Lattu, Emmi 2016: *Naisten tekemä väkivalta*. Tampere Univeristy Press. Tampere. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/99101/978-952-03-0138-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Viitattu 28.11.2022.
- Lepistö, Sari 2010: *Nuorten kokema perheväkivalta. Malli hyvinvoinnista ja selviytymisestä*. Tampereen yliopistopaino. Tampere. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66653/978-951-44-8223-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Viitattu 6.2.2023.
- Lepistö, Sari & Paavilainen, Eija 2011: Tyttöjen ja poikien erilainen selviytyminen perheväkivallasta. *Janus* 19 (3), 221–237. <file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/50619-Artikkelin%20teksti-43225-1-10-20150428.pdf> Viitattu 6.2.2023.

- Lidman, Satu 2017: Pilattu nainen. Seksuaalisen väkivallan asennehistoriaa. Teoksessa Honkatukia, Päivi & Kainulainen, Heini & Niemi, Johanna (toim.): Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Vastapaino. Tampere, 142–157. <https://luc.finna.fi/Record/luc.994494613806246> Viitattu 17.2.2023.
- Lindgren, Astrid 2004: Veljeni Leijonamieli. Suom. Kaarina Helakisa. Alkuperäinen teos Bröderna Lejonhjärta vuodelta 1973. WSOY. Helsinki. 24. painos.
- Linnavuori, Hannariikka 2020: Lasten ja nuorten aikuisten kokemuksia vuoroasumisesta – tarkastelussa koti, perhe ja perheen ihmissuhteet. Teoksessa Sihvonen, Ella & Valkendorff, Tiina (toim.): Nuorten perheet ja läheissuhteet. Nuorten elinolot -vuosikirja 2020. Nuorisotutkimusseura. Helsinki, 87–106. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/321730/elinolot_vuosikirja_2020_web.pdf?sequence=1#page=89 Viitattu 14.2.2023.
- Martinez, Katherine & McDonald, Courtney 2016: Parental and Others' Responses to Physical Sibling Violence: a Descriptive Analysis of Victims' Retrospective Accounts. *Journal of Family Violence* 31 (3), 401–410. <https://web-s-ebSCOhost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=11&sid=a896d69c-19e2-4f36-ab72-69db3ea17c69%40redis> Viitattu 2.9.2022.
- Martinez, Katherine & McDonald, Courtney 2017: Victims' Retrospective Explanations of Sibling Sexual Violence. *Journal of Child Sexual Abuse* 26 (7), 874–888. <https://www-tandfonline-com.ezproxy.ulapland.fi/doi/pdf/10.1080/10538712.2017.1354953?needAccess=true> Viitattu 1.9.2022.
- Martinez, Katherine & McDonald, Courtney 2019: Victim Narratives of Sibling Emotional Abuse. *Child Welfare* 97 (2), 1–21. <https://web-s-ebSCOhost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=8&sid=5c30ae23-76c2-48b2-a160-e63ee4b36353%40redis> Viitattu 4.3.2023.
- Meyers, Amy 2017: Lifting the veil: The lived experience of sibling abuse. *Qualitative Social Work* 16 (3), 333–350. <https://journals-sagepub-com.ezproxy.ulapland.fi/doi/full/10.1177/1473325015612143> Viitattu 4.3.2023.
- Meyers, Amy & Perkins, Nathan 2020: The manifestation of physical and emotional sibling abuse across the lifespan and the need for social work intervention. *Family Social Work* 23 (4), 338–356. <file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/The%20manifestation%20of%20physical%20and%20emotional%20sibling%20abuse%20across%20the%20lifespan%20and%20the%20need%20for%20social%20work%20intervention.pdf> Viitattu 7.2.2023.
- Miettinen, Timo & Pulkkinen, Simo & Taipale, Joonas 2010: Johdanto. Teoksessa Miettinen, Timo & Pulkkinen, Simo & Taipale, Joonas (toim.): Fenomenologian ydinkysymyksiä. Gaudeamus. Helsinki, 9–24.
- Miettinen, Timo 2010: Fenomenologia ja sosiaalisen todellisuuden rakentuminen. Teoksessa Miettinen, Timo & Pulkkinen, Simo & Taipale, Joonas (toim.): Fenomenologian ydinkysymyksiä. Gaudeamus. Helsinki, 151–167.
- Milevsky, Avidan 2020: Sibling dynamics in adulthood: a qualitative analysis. <file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/Sibling%20dynamics%20in%20adulthood%20a%20qualitative%20analysis.pdf> Viitattu 30.01.2023.
- Miller, Lisa 2018: Reflections on the observation of infants and early sibling relationships. Teoksessa Hindle, Debbie & Sherwin-White, Susan (toim.): Sibling Matters: A Psychoanalytic Developmental, and Systematic Approach. Taylor & Francis Group.

- Lontoo, 115–129. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.ulapland.fi/lib/ulapland-ebooks/reader.action?docID=1684466> Viitattu 14.11.2022.
- Minuchin, Salvador 1974: Families and Family Therapy. Harvard University Press. Massachusetts. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.ulapland.fi/lib/ulapland-ebooks/reader.action?docID=3300221> Viitattu 13.12.2022.
- Morrill, Mandy 2014: Sibling Sexual Abuse: An Exploratory Study of Long-term Consequences for Self-esteem and Counseling Considerations. Journal of Family Violence 29 (2), 205–213. <https://web-p-ebshost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=ee7a89af-674b-4d19-8728-72e3e6348ff0%40redis> Viitattu 27.2.2023.
- Myllyniemi, Sami 2015: Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Helsinki. https://www.researchgate.net/profile/Marja-Peltola-2/publication/292138308_Sukupuolvisuhteet_taloudellinen_riippuvuus_ja_kuulumisen_tunteet/links/56a9be2f08aeab4cef95fb3/Sukupuolvisuhteet-taloudellinen-riippuvuus-ja-kuulumisen-tunteet.pdf Viitattu 7.2.2023.
- Mäntysaari, Mikko & Pohjola, Anneli & Pösö, Tarja 2017: Johdanto. Teoksessa Mäntysaari, Mikko & Pohjola, Anneli & Pösö, Tarja (toim.): Sosiaalityö ja teoria. PS-kustannus. Jyväskylä, 5–12. https://luc.finna.fi/ulapland/Record/luc_electronic_yo.994559993806246 Viitattu 1.11.2022.
- Niemelä, Pauli 2016: Hyvinvoinnin edistäminen sosiaalityön eetoksena. Teoksessa Hänninen, Kaija & Jouttimäki, Päivi & Lehto-Lundén, Tiina & Salovaara, Petra & Törrönen, Maritta & Veistilä, Minna (toim.): Vastavuoroinen sosiaalityö. Gaudeamus. Helsinki, 97–108.
- Notko, Marianne & Sevón, Eija 2008: Perhesuhteiden omalakisuus. Teoksessa Notko, Marianne & Sevón, Eija (toim.): Perhesuhteet puntarissa. Gaudeamus. Helsinki, 13–26.
- Notko, Marianne 2011: Väkipalta, vallankäyttö ja vahingoittuminen naisten perhesuhteissa. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 406. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/25769/9789513941789.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Viitattu 4.3.2023.
- Notko, Marianne & Sevón, Eija 2018: Konfliktit lasten perhesuhteissa. Teoksessa Eerola, Petteri & Pirskanen Henna (toim.): Perhe ja tunteet. Gaudeamus. Helsinki, 66–85. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789523455221> Viitattu 7.12.2022.
- Nousiainen, Kevät & Pentikäinen, Merja 2017: Naisiin kohdistuva väkipalta ihmisoikeuskysymyksenä. Teoksessa Honkatukia, Päivi & Kainulainen, Heini & Niemi, Johanna (toim.): Sukupuolistunut väkipalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Vastapaino. Tampere, 44–56. <https://luc.finna.fi/Record/luc.994494613806246> Viitattu 17.2.2023.
- Nyqvist, Leo & Santalahti, Päivi & Suominen, Sakari 2012: Väkipalta on vakavasti otettava kansanterveysongelma. Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti 48 (4), 265–267. <https://journal.fi/sla/article/view/4847> Viitattu 15.2.2023.
- Nätkin, Ritva 2003: Moninaiset perhemuodot ja lapsen hyvä. Teoksessa Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.): Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Gaudeamus. Helsinki, 16–38.
- Oikeusministeriö 2022: Seksuaalirikoslain uudistus tulee voimaan ensi vuoden alussa. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410853/seksuaalirikoslain-uudistus-tulee-voimaan-ensi-yuoden-alussa> Viitattu 17.2.2023.
- Ólafsdóttir, Jóna Margarét 2020: Addiction within families. The impact of substance use disorder on the family system. Acta electronica Universitatis Lapponiensis 292. Lapin

- yliopisto. Rovaniemi. https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/64444/Olafsdottir_Jona_Margret_Acta_electronica%20Universitatis%20Lapponien-sis%20292.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu 14.12.2022.
- Ólafsdóttir, Jóna & Orjasniemi, Tarja 2021: Systeeminen näkökulma päihdeongelmasta kärsivän perheen sisäisiin suhteisiin. Havaintoesimerkkinä Islannissa kerätyt aineistot. Teoksessa Järvinen-Tassopoulos, Johanna & Pirskanen, Henna (toim.): Riippuvuus perheessä. Gaudeamus. Helsinki, 55–79.
- Paavilainen, Eija & Pösö, Tarja 2003: Lapset, perhe ja väkivaltatyö. WSOY. Helsinki.
- Parsel, Cameron & Pawson, Hal 2023: COVID-19 and the meaning of home: how the pandemic triggered new thinking on housing. *Housing Studies* 28 (1), 1–7. <file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/COVID%2019%20and%20the%20meaning%20of%20home%20how%20the%20pandemic%20triggered%20new%20thinking%20on%20housing.pdf> Viitattu 14.2.2023.
- Parsons, Kenneth 2007: Structural Violence and Power. *Peace Review: A Journal of Social Justice* 19 (2), 173–181. <https://web-s-ebshost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=a84e261a-b9ce-4a08-9953-df1f8a37ff6f%40redis> Viitattu 15.2.2023.
- Perkins, Nathan & Shadik, Jennifer 2018: A Parent's Perceptions of Physical and Emotional Sibling Violence. *The Journal of Contemporary Social Services* 99 (1), 78–86. <file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/1044389418756638.pdf> Viitattu 1.12.2022.
- Pohjola, Anneli 2016: Sosiaalityön vastuu heikompaan asemaan joutuneista. Teoksessa Hänninen, Kaija & Jouttimäki, Päivi & Lehto-Lundén, Tiina & Salovaara, Petra & Törönen, Maritta & Veistilä, Minna (toim.): Vastavuoroinen sosiaalityö. Gaudeamus. Helsinki, 87–96.
- Posick, Chad & Zimmerman, Gregory 2016: Risk Factors for and Behavioral Consequences of Direct Versus Indirect Exposure to Violence. *American Journal of Public Health* 106 (1), 178–188. <https://web-s-ebshost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=29520663-a7d7-42fc-b954-9df8275e3083%40redis> Viitattu 28.11.2022.
- Pretorius, Inge-Martine 2018: "From egocentricity to companionship": Anna Freud's understanding of sibling relationships. Teoksessa Hindle, Debbie & Sherwin-White, Susan (toim.): *Sibling Matters: A Psychoanalytic Developmental, and Systematic Approach*. Taylor & Francis Group. Lontoo, 49–65. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.ulapland.fi/lib/ulapland-ebooks/reader.action?docID=1684466> Viitattu 14.11.2022.
- Punch, Samantha & Tisdall, Kay 2012: Not so "new"? Looking critically at childhood studies. *Children's Geographies* 10 (3), 249–264. <https://www-tandfonline-com.ezproxy.ulapland.fi/doi/full/10.1080/14733285.2012.693376> Viitattu 7.12.2022.
- Puurunen, Titta 2020: Sisarusväkivalta on vaiettu, mutta yllättävän yleinen ilmiö – Väitöstutkija: "Yhtä vaurioittavaa kuin mikä tahansa muukin väkivalta" YLE. <https://yle.fi/uutiset/3-11667515> Viitattu 18.10.2022.
- Pösö, Tarja 2008: Kiistanalaiset perhesuhteet ja tutkimisen moraalit. Teoksessa Notko, Marianne & Sevón, Eija (toim.): *Perhesuhteet puntarissa*. Gaudeamus. Helsinki, 93–107.
- Pösö, Tarja 2015: Adoptio ja perhehoito. Teoksessa Sinkkonen, Jari & Tervonen-Arnkil, Kaisa (toim.): *Lapsi uusissa oloissa*. Duodecim. Helsinki, 16–22.

- Raijas, Anu 2008: Arki keskittyy kotiin. Teoksessa Lammi, Minna & Timonen, Päivi (toim.): Koti – tehtävistä uusiin ihanteisiin. Kuluttajatutkimuskeskuksen kirjoja 4. Tampereen Yliopistopaino. Tampere, 118–131. https://www.researchgate.net/profile/Adriaan-Perrels/publication/242210229_Ekotehokkaampaa_asumisen_arkea_kehittamassa_-_kuluttajalahtoisesti/links/00b495317879467b3d000000/Ekotehokkaampaa-asumisen-arkea-kehittaemaessae-kuluttajalahtoisesti.pdf#page=118 Viitattu 30.10.2022.
- Repo, Katja 2009: Lapsiperheiden arki. Näkökulmina raha, työ ja lastenhoito. Tampereen yliopisto. Tampere. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66561/978-951-44-7919-9.pdf?sequence=1> Viitattu 10.01.2023.
- Ritchie, Stuart & Seidler, Anna Lene 2018: The Association Between Socioeconomic Status and Cognitive Development in Children Is Partly Mediated by a Chaotic Home Atmosphere. *Journal of Cognition and Development* 19 (5), 486–508. <file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/The%20Association%20Between%20Socioeconomic%20Status%20and%20Cognitive%20Development%20in%20Children%20Is%20Partly%20Mediated%20by%20a%20Chaotic%20Home%20Atmosphere.pdf> Viitattu 7.2.2023.
- Ronkainen, Suvi 2017: Väkivallan sukupuolistuneisuus. Mitä väkivalta on? Teoksessa Honkatukia, Päivi & Kainulainen, Heini & Niemi, Johanna (toim.): Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Vastapaino. Tampere, 17–31. <https://www.ellibslibrary.com/fi/bookshelf> Viitattu 7.10.2022.
- Rosen, Karen & Rothbaum, Fred & Uchida, Nobuko & Ujiie, Tatsuo 2002: Family systems theory, attachment theory and culture. *Family Process* 41 (3), 328–350. <https://web-p-ebsohost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=6179ac31-20e9-462b-b681-81f4d9a22ccf%40redis> Viitattu 13.12.2022.
- Sarajärvi, Anneli & Tuomi, Jouni 2018: Laadullinen sisällönanalyysi. Tammi. Helsinki. https://luc.finna.fi/ulapland/Record/luc_electronic_yo.994569683806246 Viitattu 7.11.2022.
- Tarshish, Noam & Tener, Dafna & Turgeman, Shosh 2020: ”Victim, Perpetrator, or Just My Brother?” Sibling Sexual Abuse in Large Families: A Child Advocacy Center Study. *Journal of Interpersonal Violence* 35 (21-22), 4887–4912. <https://journals-sagepub-com.ezproxy.ulapland.fi/doi/full/10.1177/0886260517718831> Viitattu 6.10.2022.
- Teicher, Martin & Vitaliano, Gordana 2011: Witnessing Violence Toward Siblings: An Understudied but Potent Form of Early Adversity. *PLoS ONE* 6 (12), 1–10. <https://web-s-ebsohost-com.ezproxy.ulapland.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=b87f1b1d-968a-49d9-b8c0-54b737284cd4%40redis> Viitattu 12.2.2023.
- Tener, Dafna 2021: ”I Love and Hate Him in the Same Breath”: Relationships of Adult Survivors of Sexual Abuse With Their Perpetrating Siblings. *Journal of Interpersonal Violence* 36 (13-14), 6844–6866. <file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/0886260518821462.pdf> Viitattu 10.02.2023.
- THL 2022: Sukupuolistuneen väkivallan yleisyys. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/vakivalta-ja-hairinta/sukupuolistuneen-vakivallan-yleisyys> Viitattu 5.10.2022.
- Tilastokeskus 2017: Perhe. <https://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html> Viitattu 8.12.2022.

- Tilastokeskus 2021: Tietoon tulleet alaikäisiin kohdistuneet perheväkivaltatapaukset vähenivät 14 prosenttia. https://tilastokeskus.fi/til/rpk/2020/15/rpk_2020_15_2021-06-01_tie_001_fi.html Viitattu 5.9.2022.
- Tuomi-Gröhn, Terttu 2009: Kodin arki ja arjen taidot tutkimuskohteena. Teoksessa Janhonen-Abreuquah, Hille (toim.): Kodin arki. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 19. Yliopistopaino. Helsinki, 147–156. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10224/4812/KODIN_ARKI_2009.pdf?sequence=1#page=148 Viitattu 10.01.2023.
- Ventelä, Anne 19.12.2022: Ja sitten revit minua hiuksista. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/perhe/art-2000009084455.html> Viitattu 6.1.2023.
- Väänänen, Riitta 2013: Perheen rakenteen, dynamiikan ja arvojen merkitys lapsen psyykkiselle hyvinvoinnille. Dissertations in Social Sciences and Business Studies no 68. Itä-Suomen yliopisto. Kuopio. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/12718/urn_isbn_978-952-61-1271-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu 14.12.2022.
- Yleissopimus lapsen oikeuksista (60/1991). https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2#idm45053758227056 Viitattu 23.1.2023.
- Yli-Kivistö, Heidi 2020: Sisarusväkivalta kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisten nuorten keskuudessa. Perhekontekstin yhteys väkivallan kokemuksiin. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/68332/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-202003252546.pdf?sequence=1> Viitattu 5.9.2022.

RL Rikoslaki (19.12.1889/39)

HTL Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (8.4.1983/361)

LIITE 1 Haastattelukutsu

Hei, olen viidennen vuoden sosiaalityön opiskelija Lapin yliopistosta. Etsin haastateltavia sisarusväkivaltaa käsittelevään pro gradu -tutkielmaani. Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa vielä vähän tutkittua sisarusväkivaltaa ja sen vaikutuksia perhesuhteisiin. Sovit tutkimukseeni, jos olet kokenut lapsuudessa fyysistä, henkistä tai seksuaalista sisarusväkivaltaa. Väkivalta saattaa jatkua edelleen tai se voi olla jo loppunut. Sisarusväkivalta ei ole normaalia sisarusten välistä kilpailua, jossa vuorotellen aiheutetaan toiselle paha mieli. Väkivaltaan kuuluu vallan epätasapaino ja sen seuraukset ovat aina uhrille negatiivisia.

Suoritan haastattelut Teams-yhteydellä. Kysymyksiin on mahdollista perehtyä ennen haastattelua. Haastattelut ovat luottamuksellisia eivätkä vastaajat tule esiin tutkimuksessa. Haastattelut toteutetaan vuoden 2022 lopussa tai 2023 alussa molempien aikatauluun sopivasti. Mikäli olet kiinnostunut osallistumaan tutkimukseen tai sinulla herää kysyttävää minut tavoittaa sähköpostitse njylasko@ulapland.fi

Ystävällisin terveisin

Nenna Jyläskoski

LIITE 2 Haastattelurunko

TAUSTA

Sukupuoli

LAPSUUS

1. Kuvailisitko lapsuuden perhettäsi.
2. Kuvailisitko, millaiset välit sinulla oli vanhempiisi lapsena.
3. Muistatko, miten sisarusväkivalta alkoi ilmetä? Kertoisitko siitä.
4. Miten sisarusväkivalta näkyi arjessa? Kuvailisitko sitä.
5. Miten sisarusväkivalta vaikutti kodin ilmapiiriin?
6. Millainen rooli vanhemmillasi oli sisarusväkivallan suhteen?
7. Millainen rooli mahdollisilla muilla sisaruksilla oli?
8. Muuttiko väkivalta muotoaan kasvaessasi? Miten?
9. Miten vanhemmat suhtautuivat lapsuudessa sisarusväkivaltaan? Puututtiinko siihen?
10. Pystyitkö tukeutumaan johonkin henkilöön?
11. Millaisia selviytymiskeinoja sinulla oli?

NYKYAIKA

12. Miten lapsuudessa koettu sisarusväkivalta vaikuttaa perhesuhteisiinne aikuisuudessasi?
13. Kuvailisitko välejäsi väkivaltaiseen sisarukseen/sisaruksiin?
14. Kuvailisitko välejäsi vanhempiisi ja mahdollisiin muihin sisaruksiin?
15. Vaikuttaako koettu sisarusväkivalta väleihisi vanhempiesi kanssa? Miten?
16. Onko väkivalta vaikuttanut luottamuksen tunteeseen suhteessa vanhempiisi?
17. Millaista tukea olisit tarvinnut perheeltäsi sisarusväkivaltaan?
18. Millaisia tunteita koettu sisarusväkivalta sinussa herättää nyt?
19. Mistä tulkitset väkivallan johtuneen?

LOPUKSI

20. Tuleeko vielä jotain mieleen?